

DISCRIMINATIECIJFERS IN 2020

EEN RAPPORT
OVER REGISTRATIES VAN
DISCRIMINATIE-INCIDENTEN
DOOR DE POLITIE, EN MELDINGEN BIJ
ANTIDISCRIMINATIEVOORZIENINGEN
EN ANDERE ORGANISATIES
IN NEDERLAND

JUNI 2021

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Samenvatting	> 3				
Inleiding	> 6				
Hoofdstuk 1					
Maatschappelijke ontwikkelingen rond discriminatie in 2020					
1.1 Inleiding	> 9				
1.2 Coronacrisis en ongelijke impact van maatregelen	> 9				
1.3 Discriminatie Oost-Aziatische Nederlanders	> 9				
1.4 Discriminatie op de woningmarkt	> 10				
1.5 Discriminatie op de arbeidsmarkt	> 10				
1.6 Black Lives Matter	> 11				
1.7 WhatsApp-groep politieagenten	> 11				
1.8 Veronica Inside	> 11				
1.9 Islamofobie	> 11				
1.10 Rechtszaak racistische belediging	> 12				
1.11 Politieke ontwikkelingen	> 12				
Hoofdstuk 2					
Omschrijving en interpretatie van de cijfers					
2.1 Inleiding	> 15				
2.2 Verschillende registratiesystemen	> 15				
2.3 Interpretatie van de cijfers	> 17				
Hoofdstuk 3					
Discriminatie-incidenten in 2020					
3.1 Inleiding	> 19				
3.2 Aantal discriminatie-incidenten en meldingen	> 19				
3.3 Vergelijking met 2019	> 19				
3.4 In het kort	> 22				
Hoofdstuk 4					
Discriminatiegronden					
4.1 Inleiding	> 23				
4.2 Discriminatiegrond	> 23				
4.3 In het kort	> 41				
Hoofdstuk 5					
De wijze van discriminatie					
5.1 Inleiding	> 43				
5.2 De wijze van discriminatie	> 43				
5.3 De wijze van discriminatie bij andere instanties	> 50				
5.4 In het kort	> 51				
Hoofdstuk 6					
Waar speelden de discriminatie-incidenten zich af?					
6.1 Inleiding	> 52				
6.2 Maatschappelijk terrein	> 52				
6.3 6.3 Ervaren discriminatie door overheidsinstanties	> 61				
6.4 Discriminatie op het internet en in de media	> 62				
6.5 In het kort	> 64				
Hoofdstuk 7					
Discriminatieregistraties in de context van corona					
7.1 Inleiding	> 66				
7.2 Coronagerelateerde meldingen bij ADV's	> 66				
7.3 Politie en corona: een beknopt beeld	> 68				
7.4 Coronagerelateerde registraties andere instanties	> 70				
Noten					> 71
Bijlage 1					
Regionale verschillen en overeenkomsten					> 73
Bijlage 2					
Toelichting cijfers					> 81
Bijlage 3					
Tabellen					> 86

Dit rapport geeft inzicht in de discriminatie-incidenten en -meldingen die in Nederland in 2020 door een officiële instantie zijn geregistreerd. Meldingen bij antidiscriminatievoorzieningen (ADV's), door de politie geregistreeerde discriminatie-incidenten, verzoeken om een oordeel en vragen bij het College voor de Rechten van de Mens (hierna: College) en gegevens van het meldpunt internetdiscriminatie MiND (hierna: MiND) worden naast elkaar gepresenteerd. Dit jaar zijn voor het eerst ook discriminatiecijfers van de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman in het rapport opgenomen. Gezamenlijk bieden deze cijfers een inkijk in een deel van het brede fenomeen discriminatie in Nederland.

Registratiegegevens belichten slechts een deel van het hele fenomeen discriminatie. Veel incidenten worden niet herkend als discriminatie of worden niet gemeld bij een van de genoemde instanties. Ook gaat het veelal om discriminatie-ervaringen, waarbij niet juridisch is vastgesteld dat het om feitelijke discriminatie gaat. De gegevens geven wel een indicatie van domeinen waarop discriminatie voorkomt, wie ermee te maken hebben en welke typen incidenten regelmatig voorkomen.

Meer geregistreeerde incidenten en meldingen in 2020

De politie registreerde in 2020 in totaal 6.141 discriminatie-incidenten. Bij de ADV's kwamen 9.575 discriminatie-meldingen binnen, waarvan er 4.098 betrekking hadden op het carnavalslied *Voorkomen is beter dan chinezen*. Zowel bij de politie als bij de ADV's zien we in 2020 een aanzienlijke stijging in het aantal registraties ten opzichte van 2019, ook als de bulkmelding over het carnavalslied bij de ADV's buiten

beschouwing wordt gelaten. Bij het College nam het aantal verzoeken om een oordeel ook toe en hetzelfde geldt voor meldingen bij MiND. Het College ontving 638 verzoeken om een oordeel en daarnaast 2.723 vragen over gelijke behandeling. MiND ontving 843 meldingen van discriminatie op het internet. Bij de Nationale ombudsman kwamen 157 klachten binnen over discriminatie door overheidsinstanties, ook meer dan in 2019. De Kinderombudsman ontving 13 klachten over discriminatie, uitsluiting en pesten met een discriminatoir karakter, wat een vergelijkbaar aantal was als in 2019.

Registraties in relatie tot corona

Bij alle instanties zien we in 2020 registraties die op de een of andere manier verband houden met corona. Het gaat enerzijds om incidenten die direct verband houden met de coronacrisis, te weten discriminatie van mensen met een Oost-Aziatische achtergrond (toegelicht in het volgende punt). Anderzijds gaat het om discriminatie-ervaringen gerelateerd aan de genomen overheidsmaatregelen om de pandemie tegen te gaan. De ADV's ontvingen veel meldingen van mensen die zich vanwege een beperking of hun leeftijd gediscrimineerd voelen door de maatregelen. Daaronder vallen onder meer meldingen over de mondkapjesplicht, waarover ook het College en de Nationale ombudsman verzoeken, vragen en klachten ontvingen. Mensen die vanwege een beperking of ziekte geen mondkapje kunnen dragen gaven aan zich gediscrimineerd te voelen in winkels, horecagelegenheden of andere voorzieningen. Daarnaast zien we in de registraties ook een geringer aantal meldingen van mensen met principiële bezwaren tegen de mondkapjesplicht. Wat uit de politieregistraties in relatie tot corona vooral naar voren komt, zijn meldingen

en (soms) aangiften van mensen die zich benadeeld en/of gediscrimineerd voelen omdat zij menen door de (wijze van) toepassing van de maatregelen anders behandeld te worden.

Discriminatie Oost-Aziatische Nederlanders

De coronacrisis leidde ook tot een toename van registraties van discriminatie op grond van een Oost-Aziatisch uiterlijk. Het al genoemde lied *Voorkomen is beter dan chinezen* leverde niet alleen een bulkmelding (4.098) op bij ADV's, maar ook de politie, MiND en het College ontvingen meldingen en vragen hierover (952 meldingen via politie.nl, 90 meldingen bij MiND, 18 vragen bij het College). Het lied werd als denigrerend, stigmatiserend en kwetsend ervaren. Sommige melders bij ADV's gaven aan dat voor hen hiermee een grens was overschreden en dat zij nu voor het eerst ook andere ervaringen met discriminatie wilden melden. Vanaf februari ontvingen ADV's meldingen van mensen met een Oost-Aziatische uiterlijk (minimaal 314¹) die werden uitgescholden voor bijvoorbeeld 'corona' of 'coronachinees', die belachelijk gemaakt of bespuugd werden, genegeerd werden of als paria behandeld werden door bijvoorbeeld winkelmedewerkers. Ook in de politieregistraties zien we dergelijke incidenten, waarbij in sommige gevallen ook sprake is van geweld. MiND ontving, naast meldingen over het carnavalslied, nog 40 andere meldingen van discriminatoire uitingen aan het adres van mensen met een Oost-Aziatische achtergrond.

Meer meldingen herkomst

43 procent van de politieregistraties (2.657 incidenten) en 52 procent van de ADV-meldingen (2.842) had betrekking op de herkomst van de gedupeerde. Ook in voorgaande jaren was herkomst de grond die het vaakst geregistreerd werd, maar in 2020 was sprake van een grote stijging, zowel in relatieve als

absolute zin. Mogelijk heeft het maatschappelijke debat over racisme, dat in 2020 een nieuwe impuls kreeg met de Black Lives Matter-demonstraties naar aanleiding van de dood van George Floyd, tot meer meldingen en geregistreerde incidenten geleid. Ook het College en MiND registreerden in 2020 meer verzoeken, vragen en meldingen met de grond herkomst dan in 2019. Het College ontving 144 verzoeken om een oordeel met betrekking tot discriminatie op grond van herkomst en 535 vragen. MiND ontving 605 meldingen van discriminerende uitingen op grond van herkomst. De stijging bij MiND komt deels voort uit een groot aantal meldingen over twee uitingen. De Nationale ombudsman registreerde 64 klachten van discriminatie op grond van herkomst door overheidsinstanties. Bij de Kinderombudsman waren dat er 2. Voor cijfers van de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman kan geen vergelijking met vorig jaar gemaakt worden, omdat de registraties in 2019 niet zijn geanalyseerd naar discriminatiegronden.

Veel meldingen over enkele incidenten

Naast het al genoemde carnavalslied, waarover politie, MiND, ADV's en College veel meldingen en vragen ontvingen, was er ook een flink aantal meldingen over een ander incident. De ADV's ontvingen minstens 148 en MiND 279 meldingen over discriminerende posts die een woningbouwvereniging deed op diens Facebookpagina over 'buitenlanders' en moslims. De stijging in de meldingen bij MiND en de toename van het aandeel meldingen over discriminatie op grond van herkomst bij MiND kan teruggevoerd worden op deze twee bulkmeldingen. De ADV's ontvingen verder minstens 24 meldingen over het beleid van een gemeente om in openbare gebouwen alleen de mannentoiletten genderneutraal te maken en niet de vrouwentoiletten.

Uitlatingen en ongelijke behandeling

In 2020 registreerde de politie 3.924 discriminerende uitlatingen. 48 procent daarvan had betrekking op de grond herkomst (1.879 registraties) en 34 procent op seksuele gerichtheid (1.330 registraties). Dergelijke incidenten doen zich vaak voor in de openbare ruimte en de uitlatingen zijn dan doorgaans afkomstig van onbekenden. Ook uitlatingen gedaan in de context van conflicten tussen burens of buurtgenoten komen veel voor. De politie registreerde daarnaast 638 bedreigingen en 699 geweldsincidenten met een mogelijk discriminatie-aspect. Ook zijn er 210 geregistreerde incidenten van bekladding en 392 incidenten van vernieling, waaronder hakenkruisen. ADV's registreerden 2.421 meldingen van 'vijandige bejegening', een stijging van 43 procent. Het gaat in deze categorie niet alleen over uitlatingen maar ook over pesten, bekladding, vernieling en ander als vijandig ervaren gedrag. Bij ADV's is 'omstreden behandeling' de meest geregistreerde discriminatiewijze, met 57 procent (3.127 meldingen). De gemelde ervaringen hebben vaak betrekking op ongelijke behandeling op de terreinen arbeidsmarkt, collectieve voorzieningen en commerciële dienstverlening.

Arbeidsmarkt meest geregistreerde terrein

De arbeidsmarkt is nog altijd het terrein waarover ADV's de meeste meldingen ontvangen, al nam zowel het aandeel als het absolute aantal meldingen op dit terrein af in 2020. In 2020 ging het om 1.083 meldingen (20 procent van het totaal). Meldingen over arbeidsmarktdiscriminatie gaan bijvoorbeeld om ervaren discriminatie bij werving en selectie of door collega's of klanten. Ook bij het College is de arbeidsmarkt het terrein waarover de meeste verzoeken binnenkomen. In 2020 ontving het College 313 verzoeken

om een oordeel over discriminatie op de arbeidsmarkt en 980 vragen. Bij de ADV's nam het aantal meldingen over commerciële dienstverlening opvallend toe van 479 in 2019 naar 883 meldingen in 2020. De stijging valt voor een groot deel te herleiden naar coronagerelateerde meldingen, bijvoorbeeld van mensen die om medische redenen geen mondkapje kunnen dragen en daarom winkels of horecagelegenheden niet binnen mochten.

In dit rapport worden de cijfers van politie en antidiscriminatievoorzieningen (ADV's) over discriminatie samen gepresenteerd. In de analyse zijn daarnaast gegevens opgenomen van andere organisaties die discriminatiemeldingen registreren: het meldpunt voor discriminatie op het internet (MiND) en het College voor de Rechten van de Mens. In deze zesde editie van het rapport worden voor het eerst ook cijfers van de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman gepresenteerd.

Dit rapport vindt zijn oorsprong in een samenwerking, sinds 2014, tussen politie, ADV's en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Die samenwerking was in eerste instantie gericht op gezamenlijke en uniforme presentatie van discriminatiecijfers van politie en ADV's in regionale rapporten. In 2015 ontstond ook dit landelijke rapport dat sindsdien de eigen landelijke rapportages van politie en ADV's vervangt. Gemeenten voldoen aan de rapportageverplichting die zij hebben in het kader van de Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (Wga) door de gemeentelijke ADV-data te leveren voor dit landelijke rapport. Met de jaarlijkse rapportage over meldingen en registraties van discriminatie, houden de betrokken organisaties zicht op de cijfers en delen zij welke soorten incidenten bij hen bekend zijn.

Doelstelling van het rapport

Dit rapport biedt een overzicht van de discriminatie-incidenten en -meldingen die in Nederland in 2020 zijn vastgelegd door een instantie die een wettelijke (of officiële) taak heeft om discriminatiemeldingen of -incidenten te behandelen en/of registreren. Het geeft daarmee inzicht in de gevallen en ervaringen van discriminatie die bekend zijn bij deze instanties. Het rapport heeft daarnaast tot doel een illustratie te geven van vormen die discriminatie in Nederland heeft.

Discriminatie is geen eenvoudig begrip. Het kent verschillende definities. Figuur 1 (zie pagina 7) geeft weer hoe de registraties waarover hier wordt gerapporteerd zich verhouden tot verschillende conceptuele onderdelen van het fenomeen discriminatie:

De figuur laat zien dat discriminatieregistraties en -meldingen, die centraal staan in dit rapport, gedeeltelijk overlappen met de andere onderdelen van het fenomeen. Incidenten die niet gemeld of geregistreerd worden, komen niet voor in de registratiesystemen en vallen buiten het bestek van dit rapport. De figuur is schematisch van aard en geen realistische weergave van de omvang van de onderdelen.

► Discriminatie-ervaringen

Hieronder vallen alle gevallen waarin een persoon zelf het gevoel heeft door een ander gediscrimineerd te zijn. Het hoeft hierbij niet te gaan om feitelijke en/of strafbare discriminatie.

► 'Feitelijke' discriminatie

Hieronder vallen alle gevallen waarin onderscheid wordt gemaakt tussen personen op basis van een (verondersteld) persoonskenmerk dat er in die situatie niet toe doet. Dit kan wel of niet als discriminatie herkend en/of geïnterpreteerd worden door de gedupeerde.

► Strafbare discriminatie

Hieronder vallen alleen incidenten die binnen het strafrecht aangemerkt zijn als discriminatie. Bij deze gevallen gaat het altijd om feitelijke discriminatie, maar niet per definitie om discriminatie-ervaringen, omdat de herkenning en de betekenisgeving van het slachtoffer hierin niet van essentieel belang is.

► Discriminatie volgens de gelijkebehandelingswetgeving, waaronder de Algemene Wet Gelijke Behandeling (AWGB)

Hieronder vallen incidenten die op grond van deze wetgeving als verboden onderscheid zijn aangemerkt. Ook hier gaat het om feitelijke discriminatie en niet per definitie om discriminatie-ervaringen. Er bestaat een gedeeltelijke overlap tussen strafbare discriminatie en discriminatie volgens de gelijkebehandelingswetgeving.

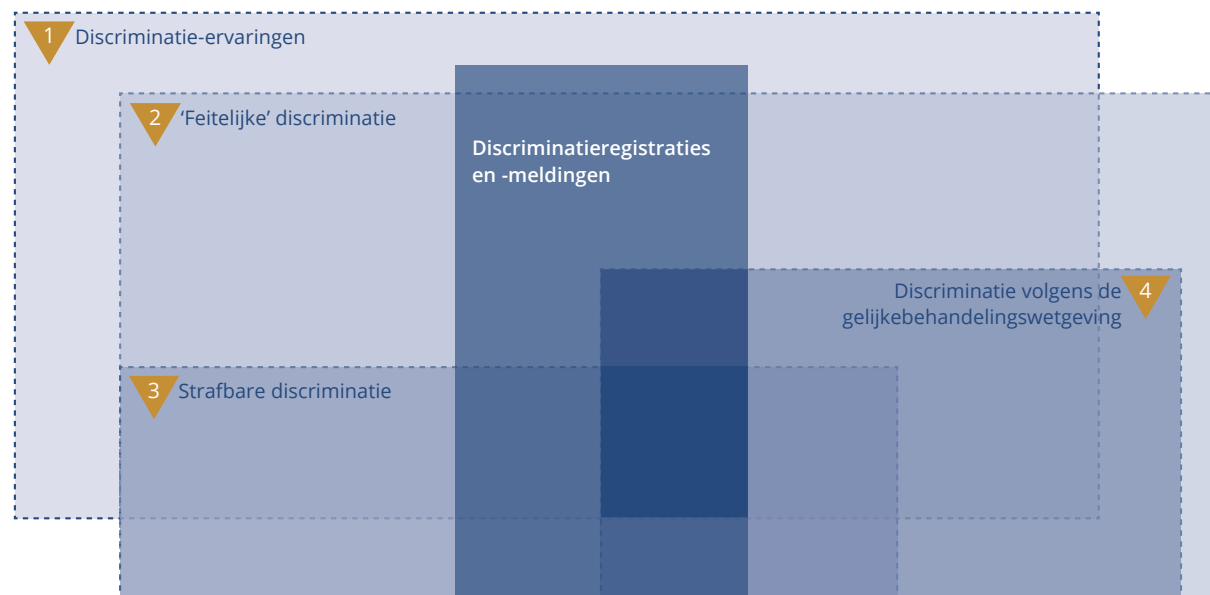
Welke inzichten biedt dit rapport?

► Omvang

Het geeft inzicht in de *omvang van de discriminatie-registraties*: hoeveel mensen met een discriminatie-ervaring zijn naar een officiële instantie gestapt en hoeveel incidenten zijn bekend bij de officiële instanties? Indirect kan het rapport daarmee ook een beeld geven van (ontwikkelingen in) de meldingsbereidheid en gevolgen van veranderende registratiepraktijken. De discriminatiecijfers geven geen inzicht in de totale omvang van discriminatie. Het is namelijk niet bekend welk deel van het brede fenomeen in de registraties terugkomt.

► Aard

De cijfers in dit rapport hebben een grotere zeggingskracht als het gaat over *de aard van discriminatie* in Nederland. Door te kijken naar de verdeling van de discriminatieregistraties over discriminatiegronden, maatschappelijke terreinen en wijzen van discriminatie en het bestuderen van casusbeschrijvingen, brengen we in beeld wat voor discriminatie-incidenten zich voordoen in Nederland. Zo zien we welke typen incidenten regelmatig voorkomen, welke patronen in de verschillende subcategorieën en deelterreinen terugkomen, en soms ook welke impact discriminatie-incidenten hebben op de betrokkenen. Dat betekent niet dat alle soorten discriminatie-incidenten en -ervaringen (in dezelfde mate) in de registraties terugkomen. Het geeft ons wel de kans om een beeld te krijgen van een belangrijk deel van de 'discriminatie-reëelheid', dat we zonder deze gegevens niet zouden kunnen schetsen.

Figuur 1 Conceptuele onderdelen van discriminatie

Verschuivingen in de cijfers, landelijk of regionaal (zie Bijlage 1), zijn een resultaat van veranderingen in registratie van incidenten, van maatschappelijke ontwikkelingen (in de regio), en/of van veranderingen in de meldingsbereidheid (landelijk of op lokaal of regionaal niveau). Waar die zichtbaar zijn, dragen we mogelijke oorzaken voor ontwikkelingen in de cijfers aan. De precieze oorzaak voor veranderingen in de cijfers blijft echter vaak onduidelijk.

Deze zesde editie van dit rapport bevat een extra, thematisch hoofdstuk. Dat is gewijd aan de meldingen en registraties die op een of andere manier gerelateerd zijn aan de coronapandemie. Het gaat om een substantieel aantal registraties, die in aard nogal uiteenlopen als we kijken naar discriminatiegronden en maatschappelijke terreinen.

Mede gezien de enorme maatschappelijke impact van de pandemie, hebben we deze meldingen geanalyseerd in een apart hoofdstuk.

De leeswijzer hiernaast geeft de opbouw van het rapport weer.

LEESWIJZER

IN HOOFDSTUK 1 wordt een aantal belangrijke gebeurtenissen en maatschappelijke discussies in 2020 geschetst. Deze vormen de context waarin we de gepresenteerde cijfers moeten plaatsen. HOOFDSTUK 2 geeft een nadere toelichting op de herkomst van de cijfers en de wijze waarop we ze moeten interpreteren.

IN HOOFDSTUK 3 worden de totale aantallen discriminatieregistraties bij politie, ADV's, MiND, het College voor de Rechten van de Mens, de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman gepresenteerd.

IN HOOFDSTUK 4, 5 EN 6 worden achtereenvolgens de discriminatiegronden, wijze van discriminatie (verschijningsvorm) en de plek waar de discriminatie-incidenten en ervaringen zich afspeelden besproken.

HOOFDSTUK 7 schetst hoe de coronacrisis doorwerkt in de discriminatieregistraties bij politie, ADV's, MiND, het College voor de Rechten van de Mens gepresenteerd, de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman.

1.1 Inleiding

Dit rapport geeft inzicht in de discriminatie-incidenten en -ervaringen die bij een officiële instantie, zoals de politie of antidiscriminatievoorzieningen (ADV's), zijn vastgelegd. Discriminatie wordt in veel gevallen niet gemeld, dus meldingen en geregistreerde incidenten laten maar een deel van het fenomeen discriminatie zien. Los van de officiële meldingen en registraties is discriminatie regelmatig het onderwerp van publieke en politieke discussies. Maatschappelijke incidenten en debatten kunnen van invloed zijn op het meldgedrag van mensen die discriminatie ervaren. Hetzelfde geldt voor opvallende onderzoeksuitkomsten en ontwikkelingen in beleid en regelgeving omtrent discriminatie. Dit is echter niet altijd het geval: het verband tussen meldcijfers en maatschappelijke ontwikkelingen is onvoorspelbaar. In dit hoofdstuk voorzien we de geregistreerde incidenten en meldingen van context door enkele belangrijke onderwerpen – zoveel mogelijk in chronologische volgorde – uit te lichten die in 2020 in het maatschappelijke debat over discriminatie en gelijke behandeling aan de orde kwamen.

1.2 Coronacrisis en ongelijke impact van maatregelen

In december 2019 breekt het coronavirus, ook wel COVID-19, uit. De pandemie heeft wereldwijd en ook in Nederland op vele fronten een grote impact. De Nederlandse overheid is genoodzaakt om maatregelen te nemen en te handhaven om de verspreiding van het virus tegen te gaan.

Op 6 maart 2020 [roept](#) de Hoge VN-Commissaris voor de Mensenrechten Michelle Bachelet landen op om bij de ingezette maatregelen tegen het coronavirus ook te letten op mensenrechten en de impact van de maatregelen op het

dagelijks leven van mensen. Want hoewel die maatregelen belangrijk zijn om de samenleving te beschermen, blijken de effecten van de lockdown niet voor alle bevolkingsgroepen hetzelfde. Onder andere mensen met een [beperking](#), een [lage sociaaleconomische status en/of een kwetsbare maatschappelijke positie](#) worden over het algemeen harder getroffen door de coronamaatregelen. Volgens het [Sociaal en Cultureel Planbureau](#) (hierna: SCP) zijn veel mensen onzeker over hun werk en maken zij zich zorgen over hun werk of inkomen, vooral als zij een flexibel dienstverband hebben of zelfstandig zijn. Vooral jongeren, lager-opgeleiden, mensen met een arbeidsbeperking en mensen met een 'niet-westerse' achtergrond hebben vaker een flexibel arbeidscontract. Jongeren en ouderen ondervinden daarnaast veel eenzaamheid. Uit [onderzoek](#) blijkt dat van de jongeren tussen de 18 en 24 jaar 69% aangeeft zich eenzamer te voelen dan vóór de coronacrisis. Bij [75-plussers](#) verdubbelde het gevoel van eenzaamheid. Zo mogen ouderen in verpleeghuizen en kleinschalige woonvormen gedurende een bepaalde periode geen bezoek ontvangen, om deze kwetsbare groep en de mensen die hen verplegen beter te beschermen tegen het coronavirus. Ook het sluiten van scholen en volgen van thuisonderwijs leidt tot groeiende ongelijkheid onder leerlingen, wijst [een onderzoek](#) van de Universiteit van Amsterdam uit. Niet alle kinderen hebben thuis toegang tot een internetverbinding en computer en dus ook niet tot het online onderwijs. Daarnaast is het voor veel ouders binnen kwetsbare gezinnen lastig om hun kind(eren) de juiste begeleiding te bieden bij thuisonderwijs.

1.3 Discriminatie Oost-Aziatische Nederlanders

Sinds de uitbraak van het coronavirus in China ervaren mensen met een Oost-Aziatische uiterlijk meer discriminatie,

zo blijkt uit een verkennend [onderzoek](#) van KIS. In de eerste maanden van 2020 krijgen enkele discriminatie-incidenten gericht tegen Nederlanders met een Oost-Aziatische achtergrond aandacht in de media. Begin februari 2020 wordt het carnavalslied Voorkomen is beter dan chinezen op Radio 10 uitgezonden, wat leidt tot verontwaardiging en discussie over het racistische karakter van de liedtekst. Radio 10 en de betrokken dj hebben excuses aangeboden. Op 8 februari 2020 wordt een studentencomplex van de Wageningen Universiteit beklad met teksten als 'Chinezen, sterf' en 'Chinese corona' en de lift wordt besmeurd met ontlasting. Diezelfde dag is online een [petitie](#) gestart tegen het discrimineren van Nederlanders met een Aziatische achtergrond, genaamd 'We zijn geen virussen!'. De petitie is meer dan 65.000 keer ondertekend. Eind augustus starten Asian Raisins, Pan Asian Collective, OUT&ABROAD, Discriminatie.nl en enkele antidiscriminatievoorzieningen een campagne met de hashtag #iklachniet om bewustwording te creëren voor het stigmatiseren van Oost-Aziatische Nederlanders onder het mom van 'het is maar een grapje'.

1.4 Discriminatie op de woningmarkt

Op basis van [praktijktesten](#) laat het rapport van RIGO Research uit januari 2020 zien dat discriminatie op de woningmarkt in Amsterdam voorkomt. Woningzoekenden met een niet-Nederlandse naam worden in 19% van de gevallen ongelijk behandeld ten opzichte van woningzoekenden met een Nederlandse naam. Door middel van mystery calls blijkt daarnaast dat een derde van de particuliere verhuurmakelaars in Amsterdam bereid is woningzoekers met een 'niet-Westerse' achternaam niet mee te nemen tijdens het selectieproces. Antidiscriminatievoorziening RADAR voert begin 2020 een

kleinschalige [praktijktest](#) in Rotterdam uit. Hieruit blijkt dat een kandidaat-huurder met een Marokkaans klinkende naam in 18% van de gevallen nadelig wordt behandeld ten opzichte van een kandidaat-huurder met een Nederlands klinkende naam.

1.5 Discriminatie op de arbeidsmarkt

In april 2020 verschijnt een [rapport](#) van de Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid over arbeidsmarktdiscriminatie tijdens werving en selectie. Hieruit blijkt dat bijna 4 op de 5 ondervraagde recruiters arbeidsmarktdiscriminatie door werk- of opdrachtgevers maandelijks of minstens één keer per kwartaal tegenkomt. Discriminatie komt voor bij het voorleggen van cv's aan opdrachtgevers (73 procent), bij een intake of het aannemen van de opdracht (50 procent) en bij sollicitatiegesprekken (35 procent). In juni 2020 publiceert het College voor de Rechten van de Mens [een rapport](#) aangaande leeftijdsdiscriminatie in vacatureteksten. In de analyse door de Vrije Universiteit Amsterdam zijn 3,1 miljoen vacatureteksten gescand met behulp van een speciaal ontwikkeld algoritme. Binnen het strenge algoritme (formuleringen die verwijzen naar de leeftijd van kandidaten, zoals een maximale leeftijdseis) gaat het om 72.725 vacatureteksten (2,30 procent van alle vacatureteksten) met leeftijdsdiscriminatie. Binnen het flexibele algoritme (formuleringen die ertoe leiden dat een bepaalde leeftijdscategorie wordt uitgesloten, zoals 'starter' of 'student') gaat het om 106.408 vacatureteksten (3,36 procent) met daarin bewoordingen die op leeftijdsdiscriminatie zouden duiden. Ten opzichte van de meting in 2017 is er een lichte afname te zien in het totale aandeel vacatureteksten met een verboden leeftijdsonderscheid. Voor de [Monitor Arbeidsdiscriminatie](#) van Discriminatie.nl is casuïstiek

bestudeerd van discriminatie op grond van herkomst en zwangerschap in de context van werk. Daaruit blijkt dat het aankaarten van discriminatie in werkverband niet direct tot persoonlijk profijt voor de gedupeerde hoeft te leiden, offers kan vragen en zelfs risico's met zich kan meebrengen in de zin van victimisatie.

1.6 Black Lives Matter

Op 25 mei 2020 komt de zwarte Amerikaan George Floyd om het leven doordat een politieagent tijdens zijn aanhouding langere tijd met zijn knie op Floyds nek duwt. Zijn dood wordt gefilmd en de beelden leiden tot protesten tegen racisme en politiegeweld onder de vlag van Black Lives Matter (hierna: BLM). Wereldwijde BLM-demonstraties volgen. Op 1 juni 2020 vindt de eerste Nederlandse BLM-demonstratie plaats op de Dam in Amsterdam, waar duizenden demonstranten aanwezig zijn. Ook in andere steden worden demonstraties gehouden met een hoge opkomst. Demonstranten spreken zich uit tegen politiegeweld, racisme en ongelijke kansen voor zwarte mensen. De demonstraties zorgen voor meer maatschappelijke aandacht voor racisme in Nederland. Naar aanleiding van de BLM-demonstraties hebben verschillende gesprekken tussen de Minister-President, verschillende kabinetsleden en afgevaardigden vanuit de BLM-beweging en andere betrokkenen plaatsgevonden. Opvolgend aan de Catshuisgesprekken is een interdepartementaal traject gestart ter collectieve versterking van de racisme- en discriminatieaanpak waarbij samenwerking met de samenleving centraal staat.

1.7 WhatsApp-groep politieagenten

In juni 2020 wordt bekend dat de Rotterdamse politie een diepgaand onderzoek laat uitvoeren naar aanleiding

van berichten over racistische uitlatingen van agenten in een WhatsApp-groep. In gesprekken tussen enkele politieagenten in de zogeheten 'Jan Smit Appgroep', zijn burgers met een migratieachtergrond onder meer aangeduid als 'kankervolk, kutafricanen en pauperallochtonen' op wie ze willen 'schieten'. Na bekendwording binnen de politie wordt de WhatsApp-groep in maart 2019 opgeheven. De agenten worden op non-actief gesteld en het OM start een strafrechtelijk onderzoek op 2 juli. Op 4 augustus 2020 laat het OM in een persbericht weten niet over te gaan tot vervolging van de agenten die zich schuldig zouden hebben gemaakt aan deze uitlatingen. Dergelijke uitspraken zijn volgens de wet alleen strafbaar indien deze in het openbaar worden gedaan.

1.8 Veronica Inside

Tijdens de uitzending van het voetbalpraatprogramma Veronica Inside op 15 juni 2020 komt een foto in beeld van iemand die als Zwarte Piet geschminkt aanwezig is bij een BLM-demonstratie in Groningen. Daarop reageert Johan Derksen, een van de vaste deelnemers van het programma, met: 'Weten we zeker dat dat niet Akwasi is?' Akwasi is een zwarte rapper die in het nieuws kwam door zijn felle uitspraken tegen Zwarte Piet tijdens een BLM-demonstratie in Amsterdam. De opmerking van Derksen leidt tot veel ophef. De internationals van het Nederlands mannenelftal en vrouwenelftal besluiten tot een boycot van Veronica Inside en adverteerders geven gehoor aan een oproep van bekende Nederlanders om Veronica Inside te boycotten.

1.9 Islamofobie

In september 2020 presenteert het Collectief tegen Islamofobie en Discriminatie, EMCEDO, IZI Solutions en Meld

Islamofobie S.P.E.A.K een [Manifest tegen islamofobie](#), dat ook is aangeboden aan Kamerleden. In het manifest wordt aandacht gevraagd voor erkenning van islamofobie als een specifieke vorm van racisme. Er worden aanbevelingen gedaan aan de politiek om islamofobie te voorkomen op zes domeinen: de publieke ruimte, de arbeidsmarkt, school en opleiding, gemeentelijk beleid, landelijk beleid, en erkenning en registratie van islamofobie.

In dezelfde maand presenteert Stichting Meld Islamofobie een 'Zwartboek boerkaverbod'. Daarin staat een analyse van de meldingen die de stichting ontving sinds het ingaan, een jaar eerder, van de wet Gedeeltelijk verbod gezichtsbedekkende kleding, ook wel het 'boerkaverbod' genoemd. De stichting pleit voor afschaffing van het verbod, omdat de wet volgens het rapport bijdraagt aan onveiligheid van moslima's die een gezichtssluier dragen. Stichting Meld Islamofobie roept in het [Zwartboek boerkaverbod](#) op tot versnelde evaluatie en heroverweging van de wet Gedeeltelijk verbod gezichtsbedekkende kleding.

1.10 Rechtszaak racistische belediging

Op 2 november 2020 [veroordeelt](#) de rechtbank Amsterdam 24 verdachten voor het plaatsen van discriminerende, opruiende en beledigende berichten onder een livestream op Facebook op de pagina van NRC-columniste Clarice Gargard. Het betrof de weergave van een demonstratie tegen Zwarte Piet, tijdens de intocht van Sinterklaas in Amstelveen in 2018. In 18 gevallen oordeelt de rechtbank dat er sprake was van opruiing, met en zonder discriminerende aspecten. Drie personen maakten zich met hun reacties schuldig aan discriminatie, twee personen worden veroordeeld voor het aanzetten tot discriminatie. In één geval acht de rechtbank belediging bewezen. Alle verdachten gebruikten in hun

opmerkingen grove taal en sommigen lieten zich daarbij zeer kwetsend uit over zwarte mensen. Een aantal van hen riep anderen op om ook te discrimineren. Sommige verdachten zetten met hun woorden bovendien aan tot mishandeling of zelfs moord of doodslag op de demonstranten, volgens het oordeel van de rechtbank.

1.11 Politieke ontwikkelingen

Toeslagenaffaire

In 2020 verschenen diverse onderzoeksrapporten over het handelen van de Belastingdienst in het kader van de kinderopvangtoeslag, dat bekend is komen te staan als de 'toeslagenaffaire'. De werkwijze van de afdeling Toeslagen van de Belastingdienst is volgens het [rapport](#) van de Autoriteit Persoonsgegevens onrechtmatig, discriminerend en een zware overtreding van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Door het onnodig opnemen van nationaliteit in allerlei systemen, heeft de Belastingdienst volgens het rapport discriminerend gehandeld. Binnen de systemen van de Belastingdienst stonden in mei 2018 in totaal nog 1,4 miljoen mensen met een dubbele nationaliteit geregistreerd, terwijl deze registratie al in januari 2014 gewist had moeten worden. De Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag stelt in haar [eindverslag](#) van 17 december 2020 dat bij de fraudeaanpak groundbeginselen van de rechtsstaat zijn geschonden. Zij noemen de toeslagenaffaire een 'ongekend onrecht' voor getroffen ouders.

Discriminatie en racisme binnen politieke partijen

Op 4 september 2020 oordeelt het gerechtshof Den Haag dat PVV-leider Wilders zich schuldig heeft gemaakt aan

groepsbelediging zoals strafbaar gesteld door artikel 137c van het Wetboek van Strafrecht. Tijdens een partijbijeenkomst op de verkiezingsavond van 19 maart 2014 vroeg Wilders het aanwezige publiek of zij meer of minder Marokkanen wilden. Het publiek reageerde met 'minder, minder', waarna Wilders zei, 'nah dan gaan we dat regelen'. Het Gerechtshof oordeelt dat de uitlating van Wilders, ook al is die gedaan in de context van het politieke debat, onnodig grievend is geweest. Het recht op de vrijheid van meningsuiting, in het bijzonder dat van een politicus, staat in dit geval een veroordeling niet in de weg. Het Gerechtshof bevestigt met dit oordeel het eerdere oordeel van de Rechtbank Den Haag. Het Gerechtshof spreekt Wilders echter vrij van 'aanzetten tot haat of discriminatie' zoals strafbaar gesteld door artikel 137d, omdat het niet de opzet van Wilders was zijn publiek daartoe aan te sporen. De rechtbank had Wilders hier wel voor veroordeeld.

Op 21 november 2020 komt *Het Parool* met een [artikel](#) over antisemitisme en homofobie onder jongeren die actief lid zijn van de politieke partij Forum voor Democratie (hierna: FvD). In onder andere appgroepen zou sprake zijn van uitspraken als 'Ik zou letterlijk iedere ideologie aanhangen die NL weer 95% blank maakt met 0% moslims' en 'Thnx for the mass shootings'. Kort daarna stuurt Eerste Kamerlid van FvD, Nicki Pouw-Verweij, een brief naar het partijbestuur waarin zij beschrijft wat er gezegd is tijdens een bijeenkomst van de partijtop op 20 november 2020. Partijleider Thierry Baudet zou antisemitische en racistische uitlatingen hebben gedaan, wat bevestigd wordt door andere aanwezigen. Na publicatie van deze brief stappen veel prominente leden uit Forum voor Democratie. Baudet zelf trekt zich even terug, maar besluit daarna alsnog partijleider te blijven.

Identiteitsverklaring reformatorische scholen

Op 9 november 2020 vindt een [Kamerdebat](#) plaats over de burgerschapsopdracht aan scholen in het funderend onderwijs. Tijdens het debat komt ter sprake dat 34 reformatorische scholen in Nederland een zogenoemde identiteitsverklaring hanteren die homoseksualiteit afwijst. Onderwijsminister Arie Slob van de ChristenUnie geeft op dat moment aan dat reformatorische scholen grondwettelijk de vrijheid hebben ouders een verklaring te vragen waarin zij homoseksualiteit afwijzen. Hij voegt hieraan toe dat scholen tegelijkertijd wel moeten zorgen voor een 'veilig klimaat' voor alle leerlingen en personeel, ongeacht seksuele voorkeur en/of genderidentiteit. Zowel in de Tweede Kamer als daarbuiten volgt kritiek op de houding van de onderwijsminister. De Algemene Onderwijsbond [benadrukt](#) dat onderwijs toegankelijk en veilig moet zijn voor iedere leerling. Een dag later komt minister Slob terug op zijn uitspraak en geeft hij aan de identiteitsverklaring 'een brug te ver' te vinden.

Aanpak discriminatie en racisme in het voetbal

Naar aanleiding van de racistische bejegening van Excelsior-speler Ahmad Mendes Moreira door voetbalfans van FC Den Bosch op 17 november 2019 is in februari 2020 het plan *Ons voetbal is van iedereen. Samen zetten wij racisme en discriminatie buiten spel* gelanceerd. In het plan, opgesteld door verschillende ministeries en de KNVB, staat een twintigtal maatregelen genoemd die ingezet worden om racisme en discriminatie in het voetbal te voorkomen, te signaleren en te sanctioneren.

Moties en debatten

Naar aanleiding van de BLM-protesten wordt op 1 juli 2020 in de Tweede Kamer gedebatteerd over racisme en

discriminatie. Tijdens het debat worden diverse moties aangenomen, waaronder een [voorstel](#) voor het aanstellen van een Nationaal Coördinator tegen Discriminatie en Racisme (NCDR). Daarnaast is er een [voorstel](#) om een Staatscommissie Discriminatie en Racisme aan te stellen die uitvoerig onderzoek zou moeten doen naar de mechanismen achter discriminatie en racisme. Op 9 december kondigt minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) Kajsa Ollongren in [een brief](#) aan een verkenning te laten uitvoeren om een gecoördineerde aanpak van discriminatie en racisme op te zetten.

Begin juli neemt de Tweede Kamer diverse moties aan om de aanpak van antisemitisme te verbeteren, waaronder een motie om een [Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding](#) aan te stellen.

In 2020 staat een mogelijke meldplicht voor racistische of discriminerende verzoeken aan bemiddelaars op de arbeidsmarkt en/of de woningmarkt weer op de politieke agenda. In juli 2020 neemt de Tweede Kamer een [motie](#) aan om een dergelijke meldplicht voor beide sectoren in het leven te roepen, nadat in september 2019 ook al een [motie](#) was aangenomen om een meldplicht in te stellen voor discriminerende verzoeken aan uitzendbureaus. Ook wordt in juli een [motie](#) aangenomen om het verbod op discriminatie te betrekken bij de kwaliteitseisen voor uitzendbureaus.

In december sturen wethouders van de G4 – Den Haag, Rotterdam, Amsterdam en Utrecht – een [brief](#) aan minister Kajsa Ollongren van Binnenlandse Zaken, waarin ze haar oproepen om een meldplicht in te stellen voor bedrijven en organisaties om discriminatie te melden. Die zou zich

in eerste instantie moeten richten op sectoren waar de meeste discriminatie plaatsvindt, zoals het onderwijs, arbeid, inkomen en huisvesting.

2.1 Inleiding

In dit rapport worden discriminatiecijfers van verschillende officiële instanties bij elkaar gebracht. Deze cijfers zijn verschillend in aard en in de wijze waarop ze tot stand zijn gekomen. Daarom tellen we ze niet bij elkaar op, maar zien we ze als complementaire informatiebronnen. In dit hoofdstuk leggen we kort uit welke gegevens in dit rapport worden gepresenteerd. Voor de geïnteresseerde lezer is een uitgebreide toelichting opgenomen in Bijlage 2.

2.2 Verschillende registratiesystemen

2.2.1 Politie

Politiedeskundigen registreren alle aangiften, meldingen en eigen waarnemingen in het bedrijfsprocessensysteem Basis Voorziening Handhaving (BVH). De politie rapporteert jaarlijks over de discriminatie-incidenten die in de BVH zijn geregistreerd. Aan de hand van een trefwoordenlijst doorzoeken materiedeskundigen van de politie de geregistreerde informatie op het gebied van discriminatie. Vervolgens screenen zij alle treffers op relevantie. De lijst met discriminatie-incidenten bevat zowel meldingen, aangiften en eigen waarnemingen van mogelijke discriminatie, als meldingen, aangiften en eigen waarnemingen van incidenten met een mogelijk discriminatie-aspect. Het kan dus gaan om een discriminerende uitlating of discriminerende uitsluiting, of om een ander delict (bijvoorbeeld mishandeling, bedreiging of vernieling) waarbij uit de aangetroffen woorden in de registraties van deze incidenten blijkt dat er mogelijk sprake is van een discriminatie-aspect. Dat er een discriminatie-aspect is, wil niet altijd zeggen dat de betrokkene het ook als discriminatie heeft ervaren, herkend of benoemd. Het kan zo zijn dat er racistisch is gescholden

en dit in de politieregistratie terecht is gekomen, zonder dat de betrokkene melding of aangifte van discriminatie heeft gedaan. Uitgangspunt voor de registratie van discriminatie-incidenten is het incident: als er meerdere meldingen, aangiften of eigen waarnemingen zijn over hetzelfde incident, dan wordt dit maar één keer opgenomen in de cijfers. Het gaat bij de geïdentificeerde incidenten altijd om mogelijke discriminatie en/of een mogelijk discriminatie-aspect. Een geregistreerd discriminatie-incident betreft niet per definitie een strafbaar feit.

Sinds 2017 zijn de wensen voor uitbreiding van de dataset discriminatie toegenomen. Deze ontwikkelingen hadden tot gevolg dat het garanderen van een voldoende volledig en eenduidig kwantitatief beeld, intensiever handmatig handelen vereiste. In de jaarcijfers van 2018 was om deze redenen al sprake van wijzigingen, zoals ook toen in het desbetreffende jaarrapport is toegelicht (pagina 15). Ook in 2019 zijn vanuit dit oogmerk wijzigingen doorgevoerd. De cijfers over 2019 en 2020 zijn op dezelfde bewerking gebaseerd en dus vergelijkbaar.

Meldingen discriminatie via politie.nl

Op politie.nl kunnen burgers digitaal en laagdrempelig melding maken van discriminatie met behulp van het Meldformulier Discriminatie. Dit is geen alternatief voor het doen van aangifte. Aangifte moet namelijk altijd in persoon gebeuren. Indien uit de omschrijving van het incident op het meldformulier blijkt dat discriminatie inderdaad mogelijk een rol speelt, dan adviseert de politie de melder om aangifte te doen. In dit rapport worden alleen politie.nl-meldingen opgenomen wanneer sprake is van een groot aantal meldingen over een gebeurtenis of situatie, of

ACHTERGROND

DEFINITIE DISCRIMINATIE-INCIDENT

Een discriminatie-incident is een in de BVH geregistreerd voorval, waarbij bepaalde (combinaties van) woorden in de beschrijving voorkomen die kunnen wijzen op een discriminatiefeit of een discriminatie-aspect, of waarbij door politiedeskundigen een aantekening van discriminatie (met behulp van een specifieke code) is gemaakt, en waarvan door materiedeskundigen is vastgesteld dat:

- Er in de registratie een uitlating of gedraging is te vinden die raakt aan een van de discriminatiegronden uit het Wetboek van Strafrecht: ras (in dit rapport 'herkomst' genoemd²), geslacht, godsdienst, levensovertuiging, seksuele gerichtheid en handicap. Bekladdingen (of bekrassingen en dergelijke) met hakenkruisen worden ook altijd als mogelijke discriminatie beschouwd en opgenomen in de lijst van discriminatie-incidenten, ook als de discriminatiegrond niet kon worden vastgesteld.
- Deze (mogelijk) de bestanddelen van art. 137c t/m 137g of 429quater Sr, dan wel de bestanddelen van een gemeenschappelijk delict met een discriminatie-aspect, vervult. Of
- Het incident door de melder/aangever als discriminerend wordt ervaren, ook waar het ogenschijnlijk geen strafbare handeling betreft.

wanneer ze betrekking hebben op een situatie die onderwerp is (geweest) van maatschappelijk debat. Dit komt mede doordat niet één-op-één kan worden vastgesteld hoeveel melders die het advies 'aangifte' ontvingen ook daadwerkelijk aangifte hebben gedaan. Er kan dus sprake zijn van overlap tussen wat in de reguliere registratiesystemen is vastgelegd en de meldingen via politie.nl. De ervaring leert overigens dat dit doorgaans een relatief gering aantal betreft. In dit rapport over 2020 is op enkele actuele thema's ook het aantal discriminatiemeldingen opgenomen dat via politie.nl is binnengekomen. Het gaat om meldingen over racisme (zie 4.2.1), seksuele gerichtheid (zie 4.2.2), antisemitisme (zie 4.2.3) en coronagerelateerde meldingen (zie hoofdstuk 7).

2.2.2 Antidiscriminatievoorzieningen (ADV's)

Mensen die discriminatie ervaren of waarnemen kunnen hiervan melding maken bij een ADV. Van een klacht wordt gesproken wanneer de indiener wil dat er een klachtenprocedure volgt. Bij een melding wil de melder de ADV alleen op de hoogte brengen en de melding laten registreren. ADV's registreren alle klachten en meldingen (hierna: meldingen) en staan de melder desgewenst op verschillende manieren bij. Anders dan bij de politiecijfers, tellen bij de ADV-cijfers alle meldingen mee, ook als er meer meldingen waren over dezelfde gebeurtenis. Incidenten van discriminatie die ADV's zelf hebben gesignaleerd en vastgelegd maar waar geen melding van is gedaan, de zogenaamde 'eigen waarnemingen', zijn niet meegeteld in de cijfers. ADV's registreren ook discriminatiemeldingen op gronden die niet wettelijk beschermd zijn, zoals uiterlijk en sociale positie.

2.2.3 Meldpunt internetdiscriminatie (MiND)

Het meldpunt voor internetdiscriminatie MiND registreert meldingen over online uitingen (bijvoorbeeld websites, sociale media en blogs) die de melder als discriminerend ervaart. MiND beoordeelt vervolgens of deze uitingen strafbaar kunnen zijn. Indien dat het geval is, verzoekt MiND de beheerders of eigenaars van de bewuste website of het platform om de uiting te verwijderen. In dit rapport zijn alleen de meldcijfers opgenomen en wordt niet ingegaan op de aantallen die volgens MiND mogelijk strafbaar zijn.

2.2.4 Het College voor de Rechten van de Mens

Mensen die discriminatie ervaren kunnen in bepaalde gevallen, bijvoorbeeld bij een discriminatie-ervaring rondom arbeid of als consument, terecht bij het College voor de Rechten van de Mens voor een oordeel over de bewuste situatie of gebeurtenis. Het College is bevoegd om discriminatie-ervaringen te toetsen aan de gelijkebehandelingswetgeving, waaronder de Algemene wet gelijke behandeling. Dat betekent dat verzoeken betrekking moeten hebben op discriminatiegronden en -terreinen die in deze wetgeving vastgelegd zijn (bijvoorbeeld onderwijs of arbeidsmarkt). In dit rapport wordt ingegaan op de instroom van verzoeken om een oordeel bij het College, evenals de vragen en meldingen (voortaan: vragen) die het College ontving, maar niet op de afhandeling van de verzoeken die bij het College worden ingediend. Het jaarverslag en de Monitor Discriminatiezaken van het College bieden deze informatie wel.

2.2.5 Nationale ombudsman

Dit jaar zijn voor het eerst ook cijfers van de Nationale ombudsman opgenomen in dit rapport. Mensen met

klachten over overheidsinstanties kunnen bij de Nationale Ombudsman terecht. Deze behandelt klachten over gedragingen van zowel rijksoverheid als aangesloten decentrale overheden. Een deel van de klachten die de Nationale ombudsman ontvangt gaat over discriminatie door de overheid. De Nationale Ombudsman registreert een klacht in de categorie discriminatie wanneer een burger aangeeft dat daar sprake van was. Het gaat dus om discriminatie-ervaringen. In dit rapport zijn de klachtcijfers van 2019 en 2020 op het terrein van discriminatie opgenomen. Daarbij zijn de klachtcijfers over 2020 geanalyseerd. In 2020 deed de Nationale ombudsman onderzoek naar de manier waarop overheidsinstanties moeten omgaan met klachten over etnisch profileren. In het kader van dat onderzoek had de ombudsman vijf weken lang een meldpunt. De meldpuntcijfers worden apart vermeld in deze rapportage, omdat ze niet tot de reguliere klachten behoren.

2.2.6 Kinderombudsman

Ook cijfers van de Kinderombudsman zijn dit jaar toegevoegd aan deze rapportage. Iedereen – kinderen, ouders, professionals en hulpverleners – kan een klacht voorleggen aan de Kinderombudsman of om hulp en advies vragen bij situaties waarin ze vermoeden dat kinderrechten niet worden nageleefd. Onder de klachten die de Kinderombudsman ontvangt zijn ook klachten over discriminatie. Als een ouder, professional of kind zelf aangeeft dat er sprake is van discriminatie, dan registreert de Kinderombudsman dat als zodanig. Het betreft dus discriminatie-ervaringen. In dit rapport worden de klachten over discriminatie in 2019 en 2020 gepresenteerd. De klachtcijfers over 2020 worden nader toegelicht. Het komt voor dat een klacht wel geregistreerd is als een klacht over pesten, maar niet als een klacht over

discriminatie. In de analyse is daarom ook bij klachten over pesten door een onderzoeker van de Kinderombudsman beoordeeld of er sprake was van een discriminatie-ervaring.

2.3 Interpretatie van de cijfers

De discriminatiecijfers in dit rapport bieden inzicht in de incidenten die geregistreerd zijn bij de politie en in gemelde discriminatie-ervaringen bij de andere organisaties. Dat is geen weergave van het daadwerkelijke aantal discriminatie-incidenten dat zich heeft voorgedaan in 2020 in Nederland. Uit onderzoek weten we dat het herkennen, benoemen en melden van discriminatie voor mensen vaak lastig is. Daarom is er sprake van onderrapportage. Ook als mensen discriminatie als zodanig herkennen, stappen zij nog niet vanzelfsprekend naar een instantie die het voorval registreert. De redenen waarom gedupeerden discriminatie niet melden lopen uiteen. Het idee dat melden niet helpt, een lage bekendheid met de mogelijkheid om melding te maken, twijfel over de strafbaarheid van de discriminatie, angst voor eventuele gevolgen van het melden, schaamte, vergevingsgezindheid en gewenning aan discriminatie zijn uit onderzoek naar voren gekomen als achterliggende overwegingen die de meldingsbereidheid belemmeren.³ Gemiddeld doet slechts een op de vijf mensen die discriminatie meemaakten ergens melding, blijkt uit het meest recente kwantitatieve onderzoek hiernaar van het Sociaal en Cultureel Planbureau.⁴ Mensen melden het bijvoorbeeld bij hun werkgever of bij de school waar de ervaring plaatsvond of bij een instantie als politie of ADV. Als we uitsluitend kijken naar ervaringen die gemeld worden bij politie, ADV's, College of MiND, dan gaat het om slechts 3 procent van de ervaringen. Er zijn bovendien verschillen in de meldingsbereidheid tussen de diverse vormen en terreinen waar discriminatie plaatsvindt.

De cijfers in onderhavig rapport laten verschillende ontwikkelingen zien, zowel in het totaal aantal discriminatie-incidenten als in de gronden, maatschappelijke terreinen en verschijningsvormen waarop ze betrekking hebben. Deze ontwikkelingen kunnen duiden op:

- ▶ daadwerkelijke veranderingen in de manifestatie van discriminatie in Nederland
- ▶ veranderingen in de mate waarin mensen discriminatie herkennen, benoemen en melden⁵
- ▶ veranderingen in de manier waarop incidenten en meldingen worden geregistreerd

Het is mogelijk dat gebeurtenissen bij twee organisaties worden gemeld, waardoor er een overlap tussen registraties kan zitten. Als er sprake is van bedreiging of geweld, adviseren ADV's melders bijvoorbeeld om aangifte te doen bij de politie. Het is niet bekend hoe vaak melders die stap vervolgens ook zetten. In de praktijk blijkt dat mensen met meldingen van geweld of bedreiging vaak meteen naar de politie gaan. Omgekeerd verwijst de politie mensen met een discriminatie-ervaring naar een ADV, voor ondersteuning die de ADV deze mensen kan bieden.

Als het internetdiscriminatie betreft verwijzen ADV's melders ook door naar MiND om de uiting te laten beoordelen en een verwijderingsverzoek in te dienen. In dit geval is evenmin bekend hoe vaak de melders contact opnemen met MiND. De politie verwijst eveneens door naar MiND, tenzij de melder nadrukkelijk laat weten aangifte te willen doen.

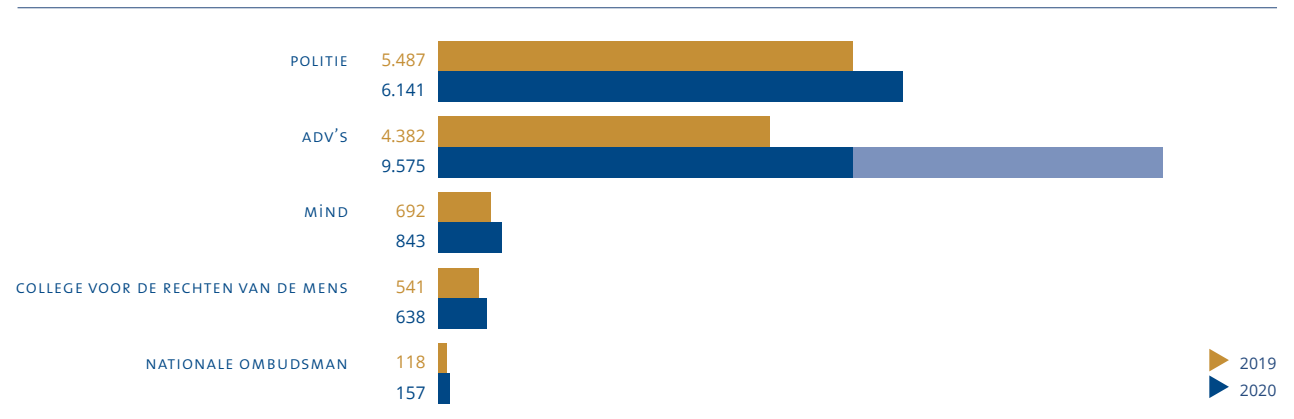
Burgers met klachten over discriminatie door de overheid worden door ADV's doorverwezen naar de Nationale ombudsman.

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van het totaal aantal door de politie geregistreeerde discriminatie-incidenten en de meldingen bij de antidiscriminatievoorzieningen (ADV's), het College voor de Rechten van de Mens, het meldpunt voor internetdiscriminatie MiND, de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman. De cijfers worden in paragraaf 3.3 vergeleken met die van 2019.

3.2 Aantal discriminatie-incidenten en meldingen

- De politie registreerde in 2020 in totaal 6.141 discriminatie-incidenten.
- Bij de ADV's kwamen 9.575 discriminatiemeldingen binnen. Daarvan gingen er 4.098 over het carnavalslied 'Voorkomen is beter dan chinezen'. In dit rapport worden de meldingen over het lied niet in de analyse meegenomen, om vertekening te voorkomen. Tenzij anders vermeld, hebben beschrijvingen en analyse van de cijfers betrekking op de 5.477 overige discriminatiemeldingen.
- Het meldpunt voor internetdiscriminatie MiND ontving 843 meldingen van discriminatie op het internet.
- Het College voor de Rechten van de Mens ontving 638 verzoeken om een oordeel. Daarnaast ontving het College 2.723 vragen over gelijke behandeling.
- De Nationale ombudsman ontving 157 klachten over discriminatie door overheidsinstanties.⁶
- De Kinderombudsman ontving 13 klachten over discriminatie, uitsluiting en pesten met een discriminatoir karakter.⁷

3.3 Vergelijking met 2019

Zowel bij de politie als bij de ADV's zien we een aanzienlijke stijging in het aantal registraties en meldingen in 2020. Bij de politie gaat het om een stijging van 12 procent; de politie registreerde 654 meer discriminatie-incidenten dan in 2019. Het aantal meldingen bij de ADV's steeg met 25 procent. In 2020 ontvingen ADV's 1095 meer meldingen dan in 2019. Dat is nog afgezien van de 4.098 meldingen naar aanleiding van het carnavalslied *Voorkomen is beter dan chinezen* dat Radio 10 uitzond. Dit lied bevat een beledigende en stigmatiserende tekst ten aanzien van Chinezen. In de verdere analyse van de cijfers naar gronden, wijzen en terreinen, zijn de meldingen over dit lied buiten beschouwing gelaten. Dit grote aantal meldingen over één incident zou namelijk een vertekening in de cijfers opleveren en de vergelijkbaarheid van de cijfers met voorgaande jaren bemoeilijken. De vele meldingen over dit incident lijken deel uit te maken van een bredere ontwikkeling waarbij Oost-Aziatische Nederlanders meer naar buiten treden om de discriminatie waarmee zij te maken krijgen aan te kaarten. We zien dit ook in andere meldingen terug en gaan hier in paragraaf 4.2.1 en in hoofdstuk 7 uitgebreider op in.

Figuur 2 Overzicht discriminatieregistraties 2019-2020⁸

Naast het al genoemde carnavalslied waren er nog enkele incidenten waarover meerdere meldingen binnenkwamen bij de ADV's. Zo waren er minstens 148 meldingen⁹ over discriminerende posts van een woningbouwvereniging op diens Facebook-pagina over 'buitenlanders' en moslims. Over het beleid van een gemeente om in openbare gebouwen alleen de mannentoiletten genderneutraal te maken en niet de vrouwentoiletten, kwamen minstens 24 meldingen binnen.

Dit is het tweede jaar op rij dat sprake is van een stijging in de meldingen en registraties bij politie en ADV's, terwijl in 2017 en 2018 nog een dalende trend zichtbaar was. Het aantal meldingen bij ADV's is hoger dan het ooit is geweest sinds de eerste versie van dit rapport verscheen in 2015, ook zonder de vele meldingen over het carnavalslied (zie *Discriminatiecijfers in 2019* voor een overzicht van de ADV-meldingen in de periode 2015-2019). Voor de politie is het lastig om een meerjarige vergelijking te maken vanwege enkele wijzigingen die in de periode vóór 2019 zijn doorgevoerd in de wijze van identificeren en duiden van discriminatie-incidenten in de afgelopen jaren.

Zowel bij de politieregistraties als in de cijfers van de ADV's, is de stijging voor een groot deel te herleiden naar een toegenomen aantal en aandeel registraties met betrekking tot de grond herkomst. Bij de politie was vorig jaar ook al een stijging van discriminatie-incidenten met deze grond waarneembaar. Hoewel dat niet eenduidig uit de cijfers te herleiden valt, is het mogelijk dat het maatschappelijke debat over racisme, dat in 2020 een nieuwe impuls kreeg met de BLM-demonstraties naar aanleiding van de dood van George Floyd, tot meer meldingen en geregistreerde incidenten heeft geleid (zie ook paragraaf 4.2.1).

MiND ontving in 2020 ook 151 meer meldingen dan in 2019, maar er waren enkele uitingen bij waarover uitzonderlijk veel meldingen binnenkwamen. Zo waren er 279 meldingen over discriminerende uitingen op de Facebookpagina van een woningbouwvereniging en 90 meldingen over het carnavalslied *Voorkomen is beter dan chinezen*, waarover ADV's ook veel meldingen ontvingen. Het totaal aantal meldingen bij MiND schommelt sterk door de jaren heen, mede onder invloed van publieke debatten en discussies.

Het College voor de Rechten van de Mens ontving in 2020 638 verzoeken om een oordeel. Dat is een stijging van 18 procent ten opzichte van 2019 (541 verzoeken) en het hoogste aantal verzoeken dat het College ooit ontving. Tegelijkertijd ontving het College in 2020 2.723 vragen over gelijke behandeling. Dat is een daling van 23 procent ten opzichte van 2019 (3.529 vragen en meldingen). De oorzaak hiervan wordt enerzijds gezocht in het gegeven dat het College tijdelijk minder goed telefonisch bereikbaar is geweest als gevolg van de lockdown in het voorjaar van 2020. Anderzijds waren er in 2020 geen situaties of oproepen via sociale media die tot massale vragen of meldingen leidden, zoals in 2019 wel het geval was.

De Nationale ombudsman ontving in 2020 157 klachten over discriminatie door overheidsinstanties, 33 procent meer dan in 2019, toen het instituut 118 klachten over discriminatie ontving. Deze stijging is mogelijk te verklaren door het feit dat de Nationale ombudsman in 2020 extra aandacht vroeg voor het onderwerp etnisch profileren door overheidsinstanties. Onderdeel daarvan was de instelling van een tijdelijk meldpunt voor mensen met dergelijke discriminatie-ervaringen (de meldingen bij dit meldpunt

ONDERZOEK

REAGEREN OP DISCRIMINATIE

In een studie naar zogenaamde copingstrategieën¹⁰ wordt uiteengezet welke vormen van discriminatie en uitsluiting mensen ervaren vanwege hun afkomst, nationaliteit, religie en huidskleur en welke reactiepatronen zij hierop ontwikkelen. Mensen blijken op uiteenlopende manieren te reageren: zeven actieve dan wel passieve copingstrategieën worden onderscheiden. Waar de een zich cultureel aanpast, kiest de ander voor activisme. Soms zoeken mensen verbinding en dialoog, maar het komt ook voor dat mensen die met vervelende opmerkingen te maken krijgen de ander daarop aanspreken en terechtwijzen. Weer een ander copingmechanisme draait om het zoeken van steun, bijvoorbeeld bij familie of bij een professional.

zijn niet meegeteld als klacht). De Nationale ombudsman signaleert daarnaast dat mensen die een klacht indienen over een willekeurige overheidsinstantie regelmatig refereren aan de toeslagenaffaire ('dit is net zoiets als de toeslagenaffaire'), wat kan wijzen op een groter bewustzijn van de mogelijkheid dat burgers gediscrimineerd worden door de overheid.

Bij de Kinderombudsman kwamen 13 klachten binnen over discriminatie, uitsluiting en pesten met een discriminatoir karakter, een vergelijkbaar aantal als in 2019.

3.4 In het kort

- ▶ In 2020 waren er bij de politie landelijk 6.141 geregistreerde discriminatie-incidenten, een stijging van 12 procent.
- ▶ De ADV's registreerden in 2020 5.477 discriminatiemeldingen, een stijging van 25 procent. Naast deze 5.477 discriminatiemeldingen kwamen er 4.098 meldingen binnen over het carnavalslied 'Voorkomen is beter dan chinezen'. Deze laatstgenoemde meldingen worden in de gepresenteerde cijfers in dit rapport verder buiten beschouwing gelaten, tenzij anders vermeld.
- ▶ Het College voor de Rechten van de Mens ontving 638 verzoeken om een oordeel, een stijging van 18 procent. Daarnaast ontving het College 2.723 vragen over gelijke behandeling, een daling van 23 procent.
- ▶ Bij het meldpunt voor internetdiscriminatie MiND kwamen 843 meldingen van internetdiscriminatie binnen, een toename van 22 procent. Deze stijging heeft te maken met enkele uitingen waarover MiND een groot aantal meldingen ontving.
- ▶ De Nationale ombudsman ontving in 2020 157 klachten over discriminatie door overheidsinstanties, een stijging van 33 procent.
- ▶ De Kinderombudsman registreerde 13 klachten over discriminatie in 2020. Dat aantal was vrijwel gelijk aan het jaar ervoor.

4.1 Inleiding

Discriminatie is het ongelijk behandelen van mensen op basis van kenmerken die er in die situatie niet toe doen. Bijvoorbeeld een afwijzing bij een sollicitatie vanwege je leeftijd, een weigering aan de deur van een kroeg vanwege je huidskleur of een lager salaris vanwege je geslacht. Die kenmerken waarop mensen gediscrimineerd worden noemen we discriminatiegronden. Dit hoofdstuk gaat in op de verdeling van meldingen en registraties over de verschillende discriminatiegronden en de verschuivingen daarin. Een aantal gronden krijgt uitgebreider aandacht in dit hoofdstuk, omdat ze relatief vaak voorkomen, sterk zijn gestegen en/of in de maatschappelijke of politieke belangstelling staan.

4.2 Discriminatiegrond

Figuren 2 en 3 laten zien hoe de door de politie geregistreerde discriminatie-incidenten en de meldingen bij de ADV's zijn verdeeld over de meest geregistreerde discriminatiegronden. Voor een volledig overzicht en absolute aantallen verwijzen we naar de tabellen in Bijlage 3. Naast de meest geregistreerde discriminatiegronden is informatie opgenomen over registraties en meldingen van antisemitisme. Antisemitische incidenten vallen juridisch gezien onder discriminatie op grond van 'ras' (de juridische term voor herkomst) of discriminatie op grond van godsdienst. Omdat dit onderscheid in de praktijk vaak lastig te maken is, kiezen we ervoor om antisemitisme apart weer te geven. Bij de ADV-cijfers zijn ook discriminatie vanwege het islamitische geloof (als onderdeel van godsdienstdiscriminatie) en discriminatie tegen transgender personen (als onderdeel van discriminatie op grond van geslacht) apart inzichtelijk gemaakt. Uitsplitsing naar subgronden is in de politiecijfers sinds 2019 niet mogelijk.

Net als voorgaande jaren is zowel bij de ADV-registraties als de politieregistraties herkomst de meest geregistreerde discriminatiegrond. De ADV's ontvingen daarnaast veel meldingen van discriminatie op grond van handicap, geslacht en niet-wettelijke gronden (zoals bijvoorbeeld uiterlijk of sociale status). De politie registreerde naar verhouding vaak de gronden seksuele gerichtheid en antisemitisme.

Als we de vergelijking maken met 2019, valt als eerste op dat het aandeel registraties met de grond herkomst bij zowel politie als ADV's in 2020 is toegenomen. In de politieregistraties nam het aandeel registraties met de grond herkomst toe van 39 naar 43 procent. Bij de ADV's steeg het aandeel meldingen over discriminatie op grond van herkomst van 44 naar 52 procent.

Bij de ADV's is de stijging van het totaal aantal meldingen voor een groot deel te herleiden naar een toename van meldingen over discriminatie op grond van herkomst. In 2019 ontvingen ADV's 1.922 meldingen over discriminatie vanwege herkomst; in 2020 ging het om 2.842 meldingen (+48 procent). De toename is slechts voor een klein deel te herleiden naar een bulkmelding (minstens 148 meldingen) over discriminerende posts van een woningbouwvereniging op diens Facebook-pagina over 'buitenlanders' en moslims. Bij de politie steeg het aantal registraties met de grond herkomst iets minder sterk, van 2.156 registraties in 2019 naar 2.657 in 2020 (+23 procent). Het ligt voor de hand om hier een relatie te zien met de BLM-protesten en het bredere maatschappelijk debat over racisme.

De daling van het aandeel politieregistraties met de grond antisemitisme, van 14 naar 8 procent, lijkt voor een deel

ACHTERGROND

DISCRIMINATIEGRONDEN

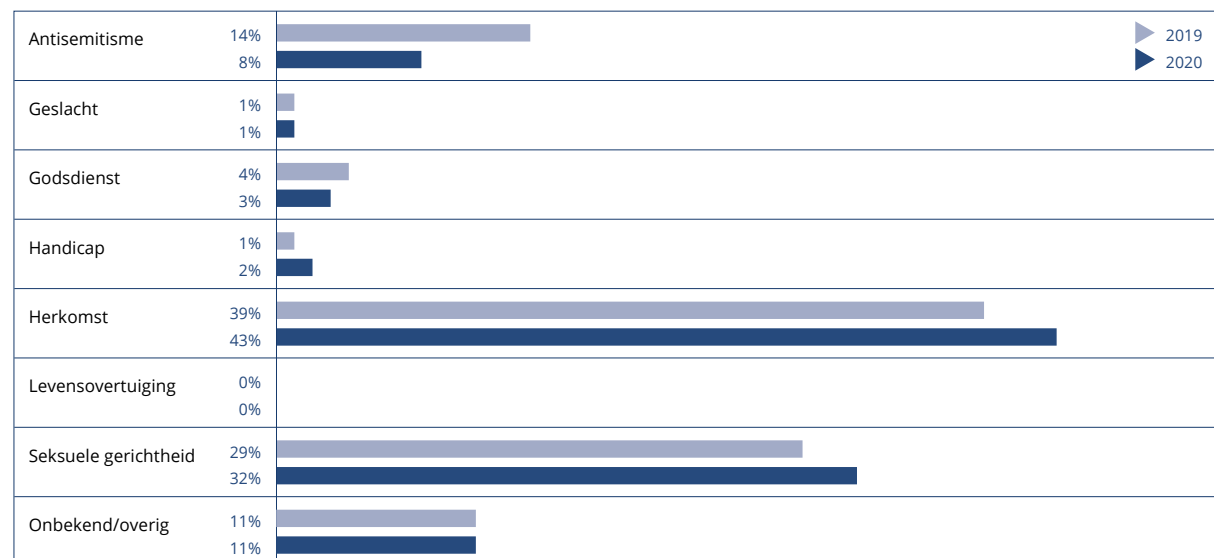
Politie, ADV's en andere organisaties hanteren verschillende selecties van discriminatiegronden waarop de registratie is gebaseerd. De politieregistraties waarover we in dit rapport schrijven, gaan over discriminatie op een van de zes gronden die in het Wetboek van Strafrecht strafbaar zijn gesteld: ras (in dit rapport 'herkomst' genoemd), geslacht, godsdienst, levensovertuiging, seksuele gerichtheid en handicap. Registraties van bekladdingen en bekrassingen met hakenkruisen zijn ook opgenomen als de discriminatiegrond daarvan niet kon worden vastgesteld.

ADV's richten zich op de gronden die worden genoemd in de gelijkebehandelingswetgeving die voortvloeit uit de Algemene wet gelijke behandeling: leeftijd, seksuele gerichtheid, godsdienst, levensovertuiging, ras, geslacht, nationaliteit, handicap of chronische ziekte, politieke overtuiging, burgerlijke staat, soort contract (vast of tijdelijk), arbeidsduur (fulltime of parttime). Ook meldingen over ongelijke behandeling en discriminatie op niet-wettelijke gronden worden door ADV's geregistreerd, zoals discriminatie op grond van sociale positie of uiterlijk. Andere organisaties die discriminatie-ervaringen registreren en die in dit rapport worden aangehaald, werken in een ander (wettelijk) kader. De geregistreerde gronden komen daardoor niet helemaal overeen.

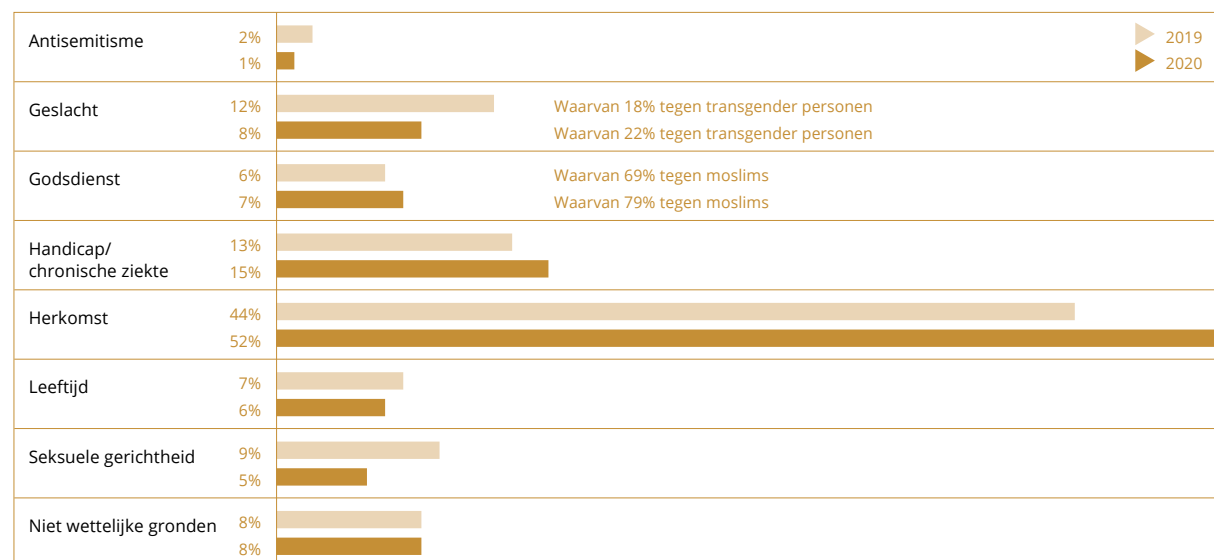
verklaard te kunnen worden doordat, als gevolg van de corona-uitbraak, voetbalwedstrijden een tijd zonder publiek gespeeld zijn. Dergelijke discriminatie-incidenten vinden namelijk onder meer plaats tijdens of rondom bepaalde voetbalwedstrijden. Ook bij de ADV's zien we een relatieve daling van meldingen van antisemitisme in 2020. In absolute zin is echter sprake van een heel kleine stijging, van 78 naar 82 meldingen.

Bij de politie nam het aandeel meldingen met de grond seksuele gerichtheid toe, nadat deze vorig jaar iets was afgenomen. Bij de ADV's was dat net andersom. Vorig jaar ontvingen ADV's veel meldingen over de Nashville-verklaring en over het mogelijkwerwijs niet vergoeden van vruchtbaarheidsbehandelingen voor lesbische vrouwen. Dat verklaarde het relatief grote aandeel van meldingen over discriminatie op grond van seksuele gerichtheid in 2019 ten opzichte van eerdere jaren en ook ten opzichte van 2020. Verder valt op dat het aandeel registraties met betrekking tot de grond handicap/chronische ziekte is gestegen, bij de politie, maar vooral bij de ADV's. Veel ADV-meldingen in deze categorie gaan over de mondkapjesplicht die op 1 december van kracht werd.

De daling in het aandeel meldingen bij ADV's over de discriminatiegrond geslacht volgt op een aantal jaren waarin juist sprake was van een stijgende trend. Daarbij kunnen we overigens wel aantekenen dat de toename in 2019 te maken had met een bulkmelding over de beslissing van de TU Eindhoven om voor een bepaalde periode alleen vrouwen aan te nemen voor specifieke wetenschappelijke functies. De toename van het aandeel ADV-meldingen over discriminatie op grond van godsdienst hangt samen met een groot aantal

Figuur 3 Discriminatie-incidenten politie naar discriminatiegrond in 2019-2020

Figuur 4 ADV-meldingen naar discriminatiegrond in 2019-2020¹¹

meldingen over discriminerende uitingen op Facebook door een woningbouwvereniging (minstens 140 meldingen daarover zijn geregistreerd als discriminatie op grond van godsdienst én herkomst en 8 alleen als discriminatie op grond van herkomst).

Het College voor de Rechten van de Mens behandelt verzoeken die te maken hebben met werk en het aanbieden van goederen en diensten zoals onderwijs, wonen, uitgaan, zorg, financiële dienstverlening, vervoer of sociale bescherming. Ook moet een verzoek betrekking hebben op een van de discriminatiegronden uit de gelijkebehandelingswetgeving. Net als vorig jaar, was handicap/chronische ziekte in 2020 de discriminatiegrond waar de meeste verzoeken betrekking op hadden (165 verzoeken). Het aantal ingediende verzoeken over deze grond nam toe met 23 procent in vergelijking met 2019, toen er 134 verzoeken over handicap/chronische ziekte waren. Het College signaleert een stijgende trend in verzoeken met betrekking tot de grond handicap/chronische ziekte sinds 2016, wat waarschijnlijk te maken heeft met de implementatie van het VN-verdrag handicap na ratificatie in 2016. Het aantal verzoeken met betrekking tot de grond geslacht (waaronder ook zwangerschapsdiscriminatie valt) nam af van 119 naar 95 terwijl het aantal verzoeken met betrekking tot de grond herkomst steeg van 96 naar 144. Daarmee is de grond herkomst, na handicap/chronische ziekte in 2020 de grond waarover het College de meeste verzoeken ontving. De flinke stijging van het aantal verzoeken over de grond herkomst is deels te verklaren door een individuele verzoeker die 32 verzoeken om een oordeel indiende die allemaal apart behandeld en geregistreerd zijn. Maar ook zonder die verzoeken is sprake van een toename in

het aantal verzoeken op grond van herkomst, voor het derde jaar op rij. Wat verder opvalt is dat het aantal verzoeken met betrekking tot de discriminatiegrond nationaliteit is verdubbeld (27 verzoeken in 2019, 60 in 2020). Het gaat hierbij onder meer om verzoeken die betrekking hebben op de toeslagenaffaire.

Naast de verzoeken om oordelen ontvangt het College dagelijks vragen over gelijke behandeling. Het totaal aantal vragen daalde in 2020, zoals in het vorige hoofdstuk al werd benoemd. Over vrijwel alle discriminatiegronden kwamen in 2020 minder vragen binnen dan in 2019. Dat was echter niet het geval voor de grond herkomst (479 vragen in 2019; 535 in 2020) en nationaliteit (93 vragen in 2019 en 112 in 2020). Over handicap/chronische ziekte ontving het College weliswaar minder vragen dan in 2019, maar over deze grond kwamen in 2020 nog altijd de meeste vragen binnen (36 procent van alle vragen).

MiND hanteert een andere indeling in discriminatiegronden dan de politie, ADV's en het College, waarbij ook 'persoonlijke discriminatie' (dat zijn uitingen waarbij geen sprake is van groepsbelediging) en arbeidsmarktdiscriminatie als grond worden aangemerkt. Net als in voorgaande jaren was herkomst in 2020 de discriminatiegrond waar de meeste meldingen betrekking op hadden: 72 procent van alle meldingen bij MiND ging over deze grond. Dat is erg veel in vergelijking met voorgaande jaren (in 2019 ging het om 38 procent). De verklaring hiervoor ligt grotendeels in het feit dat er veel meldingen binnen kwamen over enkele uitingen. Dat betrof discriminerende uitingen van een woningbouwvereniging op Facebook, die onder meer gericht waren tegen 'buitenlanders' en meldingen over het

ONDERZOEK

ROMA EN SINTI

De Fundamental Rights Agency, het Europees Agentschap voor de Grondrechten, publiceerde in 2020 de uitkomsten van een [surveyonderzoek](#) onder 4.659 Roma, Sinti en Travellers in België, Frankrijk, Ierland, Nederland, Zweden en het Verenigd Koninkrijk, aangevuld met interviews.¹² Er werd onder meer ingegaan op discriminatie en gelijke behandeling. Meer dan 90 procent van de respondenten in België, Ierland en Nederland zegt dat er niet genoeg woonplekken voor hen zijn. 45 procent van alle respondenten heeft discriminatie ervaren in het jaar voorafgaand aan de survey, vooral bij het binnengaan van een winkel, restaurant, nachtclub of hotel en bij het zoeken van een baan. Roma in Nederland (76 procent) en Travellers in Ierland (65 procent) voelden zich het meest gediscrimineerd. Nederlandse respondenten hebben het minst vertrouwen in de politie.

carnavalslied *Voorkomen is beter dan chinezen*. Daarnaast ging 7 procent van de meldingen over 'persoonlijke discriminatie', 5 procent over antisemitisme, 2 procent over seksuele voorkeur, 5 procent over discriminatie op grond van godsdienst en 6 procent over 'andere' gronden. Arbeidsmarktdiscriminatie bedroeg 4 procent.

De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman gebruiken een indeling naar discriminatiegronden die vergelijkbaar is met die van de ADV's. Bij de Nationale ombudsman vormt herkomst de meest geregistreerde grond (41 procent van alle klachten over discriminatie door overheidsinstanties)¹³, gevolgd door de grond nationaliteit (15 procent) en leeftijd (7 procent). Er is een relatief groot aantal klachten waarbij de discriminatiegrond onduidelijk is (22 procent). Een vergelijking met vorig jaar ten aanzien van de verdeling van discriminatiegronden is niet mogelijk, omdat alleen de cijfers over 2020 naar grond zijn uitgesplitst. De klachten bij de Kinderombudsman betreffen discriminatie op uiteenlopende gronden, waarbij geen enkele grond eruit springt. Ook deze cijfers zijn alleen voor 2020 gespecificeerd naar discriminatiegrond.

Hierna gaan we verder in op een aantal specifieke discriminatiegronden in de meldingen en registraties. Daarbij komen ook de hierboven genoemde verschuivingen aan de orde en kunnen we een beter beeld schetsen van de aard en achtergronden van de incidenten.

4.2.1 Op grond van herkomst

43 procent van de politieregistraties (2.657 incidenten) en 52 procent van de ADV-meldingen (2.842) had betrekking op de herkomst van de betrokkene. Ook in voorgaande jaren

DISCRIMINATIEGROND- EN WIJZE	BEDREIGING	BEKLADDING	BESPUGEN	GEWELD	GEWELD ICM UITLATING	PESTERIJ	UITLATING	VERNIELING	WEIGERING	ONBEKEND/OVERIG
Antisemitisme	56	13	2	1	26	3	395	17	0	4
Geslacht	6	0	0	1	5	3	15	0	9	2
Godsdienst	18	12	2	2	17	4	105	12	6	2
Handicap	10	0	3	0	8	3	57	4	8	3
Herkomst	259	20	14	21	328	41	1879	36	22	37
Levensovertuiging	0	0	0	0	0	0	3	1	0	0
Seksuele gerichtheid	277	9	21	11	271	22	1330	39	0	1
Onbekend/overig	12	156	1	4	4	8	140	283	11	46

Tabel 1 Discriminatie-incidenten politie naar grond en wijze in 2020

was herkomst de grond die het vaakst geregistreerd werd, maar in 2020 was sprake van een grote stijging, zowel in relatieve als absolute zin. Het aantal discriminatie-incidenten bij de politie nam toe van 2156 in 2019 naar 2657 in 2020 (een stijging van 23 procent). De ADV's registreerden 1922 meldingen van discriminatie op grond van herkomst in 2019 en 2842 in 2020 (een toename van 48 procent). Dat is nog afgezien van het grote aantal ADV-meldingen over het carnavalslied 'Voorkomen is beter dan chinezen' dat discriminatie op grond van herkomst betreft. Er was nog een tweede incident waarover ADV's veel meldingen ontvingen (minstens 148), over een woningbouwvereniging die zich op Facebook discriminerend uitliet over 'buitenlanders' en moslims. Maar ook zonder deze zogenaamde bulkmelding is nog altijd sprake van een opvallende stijging van het aantal meldingen van discriminatie op grond van herkomst.

Hierna beschrijven we welke soorten incidenten door de verschillende instanties zijn geregistreerd.

Uit de politieregistraties met de grond herkomst blijkt dat het in 71 procent van de gevallen (1.879 incidenten) ging om een uitlating. In 2019 was dit nog 64 procent. Mensen werden uitgescholden met racistische scheldwoorden. Vaak gebeurde dat in de context van een (buren)ruzie, waarbij de racistische uitlating doorgaans niet de aanleiding is van de ruzie, maar wordt geuit als de situatie escaleert.

Een aanzienlijk aantal registraties betrof beledigingen van politieagenten of andere werknemers met een publieke taak, bijvoorbeeld in het openbaar vervoer, die beledigingen naar hun hoofd krijgen wanneer zij hun handhavende taak uitoefenen.

Van de door de politie geregistreerde discriminatie-incidenten op grond van herkomst had 13 procent (349 incidenten) betrekking op een geweldsincident.¹⁴ Het geweld varieerde van een klap of een gevecht, tot mishandeling of een steekpartij. Als ook sprake was van een racistische uitlating, was die soms aanleiding voor het geweld en werd deze in andere gevallen juist in reactie op het geweld gedaan. In 10 procent (259 incidenten) van de gevallen was sprake van een bedreiging. Een deel van de geweldsincidenten en bedreigingen met de discriminatiegrond herkomst was gericht tegen werknemers met een publieke taak.

Van 2.421 ADV-meldingen met de grond herkomst is een nadere specificering beschikbaar. 60 procent van deze meldingen (1.448) is geregistreerd als discriminatie op grond van een migratie-achtergrond. 21 procent (518) van de

DISCRIMINATIEGROND - EN WIJZE	BEDREIGING	GEWELD	OMSTREDEN BEHANDELING	VIJANDIGE BEJEGENING	ONBEKEND/OVERIG
Antisemitisme	8	7	14	61	0
Geslacht	20	10	302	119	5
<i>Waarvan tegen transgender personen</i>	4	6	48	47	0
Godsdienst	17	4	113	267	5
<i>Waarvan tegen moslims</i>	11	1	67	242	3
Handicap/chronische ziekte	20	6	660	125	8
Herkomst	181	89	1.102	1.637	31
Leeftijd	4	0	282	20	1
Nationaliteit	2	1	91	10	0
Niet-wettelijke gronden	3	1	325	80	12
Seksuele gerichtheid	48	23	68	178	1

Tabel 2 ADV-meldingen naar discriminatiegrond en -wijze in 2020¹⁵

meldingen over herkomst is geregistreerd als discriminatie vanwege een donker of zwart uiterlijk. 224 meldingen (9 procent) binnen de categorie herkomst zijn geregistreerd als discriminatie vanwege Nederlandse herkomst of witte huidskleur.

Bij de ADV-meldingen op grond van herkomst heeft een naar verhouding groot deel, namelijk 62 procent (1637 meldingen), betrekking op vijandige bejegening. Over het totaal aantal meldingen is dit 44 procent. Omgekeerd is er een relatief kleiner deel van de meldingen met de grond herkomst dat gaat over omstreden behandeling: 41 procent bij herkomst tegenover 57 procent over het totaal. Dat betekent dat meldingen over discriminatie op grond van herkomst vaker dan gemiddeld gaan over een belediging of agressie.

► **Buspassagier houdt zich niet aan het verzoek van de chauffeur om in drukke bus de achteruitgang te gebruiken om uit te stappen. De passagier drukt op de knoppen van dashboard van chauffeur om de voordeur zelf te openen. Als de chauffeur hem probeert tegen te houden, bespuugt de passagier de buschauffeur en roept: 'Kankerzwarte, dit doen we met mensen zoals jij' en stompt de chauffeur.** Registratie politie

► **Melder heeft via Marktplaats een stacaravan op een vakantiepark op het oog. Met de verkoper sluit zij een deal. Melder en verkoper gaan samen naar de eigenaar van het park, voor de administratieve afhandeling. De eigenaar wil eerst alleen in gesprek met de verkoper, waarop de verkoper weer naar buiten komt en tegen de melder zegt dat de verkoop van de stacaravan helaas niet door kan gaan omdat ze het op dit park niet zo hebben op 'buitenlanders'. Als de melder de eigenaar later nog belt om navraag te doen of zij als Marokkaanse een plek op het park kan krijgen, zegt de eigenaar dat hij niet discrimineert, maar dat de mensen naar het park komen voor hun rust en daarbij geen mensen met hoofddoek tegen willen komen**

Melding ADV

► **Melders hebben sinds kort nieuwe burens. Die hebben verschillende keren geroepen dat melders terug naar hun eigen land moeten gaan. Buurman heeft daarbij met zijn hand schietgebaren en snijbewegingen over zijn keel gemaakt.** Registratie politie

ADV-meldingen van discriminatie op grond van herkomst speelden zich minder vaak dan gemiddeld op de arbeidsmarkt af en daarentegen wat vaker bij huisvesting en in de buurt of wijk. Van de ADV-meldingen over discriminatie op grond van herkomst, heeft 17% betrekking op de arbeidsmarkt. Dit percentage is iets lager dan over het totaal aantal meldingen (20%). Er zijn 258 meldingen over discriminatie op grond van herkomst bij de huisvesting (10 procent, terwijl 7 procent van het totaal aantal meldingen over huisvesting gaat. En er zijn 348 meldingen over

discriminatie op grond van herkomst in de buurt of de wijk (13 procent, terwijl 10 procent van alle meldingen betrekking heeft op buurt of wijk).

Net als ADV's en politie registreerden het College en MiND in 2020 meer meldingen en verzoeken met de grond herkomst dan in 2019. Het College ontving 144 verzoeken om een oordeel met betrekking tot discriminatie op grond van herkomst, waar dat er in 2019 nog 96 waren. Daarnaast waren er in 2020 535 vragen over discriminatie op grond van herkomst, 56 meer dan in 2019. MiND ontving 605 meldingen van discriminerende uitingen op grond van herkomst, 341 meer dan in 2019. De stijging bij MiND komt deels voort uit een groot aantal meldingen over twee uitingen waarover ook bij ADV's veel meldingen binnenkwamen: het carnavalslied 'Voorkomen is beter dan chinezen' dat werd uitgezonden door Radio 10 en later op Dumpert werd gezet en discriminerende uitingen op de Facebookpagina van een woningbouwvereniging. 46 procent van de meldingen over herkomst had betrekking op vluchtelingen (281 meldingen), in 21 procent ging het volgens de registratie om discriminatie van Aziaten (130 meldingen) en in 14 procent was de uiting gericht op de donkere huidskleur van een persoon (85 meldingen). De Nationale ombudsman registreerde 64 klachten van discriminatie op grond van herkomst door overheidsinstanties. Bij de Kinderombudsman waren dat er 2. Voor cijfers van de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman kan geen vergelijking met vorig jaar gemaakt worden.

In 2020 waren enkele opvallende ontwikkelingen in de cijfers van politie en ADV's zichtbaar, als het gaat om registraties met de grond herkomst. Deze bespreken we hierna.

UITGELICHT

GEORGE FLOYD EN BLACK LIVES MATTER

Op 25 mei 2020 stierf de zwarte Amerikaan George Floyd in de stad Minneapolis door buitensporig politiegeweld. Beelden van zijn dood leidden eerst in de VS en daarna in andere landen tot protesten tegen racisme en politiegeweld onder de vlag van Black Lives Matter. In Nederland werden verschillende protesten gehouden, waarvan de eerste plaatsvond op de Dam in Amsterdam op 1 juni 2020. Wanneer we de politie- en ADV-registraties met de grond herkomst van maand tot maand bekijken (zie figuur 5) lijkt een duidelijk effect van BLM zichtbaar: zowel bij politie als bij ADV's is er een flinke piek in het aantal registraties in juni, die nog wat na-ebt in de maanden daarna. Onduidelijk is hoe dat effect uitgelegd moet worden: het is denkbaar dat maatschappelijke spanningen rondom BLM hebben geleid tot een groter aantal incidenten. >

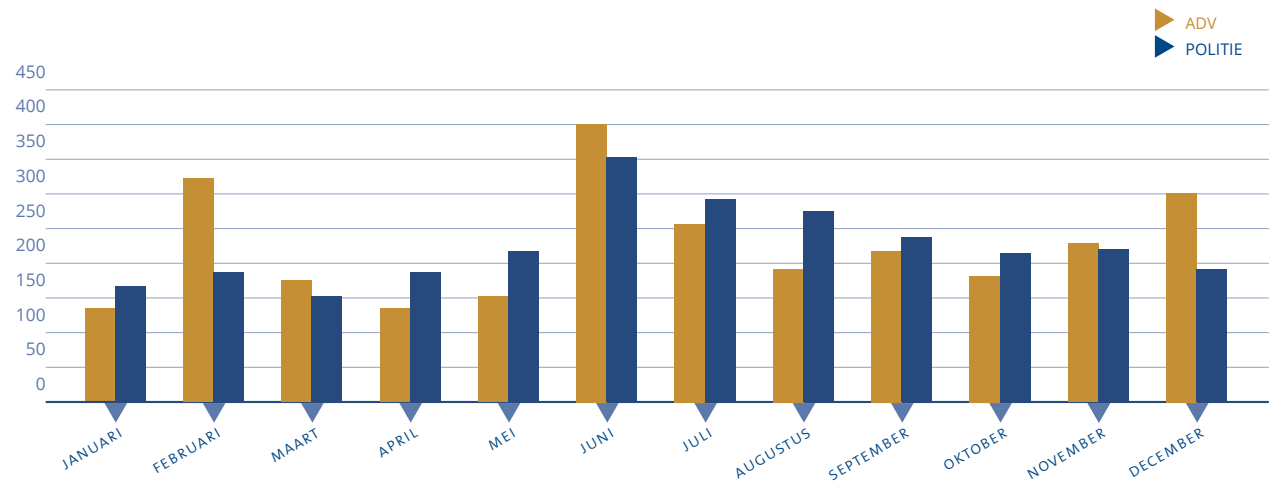

Verdachte was boos vanwege de rijstijl van slachtoffer. Ze reageerde op de volgende wijze toen slachtoffer zijn auto had geparkeerd: Kankeraap, kankerneger. Ga lekker als apen staan protesteren voor die kanker George Floyd. Kankermongool. Slachtoffer werd tevens mishandeld.

Registratie politie

> Evengoed kan de opkomst van BLM in Nederland van invloed zijn op het herkennen, benoemen en melden van racisme en tot een zogenoemde grotere meldingsbereidheid hebben geleid. De beschrijvingen van meldingen en geregistreerde incidenten waarin een directe verwijzing naar BLM wordt gemaakt zijn zeer divers van aard. Er zijn melders bij ADV's die zeggen dat de BLM-demonstraties hen ertoe hebben bewogen om melding te doen van een discriminatie-ervaring vanwege hun herkomst, waar ze dat eerder misschien niet hadden gedaan. In de politieregistraties zien we enkele incidenten rondom BLM-demonstraties, waarbij het gaat om uitspraken die worden gedaan tegen of door demonstranten, of om racistische uitspraken in discussies op sociale media waarin wordt gerefereerd aan BLM.

De BLM-demonstraties werden door veel mensen bezocht en leidden tot grotere maatschappelijke aandacht voor racisme in Nederland. Er volgde een Kamerdebat waarin diverse moties werden aangenomen om de aanpak van racisme te versterken (zie hoofdstuk 1). De BLM-beweging stuitte echter ook op weerstand van bijvoorbeeld witte mensen die de emancipatiebeweging als uitsluitend beschouwen, vinden dat antiracisten tegenstellingen vergroten, of die zich boos maken over uitspraken die door BLM-activisten zijn gedaan. In de

Figuur 5 ADV-meldingen en politieregistraties op grond van herkomst per maand in 2020

ADV-registraties zien we dit terug in enkele meldingen. Bij de politie waren er vele meldingen en aangiften (opgenomen als één discriminatie-incident in de politieregistraties), evenals meldingen bij politie.nl, over een uitspraak die rapper Akwasi deed in een toespraak tijdens een BLM-demonstratie op de Dam in Amsterdam ('Op het moment dat ik in november een Zwarte Piet zie trap ik hem hoogstpersoonlijk op zijn gezicht'). Later in het jaar leidden uitspraken over Zwarte Piet die Akwasi jaren eerder had gedaan op Twitter, opnieuw tot aangiften en meldingen bij de politie. Akwasi deed overigens zelf ook aangifte van bedreiging aan zijn adres naar aanleiding van zijn uitspraken. Ook de ADV's ontvingen enkele meldingen over uitspraken door Akwasi. Daarnaast waren er meldingen over racistische uitingen op sociale media aan het adres van de rapper.

Arrestant krijgt thee via luik in de politiecel. Kort daarna hoort een politieman gebonk en loopt terug. De politieman opent het luik en krijgt de hete thee in zijn gezicht gegooid. De arrestant schreeuwt vervolgens meerdere malen 'Wat moet je nou kankerturk! Kankerturk, kankerturk, kankerturk! Kom vechten dan!' Registratie politie

Voor een promotiefilmpje op een basisschool zijn alleen witte kinderen uitgekozen. ADV-melding

Discriminatie Oost-Aziatische Nederlanders

In 2020 ontvingen ADV's opvallend veel meldingen van mensen die discriminatie ervoeren vanwege hun Oost-Aziatische achtergrond, minimaal 314. Een aanzienlijk deel daarvan kwam binnen in februari (zichtbaar in figuur 5), in dezelfde periode dat ADV's duizenden meldingen ontvingen over het carnavalslied *Voorkomen is beter dan chinezen*. Veel meldingen hadden betrekking op opmerkingen of scheldwoorden waarin expliciet werd gerefereerd aan corona. Melders werden op grond van hun uiterlijk bijvoorbeeld uitgescholden voor 'Coronachinees' of mensen maakten hoest- of niesgebaren naar hen. Diverse meldingen betroffen uitlachen en naropen met woorden als 'nǐ hǎo', 'Fu Yong Hai' of 'Sambal bij?'. Enkele melders gaven aan dat zij het kinderliedje Hanky Panky Shanghai, dat soms op scholen gezongen wordt, discriminerend en stigmatiserend vinden. Anderen meldden dat ze genegeerd werden of niet geholpen werden in een winkel en vermoedden dat het met hun uiterlijk te maken had. En een melder zag een vacature waarin stond dat het bedrijf geen mensen afkomstig uit Azië aanneemt. ADV's ontvingen 23 meldingen over discriminatie van Chinese studenten in een flat. In de lift van het gebouw werden racistische leuzen als 'Chinese corona' en 'Die Chinese' aangebracht en de wanden werden met poep besmeurd (zie hoofdstuk 7 voor een nadere toelichting op coronagerelateerde meldingen en registraties). MiND zag ook een toename van meldingen over discriminerende online uitingen tegen Aziaten, van 11 meldingen in 2019 naar 130 in 2020, waarvan er 90 betrekking hadden op het carnavalslied *Voorkomen is beter dan chinezen*. In de politieregistraties wordt in de categorie 'herkomst' geen nader onderscheid gemaakt naar groepen, maar zien we dat incidenten tegen mensen met een Oost-Aziatische achtergrond ook voorkomen, en soms ook gepaard gaan met geweld.

Vrouw van Chinese afkomst krijgt door verkoper in een meubelwinkel toegesnuwd 'Chinees, ga terug'.

Registratie ADV

Een meisje in de brugklas met een Koreaanse achtergrond wordt al maanden getreiterd door vier jongens met onder andere 'Corona Chinees' en 'Made in China'. Dit gebeurt ook op sociale media. De vader van het meisje wil dat het stopt omdat zijn dochter zich steeds verder terugtrekt en verdrietig is. Registratie politie

4.2.2 Op grond van seksuele gerichtheid

In 2020 had 32 procent van alle politieregistraties betrekking op de grond seksuele gerichtheid, dat na herkomst de meest geregistreerde grond is. Hoewel deze grond daarmee in relatieve zin weer op het niveau van 2018 is, zien we in aantallen een stijging van 1505 discriminatie-incidenten in 2018 naar 1603 in 2019 en 1981 in 2020. Het grootste deel van de registraties betreft uitlatingen (67 procent, 1330 incidenten). Discriminatie-incidenten met betrekking tot seksuele gerichtheid hebben daarmee iets vaker dan gemiddeld de vorm van een uitlating. Ook bedreiging en geweld (beide 14 procent) komen relatief iets meer voor dan wanneer we kijken naar het totaal aantal discriminatie-incidenten. Dit beeld is vergelijkbaar met dat bij discriminatie-incidenten met de grond herkomst.

Bij de discriminatie-incidenten, die in meerderheid gericht zijn tegen mannen, wordt veel gescholden met woorden als 'homo' of 'flikker'. In de registraties zien we voorbeelden van mannen die hand in hand lopen met hun partner en

UITGELICHT

SCHELDEN MET 'RACIST'

Materiedeskundigen van de politie die betrokken zijn bij de verwerking van de geregistreerde discriminatie-incidenten (zie Bijlage 2 voor een toelichting) signaleerden dat medewerkers met een publieke taak, zoals politieagenten, vanaf juni 2020 vaker werden uitgescholden voor 'racist' of werden verweten racistisch te zijn. Dit gebeurde vooral bij aanhoudingen, staande houdingen en/of het uitschrijven van bekeuringen. Ook als het gaat om incidenten tussen burgers, signaleerden de materiedeskundigen in de tweede helft van 2020 vaker dan voorheen dat mensen een ander uitmaken voor 'racist' of 'racistisch'. Dat gebeurt volgens hen vooral in situaties waarbij sprake is van burenruzies. Aangezien iemand uitmaken voor racist in zichzelf geen discriminatie is, zijn deze incidenten niet opgenomen in de registraties waarover in dit rapport wordt geschreven, tenzij uit de context bleek dat er ook sprake was van een discriminatie-incident.

geconfronteerd worden met beledigingen, bedreigingen of zelfs geweld door onbekenden. We zien ook dat homoseksuele mannen, alleen of samenwonend, door buren langere tijd worden gepest, uitgescholden of bedreigd. Daarbij zijn gevallen waarin de seksuele gerichtheid van de slachtoffers aanleiding was voor de discriminatie, maar het komt ook voor dat homovijandige uitspraken worden gedaan in de loop van een escalierend conflict. Uit de registraties valt overigens vaak niet op te maken of hierbij doelbewust wordt gerefereerd aan de (vermeende) seksuele gerichtheid van het slachtoffer, of dat sprake is van algemeen schelden met dergelijke termen. Beide typen incidenten komt voor in de registraties. In het verleden werd in de registraties aangemerkt of het slachtoffer een medewerker met een publieke taak was, zoals bijvoorbeeld een politieagent. In de discriminatie-incidenten tegen deze groep draaide het vaak om schelden met 'homo'. Ook in 2020 zien we veel van dergelijke incidenten aanwezig in de registraties.

In het najaar van 2020 vroeg een aantal reformatische scholen aan leerlingen en/of hun ouders/verzorgers om een identiteitsverklaring te ondertekenen waarin een homoseksuele levenswijze wordt afgekeurd. Minister van Onderwijs, Slob, meende in eerste instantie dat de scholen daartoe het recht hadden. Hierover ontstond maatschappelijke ophef, waarna Slob zijn uitspraken terugnam. Via politie.nl kwamen hierover 45 meldingen binnen.

► **Melding van moeder dat haar zoon in een groepsapp met klasgenoten is uitgemaakt voor 'kankerhomo' en is bedreigd met neersteken.** Registratie politie

► **Een homoseksuele man is meerdere malen uitgemaakt voor 'kankerhomo' en bedreigd met geweld door buren van zijn ouders. Er zijn problemen tussen de ouders en hun buren vanwege geluidsoverlast.** Registratie politie

In 2020 ontvingen ADV's 256 meldingen over discriminatie op grond van seksuele gerichtheid (5 procent van alle meldingen had betrekking op deze grond). Dit is zowel in absolute als relatieve zin lager dan in 2019, toen er 377 meldingen over deze grond waren (9 procent van alle meldingen in 2019). Het hoge aantal meldingen in 2019 was echter het resultaat van 'bulkmeldingen' over twee ontwikkelingen: de door Nederlandse politici en kerkelijk leiders ondertekende Nashville-verklaring en de plannen om vruchtbaarheidsbehandeling voor lesbische vrouwen niet meer te vergoeden uit de basisverzekering. In 2020 waren er geen gebeurtenissen of ontwikkelingen die tot zulke hoge aantallen meldingen over discriminatie op grond van seksuele gerichtheid leidden als in 2019. Wel waren er 8 meldingen over het hierboven genoemde standpunt van minister Slob van Onderwijs over het vermeende recht van scholen met een religieuze grondslag om van ouders/verzorgers te vragen een verklaring te ondertekenen waarin een homoseksuele levensstijl wordt afgekeurd. Het aantal meldingen in 2020 was wel hoger dan in 2017 en 2018 (respectievelijk 195 en 193 meldingen), maar als percentage van het totaal aantal meldingen is het beeld vergelijkbaar met deze jaren, toen meldingen over seksuele gerichtheid 4 procent van alle meldingen bedroegen.

► **Melder mocht vanwege haar seksuele gerichtheid (lesbisch) niet aanwezig zijn bij de begrafenis van haar tante, met wie ze een heel hechte band had.** ADV-melding

► **Melder werd door een voorbijganger die op zoek was naar een vestiging van het Leger Des Heils uitgescholden voor 'kankerflikker', nadat melder aangaf niet te weten waar de vestiging was.** ADV-melding

Net als bij de politieregistraties, vinden de ADV-meldingen van discriminatie op grond van seksuele gerichtheid plaats in verschillende contexten. Zo zijn er meldingen van homoseksuele stellen die gepest of uitgescholden worden door burens en buurtgenoten. Meldingen betreffen ook scheldpartijen of bedreigingen op straat, door onbekenden. En er zijn diverse meldingen van mensen die zich gediscrimineerd voelen door collega's of leidinggevend. Vaak gaat het om schelden of 'grapjes' op de werkvloer.

► **Een homoseksuele man probeert zijn seksuele gerichtheid verborgen te houden voor zijn leidinggevende die graag grappen maakt over homoseksualiteit en collega's schijnbaar 'voor de grap' voor homo uitmaakt. Het management doet niks aan het gedrag van de leidinggevende en de melder weet niet waar hij binnen de organisatie voor hulp van aankloppen.** ADV-melding

Het College ontving in 2020 4 verzoeken om een oordeel met betrekking tot de discriminatiegrond seksuele gerichtheid. Net als vorig jaar betrof dit minder dan 1 procent van het totaal aantal verzoeken. Over seksuele gerichtheid ontving in 2020 het College ook relatief weinig vragen (40 vragen, 2 procent van het totaal aantal vragen). Dat is het algemene beeld in de afgelopen jaren. 2019 vormde daarop de uitzondering, toen het College veel vragen ontving naar aanleiding van de Nashville-verklaring en de beslissing van het Zorginstituut Nederland om vruchtbaarheidsbehandelingen voor lesbische of alleenstaande vrouwen niet meer te vergoeden vanuit de basisverzekering.

Bij MiND ging 2 procent van alle meldingen om discriminatie op grond van seksuele voorkeur, 17 gevallen in totaal. Dit is iets minder dan in 2019, toen er 23 meldingen over discriminerende uitingen op grond van seksuele voorkeur bij MiND gemeld werden.

De Nationale ombudsman ontving 1 klacht over discriminatie op grond van seksuele gerichtheid door overheidsinstanties. De Kinderombudsman ontving geen enkele klacht met betrekking tot deze discriminatiegrond.

4.2.3 Antisemitisme

Registraties met de grond antisemitisme maakten de afgelopen jaren een steeds groter deel uit van de politieregistraties dan van de ADV-registraties. In 2020 had 8 procent van de politieregistraties betrekking op deze grond, terwijl dat in 2019 nog 14 procent was. In absolute zin daalde het aantal politieregistraties met 33 procent, van 768 incidenten in 2019 naar 517 in 2020. Bij ADV's zien we ook een kleine daling, althans in relatieve zin. Er waren wel iets meer meldingen van antisemitisme. In 2019 had 2 procent van de ADV-meldingen betrekking op antisemitisme (78 meldingen). In 2020 was dat 1 procent (82 meldingen).

De verklaring voor de daling van het aantal politieregistraties met betrekking tot antisemitisme lijkt voor een deel te liggen in het gegeven dat dergelijke incidenten onder meer plaatsvinden in de context van bepaalde voetbalwedstrijden. Het gaat dan om het roepen van antisemitische leuzen als 'Hamas, Hamas, alle Joden aan het gas' en om schelden met 'kankerjood' tegen (Ajax)supporters dan wel tegen politiemensen. In 2020 zijn wedstrijden in zowel het amateur- als het professionele voetbal, als onderdeel van

ONDERZOEK

DISCRIMINATIE LHBTIQ+-PERSONEN

De Fundamental Rights Agency, het Europees Agentschap voor de Grondrechten, presenteerde in 2020 de uitkomsten van een [surveyonderzoek](#) naar gelijke behandeling van LHBTIQ+-personen in de Europese Unie onder bijna 140.000 mensen die zich als zodanig identificeren.¹⁶ Het was een herhaling van onderzoek uit 2012. Er blijkt weinig vooruitgang te zijn geboekt in de afgelopen 7 jaar. Meer mensen zijn open over hun genderidentiteit dan wel seksuele gerichtheid, maar discriminatie-ervaringen komen nog altijd veel voor. 13 procent van de Nederlandse respondenten voelde zich, in de 12 maanden voor de survey, gediscrimineerd op het werk vanwege hun genderidentiteit of seksuele gerichtheid. Het gemiddelde van de 28 EU-lidstaten was 21 procent. 11 procent van de respondenten in Nederland heeft in de vijf jaar voor de survey te maken gehad met fysiek en/of seksueel geweld vanwege genderidentiteit of seksuele gerichtheid, gelijk aan het gemiddelde in de EU.

de maatregelen tegen de coronapandemie, tijdelijk met minder en ook zonder publiek gespeeld. Bestudering van de casusbeschrijvingen wijst uit dat er in 2020 minder voetbalgerelateerde incidenten in de registraties waren dan in 2019.

Veruit de meeste incidenten met betrekking tot antisemitisme gaan over uitlatingen (395, 76 procent). Dat is meer dan gemiddeld (64 procent). Ook buiten het voetbal zijn er veel incidenten waarbij wordt gescholden met 'jood' door burgers onderling en tegen politieagenten of andere handhavers. In de meerderheid van de gevallen is niet duidelijk of het slachtoffer Joods is of daarvoor werd aangezien (exacte aantallen zijn niet te geven). Er zijn diverse registraties van antisemitische uitingen die werden gedaan tegen pro-Israël-demonstranten.

► **Man wordt op heterdaad aangehouden wegens vernieling en roept naar de politieagenten die hem aanhouden: 'racisten', 'teringjoden', 'flikkers', 'daarom stopte Hitler jullie in de gaskamer', 'er gaan doden vallen'.** Registratie politie

► **Een Joodse man krijgt een anoniem telefoontje, waarin wordt geroepen: "Hey jij bent toch Jood!? Ik haat joden! Kankerjood! Oplichter!" Hij heeft geen idee wie de dader is.** Registratie politie

Er zijn 56 bedreigingen geregistreerd binnen de discriminatie-incidenten met betrekking tot antisemitisme (11 procent). Acht van deze bedreigingen waren, afgaand op de

casusbeschrijvingen, gericht tegen een Joods persoon. Daarnaast zijn er 27 discriminatie-incidenten met de grond antisemitisme (5 procent) die gaan over geweld. Bij vier van deze registraties blijkt uit de casusbeschrijving dat het slachtoffer Joods was. Zowel bedreigingen als geweld waren in verschillende gevallen gericht tegen ambtenaren met een publieke taak. Vier van de bedreigingen en twee van de geweldsincidenten vonden plaats in de context van demonstraties omtrent het conflict tussen Israël en Palestina.

Een andere categorie incidenten bestaat uit vernielingen (17), zoals bekrassingen van een achterdeur of auto van Joodse mensen. Er zijn ook enkele registraties van vernielingen van monumenten en objecten die ter herdenking dienden van de Holocaust. Daarnaast zijn 13 bekladdingen geregistreerd. Daarbij gaat het om graffiti of andere bekladdingen met hakenkruisen in een duidelijke antisemitische context in de openbare ruimte. Zo zijn er bekladdingen op een Joodse begraafplaats, gekrijte davidsterren op de stoep voor een synagoge en een davidster getekend op de deur van een Joodse man. Vernielingen en bekladdingen met een antisemitisch karakter zijn niet allemaal direct gericht aan Joodse personen, gebouwen of instellingen. In de registraties vinden we bijvoorbeeld ook een school die is beklad met davidsterren, hakenkruisen, 'Hitler' en 'Allah'.

De ADV-meldingen over antisemitisme bevatten, in tegenstelling tot de politieregistraties met deze grond, weinig incidenten waarbij 'jood' als algemeen scheldwoord wordt gebruikt. De meldingen gaan over antisemitische uitingen, veelal in de media of op internet en over bekladdingen met hakenkruisen en antisemitische leuzen. Daarnaast zijn er enkele meldingen van vijandige bejegening van personen

► **Een orthodox Joodse man, als zodanig herkenbaar aan zijn kleding, loopt over straat, als hij twee jongens passeert en door een van hen wordt bespuugd. Als de man de jongen hierop aanspreekt, roept de jongen iets over Palestina en kankerjoden.** Registratie politie

► **Melding van antisemitische uitlatingen tijdens een demonstratie tegen coronamaatregelen. Een man roept 'Stinkjoden' en 'Heil Hitler'.** ADV-melding

in de eigen woonomgeving, waarbij onduidelijk is of de slachtoffers Joods zijn of daarvoor worden aangezien.

De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman registreren antisemitisme niet als aparte discriminatiegrond. Bij het College voor de Rechten van de Mens vallen verzoeken om een oordeel over antisemitisme onder de grond godsdienst. Bij de ingestroomde verzoeken (die in het onderhavige rapport worden beschreven) worden die niet nader gespecificeerd door het College. Dat gebeurt in een later stadium, wanneer de verzoeken zijn afgehandeld.

MiND registreerde in 2020 opnieuw minder meldingen op grond van antisemitisme, in zowel absolute als relatieve zin. Het meldpunt ontving in 2020 40 meldingen over antisemitische uitingen op internet (5 procent van het totaal). Het aantal meldingen van online antisemitisme daalt, in absolute zin, al sinds 2017, toen MiND nog 236 meldingen over discriminatie op deze grond ontving. Het is niet bekend wat ten grondslag ligt aan deze daling.

4.2.4 Op grond van handicap

De politie registreerde in 2020 meer discriminatie-incidenten met de grond handicap (96) dan in 2019 (79). Bij de ADV's was een grotere stijging zichtbaar. In 2019 ontvingen de ADV's 552 meldingen over discriminatie op grond van handicap of chronische ziekte. In 2020 ging het om 810 meldingen, een stijging van 47 procent. Twee derde van alle incidenten met betrekking tot handicap die de politie registreerde gaat om schelden met het woord 'mongool', waarbij het meestal niet duidelijk was of dit gericht was tegen mensen die daadwerkelijk een beperking hadden. Daarnaast zien we incidenten waarbij mensen met een hulphond geweigerd

werden in een winkel of horecagelegenheid, enkele voorbeelden van mensen met een beperking die gepest worden door bekenden, en bijvoorbeeld met denigrerende bijnamen worden aangesproken die verwijzen naar hun fysieke beperking.

Bij ADV's waren er veel meldingen van mensen die geweigerd werden in een winkel omdat ze vanwege een medische aandoening geen mondkapje kunnen dragen. Dit lijkt zelfs voor een deel de oorzaak van de stijging van ADV-meldingen over discriminatie op grond van handicap. Minimaal 297 ADV-meldingen over discriminatie op grond van handicap/chronische ziekte hadden te maken met coronamaatregelen en het grootste deel daarvan kwam binnen nadat de mondkapjesplicht inging op 1 december (zie ook hoofdstuk 7). Net als in voorgaande jaren zien we dat de discriminatie-ervaringen op grond van handicap veel vaker dan gemiddeld plaatsvonden in de context van collectieve voorzieningen (20 procent) en commerciële dienstverlening (37 procent). Dit zijn ook de terreinen waar de meldingen over de mondkapjesverplichting betrekking op hebben. En waar een groot deel van alle ADV-meldingen betrekking heeft op arbeidsmarkt (20 procent), was dat bij de meldingen over discriminatie op grond van handicap slechts 12 procent.

Naast de meldingen over geweigerd of weggestuurd worden omdat melders geen mondkapje kunnen dragen, zien we bij ADV's, net als voorgaande jaren, diverse meldingen van mensen die geweigerd werden in bijvoorbeeld een supermarkt, benzinstation of restaurant vanwege hun hulphond. Daarnaast is er een aanzienlijk aantal meldingen waarbij mensen zich gediscrimineerd voelen door de gemeente. Daarbij ging het bijvoorbeeld om voorzieningen

UITGELICHT

ANTISEMITISCHE INCIDENTEN BIJ CIDI
CIDI, het Centrum informatie en documentatie Israël, [registreerde in 2020](#) in totaal 135 antisemitische incidenten, incidenten op sociale media niet meegerekend. Dat zijn er fors minder dan de 182 in 2019. CIDI registreerde minder incidenten in de openbare ruimte en ziet de verklaring hiervoor in de verminderde fysieke interactie in de openbare ruimte door de coronamaatregelen. CIDI constateert dat incidenten in 2020 'giftiger' zijn geworden, en verwijst naar de alomtegenwoordigheid van complottheorieën, waaronder die over een 'Joodse overheersing' en de beschuldiging dat Joden het coronavirus de wereld in zouden hebben gebracht. CIDI stelt sinds 1983 ieder jaar een monitor van meldingen van antisemitisme samen waarin de meldingen bij CIDI en mediaberichten over antisemitisme worden gepresenteerd. Onderzoek in opdracht van CIDI, naar online antisemitisme in 2019 leverde 747 antisemitische tweets en 286 websites met antisemitische inhoud op.

in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) of parkeerplaatsen voor gehandicapten, die mensen niet kregen en waar zij wel recht op menen te hebben of waar zij problemen mee ondervonden. Er waren ook meerdere meldingen van mensen die hun scooter niet meer mochten meenemen in een taxi, omdat dat niet meer zou zijn toegestaan in het kader van de coronamaatregelen.

► **Een man wordt in de bus op de gehandicaptenzitplaats bespuugd, beledigd en bedreigd door een groep tieners vanwege zijn verstandelijke beperking. Hij krijgt opmerkingen toegeworpen als: 'Mensen zoals jij mogen niet leven.'** Registratie politie

De meldingen over arbeidsmarktdiscriminatie gingen over het niet verlengen van een contract vanwege ziekte, over werkgevers die onvoldoende rekening houden met de beperking van de melder en over ongelijke behandeling vanwege ziekmelding of re-integratie.

► **Melder kwam met hulphond bij een lunchroom. Omdat zij een sticker zag met: 'verboden voor honden', ging zij naar een medewerkster om te zeggen dat het hier om een hulphond ging. Dit was ook te zien aan zijn dekje. Melder werd echter niet toegelaten.** ADV-melding

► **Bedrijf betaalt visueel gehandicapte man minder dan collega's in dezelfde functie. Hij voelt zich zeer gediscrimineerd.** ADV-melding

Het College voor de Rechten van de Mens ontving 165 verzoeken (26 procent) om een oordeel op grond van handicap/chronische ziekte. Dit is opnieuw een stijging ten opzichte van het voorgaande jaar, toen er 134 verzoeken over deze grond waren. Het College ziet het aantal verzoeken over discriminatie vanwege handicap al sinds 2016 toenemen. Deze stijging heeft volgens het College waarschijnlijk te maken met de implementatie van het VN-verdrag handicap na ratificatie in 2016. Daarnaast ontving het College 715 vragen (36 procent) over gelijke behandeling op grond van handicap/chronische ziekte.

► **Een reclamebureau discrimineert een vrouw op grond van haar handicap of chronische ziekte door haar af te wijzen voor een stageplek, zonder goed onderzoek te doen naar mogelijke doeltreffende aanpassingen.**

Oordeel College voor de Rechten van de Mens

MiND registreerde slechts 1 melding van discriminatie op grond van handicap op het internet, waar dat er in 2019 nog 30 waren. De Nationale ombudsman ontving in 2020 6 klachten over discriminatie op grond van handicap door overheidsinstanties; de Kinderombudsman geen enkele.

UITGELICHT

UITVOERING VERDRAG HANDICAP

Als toezichthouder op de implementatie van het VN-verdrag handicap heeft het College voor de Rechten van de Mens in 2020 een rapport over beleidsparticipatie van mensen met een beperking uitgebracht.¹⁷ Het College concludeert dat de participatiemogelijkheden bij wetgeving en beleid nog niet goed genoeg zijn. Gemeenten en centrale overheid betrekken ervaringsdeskundigen vaak niet of te laat. Volgens het College dienen overheden regels te maken voor het betrekken van mensen met een beperking, omdat het belangrijk is dat zij kunnen meedenken over beleid dat van invloed is op hun leven.

4.2.5 Op grond van geslacht, inclusief genderidentiteit

De politie registreerde, net als voorgaande jaren, weinig discriminatie-incidenten met de grond geslacht. In 2020 ging het om 41 discriminatie-incidenten, een paar meer dan in 2019. Veruit het grootste deel van deze incidenten gaat over transgender personen die uitgescholden, achtervolgd, gepest of mishandeld werden in de openbare ruimte. Ook zijn er twee incidenten waarbij transgender personen expliciet vanwege hun genderexpressie werden afgewezen voor een baan.

In de ADV-meldingen zien we veel meer meldingen over discriminatie op grond van geslacht. In 2020 ging het om 453 meldingen, 62 minder dan in 2019. In 2020 was er geen incident waarover veel meldingen binnenkwamen, zoals in 2019 het geval was met de beslissing van de TU Eindhoven om voor een bepaalde periode alleen vrouwen aan te nemen voor specifieke wetenschappelijke functies. Ruim een derde deel van alle ADV-meldingen met de discriminatiegrond geslacht ging over discriminatie op de arbeidsmarkt. Er waren minstens 55 meldingen van vrouwen die discriminatie vanwege zwangerschap of pril moederschap ervoeren. Hun tijdelijk contract werd bijvoorbeeld niet verlengd of in de proeftijd beëindigd nadat ze hun zwangerschap bekend hadden gemaakt. Daarnaast hadden veel meldingen betrekking op vacatureteksten waarin expliciet om een man dan wel een vrouw werd gevraagd.

Een vrouw met een Aziatische achtergrond werkt op een afdeling waar verder alleen witte mannen werkzaam zijn. Er worden regelmatig grappen gemaakt over zowel vrouw-zijn als over Aziatisch-zijn. De vrouw heeft ook een klacht neergelegd bij het bureau integriteit en de vertrouwenspersoon van de organisatie, maar die lijken het niet op te pakken. Ze is er nu echt klaar mee en wil dat er iets aan gedaan wordt. ADV-melding

In minimaal 99 gevallen werd onderscheid gemaakt naar genderidentiteit en genderexpressie. 34 meldingen gingen over ongelijkheid of discriminatie bij collectieve voorzieningen, wat in 24 gevallen betrekking had op een stadhuis waar alleen de mannentoiletten genderneutraal waren gemaakt en de vrouwentoiletten niet. De minimaal 21 meldingen over discriminatie in de eigen buurt/wijk of in de openbare ruimte gaan over transgender personen die zijn uitgescholden, bedreigd en in enkele gevallen ook mishandeld vanwege hun genderexpressie.

Andere voorbeelden van meldingen over discriminatie op grond van genderexpressie waren geweigerd worden voor een baan en het consequent en nadrukkelijk niet volgens de genderidentiteit aangesproken worden door bijvoorbeeld zorgpersoneel of burens.

Aangever, transgender, wordt mishandeld en er wordt gezegd: 'Homo's zijn ziek in het hoofd. Kom, we gaan het uit hem schoppen.' Registratie politie

Melder is 3 weken terug aangenomen bij een beveiligingsbedrijf. Ze heeft het naar haar zin en kreeg al na enkele dagen meer verantwoordelijkheden. Melder blijkt zwanger en hierover informeert ze de leidinggevende. Vervolgens krijgt zij een gesprek waarin er wordt medegedeeld dat ze haar contract in de proefperiode gaan beëindigen vanwege haar zwangerschap. ADV-melding

Transgender Netwerk Nederland (TNN) registreerde in 2020 in totaal 33 meldingen van transgender personen. De meldingen hadden onder andere betrekking op incidenten bij voorzieningen die van overheidswege geregeld zijn (10), op internet of in de media (7) en in de eigen buurt/wijk of openbare ruimte (7). Bij de incidenten was sprake van omstreken bejegening (22), vijandige bejegening (9) en in twee gevallen was er geweld in het spel. TNN verwijst meldingen door naar ADV's, politie en andere instanties.

Het College ontving 95 verzoeken om een oordeel over de discriminatiegrond geslacht (15 procent), 24 minder verzoeken dan in 2019. Een groot deel van deze verzoeken ging over vermoedelijke discriminatie wegens zwangerschap, meestal op het werk. Daarnaast ontving het College voor de Rechten van de Mens 458 vragen over discriminatie op grond van geslacht (23 procent).

De Nationale ombudsman ontving in 2020 5 klachten over discriminatie op grond van geslacht door overheidsinstanties. Deze klachten gingen enerzijds over mannen die zich achtergesteld voelden ten opzichte van hun ex-vrouw in kwesties rondom echtscheiding. Anderzijds betrof het klachten van transgender personen, bijvoorbeeld over het niet langer in aanmerking komen voor bevolkingsonderzoek.¹⁸ De Kinderombudsman ontving geen klachten over discriminatie op grond van geslacht.

MiND registreert geslacht niet als discriminatiegrond, aangezien dit niet in artikel 137c Wetboek van Strafrecht als discriminatiegrond staat benoemd.

4.2.6 Godsdienstdiscriminatie

In 2020 registreerde de politie 180 incidenten van godsdienstdiscriminatie, 45 minder dan in 2019. Bij de ADV's nam het aantal meldingen van discriminatie op grond van godsdienst juist toe van 279 in 2019 naar 391 in 2020.

De politieregistraties kunnen niet uitgesplitst worden naar de specifieke godsdienst waarop incidenten betrekking hebben. Inhoudelijke bestudering van de casussen wijst echter uit dat een groot deel van de incidenten betrekking had op discriminatie vanwege het islamitische geloof. Incidenten betreffen beledigingen van vrouwen met een hoofddoek, moslims (of mensen die daarvoor worden aangezien) die uitgescholden worden onder verwijzing naar het islamitisch geloof of bijvoorbeeld moslimvijandige uitspraken die verdachten tegen politieagenten doen over anderen.

► **Een moskee is beklad met grijze verf. Er zijn onder andere hakenkruisen aangebracht. Een verdachte werd aangehouden terwijl de verf nog op zijn handen zat. Tijdens het verhoor zegt hij 'Ik ben voor Hitler' en 'De Joden en de Arabieren zijn kutvolk.'** Registratie politie

► **Gezin heeft sinds enige tijd nieuwe burens. Deze veroorzaken overlast en schelden met: 'kutmoslims, ga terug naar het kalifaat.'** Registratie politie

Bij discriminatie-incidenten met de grond godsdienst gaat het vaker dan gemiddeld om bekladdingen en vernielingen (13 procent tegenover 9 procent van alle discriminatie-

UITGELICHT

DISCRIMINATIE VANWEGE ZWANGERSCHAP

Het College van de Rechten van de Mens deed onderzoek naar de discriminatie van zwangere vrouwen en moeders met jonge kinderen op de arbeidsmarkt.¹⁹ Hieruit blijkt dat in alle fases van het arbeidsproces vrouwen een groot risico lopen om te worden gediscrimineerd als gevolg van zwangerschap of moederschap. Een op de vijf vrouwen werd afgewezen bij sollicitaties vanwege zwangerschap, moederschap of kinderwens (bij een op de tien sollicitanten werd dit zelfs expliciet gezegd). Een op de drie (34%) vrouwen die op het punt stonden een nieuw contract te ondertekenen, zag dat contract vanwege haar zwangerschap op het laatste moment nog aangepast worden of geheel van tafel verdwijnen. Bijna de helft (49%) van alle vrouwen met een tijdelijk contract wordt (vermoedelijk) benadeeld indien dat contract afloopt tijdens of vlak na de zwangerschap. Slechts 11% van de werkende of werkzoekende vrouwen die zich gediscrimineerd voelen, trekt ergens aan de bel.

incidenten). Er zijn hakenkruisen geklad op moskeeën of moslimvijandige leuzen op openbare gebouwen. Daarnaast zijn onder meer ruiten ingegooid bij moskeeën en bij het huis van iemand die zich tot de Islam heeft bekeerd.

► **Een vrouw wordt tijdens het rijden afgesneden door een taxibusje, waarop zij claxonneert. De bestuurder van het busje stapt uit en zegt tegen de vrouw: 'Je moet eerst maar eens je hoofddoek afzetten.'** Bij een volgend stoplicht stapt de bestuurder weer uit en slaat op de voorruit van de vrouw. Registratie politie

Het aantal ADV-meldingen over godsdienstdiscriminatie nam flink toe, van 279 meldingen in 2019 naar 391 in 2020. Deze stijging is te herleiden naar een bulkmelding van minstens 148 meldingen over discriminerende posts van een woningbouwvereniging op diens Facebook-pagina over 'buitenlanders' en moslims (waarvan er 140 als discriminatie op grond van godsdienst én herkomst zijn geregistreerd en 8 alleen als discriminatie op grond van herkomst). In 79 procent van de gevallen gaan de meldingen van godsdienstdiscriminatie over het islamitische geloof. Meldingen over arbeidsmarktdiscriminatie hebben vaak betrekking op werkgevers die sollicitanten afwijzen vanwege het dragen van een hoofddoek, of op beledigingen of pesterijen van moslims op de werkvloer. Ook zijn er meldingen van mensen die zich gediscrimineerd voelen omdat ze zijn afgewezen voor een stage of baan omdat ze niet christelijk zijn. Verder zijn er veel meldingen van vijandige bejegening van moslims in de openbare ruimte en in de wijk of buurt.

► **Melder loopt met haar zoontje in een winkelcentrum en wordt uit het niets door twee mannen uitgescholden met 'kutmoslim, kutwif, vieze moslim doe je hoofddoek af, ga integreren, je bent een uitkeringstrekker, homofoob.'** Vervolgens wordt ze op haar voeten gespuugd waarbij gezegd wordt: 'Zo doen jullie dat ook.' ADV-melding

► **Het zusje van melder had een sollicitatiegesprek bij een winkel. Nog voor het gesprek begon gaf degene met wie het sollicitatiegesprek zou zijn aan: 'Ik zal maar gelijk met de deur in huis vallen, want ik zie dat je een hoofddoek draagt en dan kun je hier niet komen werken.'** ADV-melding

Het College ontving 22 verzoeken om een oordeel over ervaringen van discriminatie op grond van godsdienst. Het aantal vragen met betrekking tot deze grond daalde van 109 naar 90 (maar maakt nog altijd 4 procent uit van het totaal aantal vragen).

Het aantal meldingen van godsdienstdiscriminatie bij MiND daalde van 64 meldingen in 2019 naar 39 in 2020. Het gaat om 5 procent van alle meldingen. In vrijwel alle gevallen ging het om meldingen over uitingen gericht op het islamitisch geloof.

De Nationale ombudsman ontving in 2020 3 klachten over discriminatie op grond van godsdienst door overheidsinstanties. De Kinderombudsman ontving geen klachten over discriminatie op deze grond.

4.2.7 Leeftijd

Leeftijd wordt niet als grond geregistreerd door de politie. Het is namelijk geen discriminatiegrond in het strafrecht. ADV's ontvingen in 2020 321 meldingen over discriminatie op grond van leeftijd, 29 meer dan in 2019. In relatieve zin daalde het aantal meldingen over leeftijdsdiscriminatie van 7 naar 6 procent van het totaal aantal meldingen. Meldingen over discriminatie op grond van leeftijd gaan in bijna alle gevallen om omstreden behandeling, vaak op de arbeidsmarkt (47 procent van meldingen van leeftijdsdiscriminatie gaat over discriminatie rondom de arbeid; over alle meldingen is dat 20 procent). Bij discriminatie op grond van leeftijd op de arbeidsmarkt gaat het er in vrijwel alle gevallen om dat mensen (denken dat ze) niet in aanmerking komen voor een functie omdat ze te oud bevonden worden. Er is een groot aantal meldingen van vacatureteksten waarin een leeftijdseis is opgenomen, of waarin indirect de voorkeur wordt uitgesproken voor een relatief jong iemand omdat bijvoorbeeld wordt gesteld dat iemand maximaal 8 jaar ervaring mag hebben of net afgestudeerd dient te zijn. Daarnaast zijn er meldingen van mensen die werden afgewezen voor een functie. Daarbij zijn gevallen waarin mensen expliciet vanwege hun leeftijd zijn afgewezen, bijvoorbeeld omdat ze een te grote afstand zouden hebben tot jongere collega's. In andere gevallen hebben melderders het vermoeden dat hun leeftijd de reden voor de afwijzing was. Er zijn ook enkele meldingen over afwijzing voor een functie vanwege een te jonge leeftijd.

Andere meldingen van discriminatie op grond van leeftijd hadden bijvoorbeeld betrekking op leeftijdsgerelateerde eisen bij banken en verzekeringen. Er waren meerdere meldingen over een nieuwe overheidsmaatregel om de

kansen van starters en doorstromers op de woningmarkt te vergroten, namelijk de eenmalige vrijstelling van overdrachtsbelasting voor mensen tussen 18-35 jaar. Verder maakten verschillende oudere mensen melding dat hen zorg of voorzieningen ontzegd werden, of ontzegd zouden gaan worden vanwege de toenemende druk op de zorg door de coronacrisis dan wel vanwege de hogere risico's die zij vanwege hun leeftijd lopen om ernstig ziek te worden door corona (zie ook hoofdstuk 7).

Het College ontving 63 verzoeken om een oordeel en 207 vragen die te maken hadden met mogelijke discriminatie op grond van leeftijd.

De Nationale ombudsman registreerde 11 klachten over discriminatie op grond van leeftijd door overheidsinstanties, die voor het merendeel betrekking hadden op regelgeving, wetgeving of beleid. Het ging bijvoorbeeld om subsidieregelingen of leningen waarvoor men vanwege een (te hoge) leeftijd niet in aanmerking kwam, of om de verplichting voor personen boven de 75 om een gezondheidsverklaringprocedure te doorlopen om hun rijbewijs te verlengen bij het CBR.

De Kinderombudsman ontving 1 klacht over discriminatie van jongeren die in bepaalde supermarkten hun tas bij de ingang achter moeten laten en geen gebruik mogen maken van de zelfscanner.

4.2.8 Op overige gronden

Alle discriminatie-incidenten die geen betrekking hebben op een van de vijf gronden die genoemd worden in het Wetboek van Strafrecht (zie paragraaf 1 van dit hoofdstuk), of waarvan

► **Melder solliciteerde voor restaurantmedewerker in een ziekenhuis. Hij werd uitgenodigd voor een sollicitatiegesprek. Toen hij bij dat gesprek naar buiten liep hoorde hij een van de managers die bij het gesprek was zeggen: 'Die is te oud, die moeten we niet hebben.'** ADV-melding

► **Meneer van 91 heeft van de gemeente een positieve toewijzing ontvangen voor een stimuleringslening voor het plaatsen van zonnepanelen en een warmtepomp voor verduurzaming van zijn woning. Bij het aanvragen van de lening blijkt er een leeftijdslimiet van 75 jaar te zijn. Volgens meneer is dit discriminatie op grond van leeftijd en daardoor belemmering van gelijke kansen binnen de maatschappij. Hij kan de lening binnen een jaar aflossen.**

Klacht Nationale ombudsman

onduidelijk is op welke discriminatiegrond ze betrekking hebben, worden bij de politie geregistreerd als onbekend/overig. In 2020 registreerde de politie 665 discriminatie-incidenten in deze categorie, 66 meer dan in 2019. In beide jaren betrof het 11 procent van het totaal aantal registraties. In het overgrote deel van de gevallen gaat het hier om hakenkruisen die zijn aangetroffen in de openbare ruimte, waarbij geen verwijzing naar Joden, of relatie met Joodse objecten kon worden vastgesteld, noch een verwijzing naar een andere gediscrimineerde groep. In andere gevallen was onvoldoende informatie voorhanden om vast te stellen om welke discriminatiegrond het gaat.

De ADV's ontvingen nog 118 meldingen van discriminatie op grond van nationaliteit: daarbij ging het bijvoorbeeld om afwijzingen voor een baan vanwege het niet hebben van de Nederlandse nationaliteit, of om problemen bij de toegang tot bepaalde diensten of voorzieningen, zoals het huren van een auto, het openen van een bankrekening of het afsluiten van een hypotheek. Er waren ook enkele meldingen over discriminatie door de Belastingdienst met betrekking tot de kinderopvangtoeslag. Bij 560 meldingen (10 procent van het totaal) was de discriminatiegrond onbekend of ging het niet om een wettelijk beschermde grond.

Het College ontving in 2020 meer verzoeken met betrekking tot nationaliteit dan in 2019. Het gaat om een verdubbeling: van 27 verzoeken in 2019 naar 60 verzoeken in 2020. Het gaat hierbij onder meer om verzoeken met betrekking tot de Toeslagenaffaire (zie ook 6.3). Over deze grond kwamen ook meer vragen binnen (112) dan in de voorgaande twee jaren. Bij het College kwamen verder 711 vragen binnen over een kwestie die geen betrekking had op een

gelijkebehandelingsgrond of waarbij de grond onbekend was. Ook zijn er 38 verzoeken om een oordeel binnengekomen die geen betrekking hadden op een gelijkebehandelingsgrond (6%).

De Nationale ombudsman registreerde 10 klachten over discriminatie door overheidsinstanties met de grond 'overig'. Deze klachten hadden bijvoorbeeld betrekking op discriminatie op grond van inkomen, beroep, burgerlijke staat, woonland en het niet dragen van een mondkapje. Bij 34 klachten was de discriminatiegrond onduidelijk.

De Kinderombudsman ontving 8 klachten met als discriminatiegrond 'overig'. Die klachten gingen onder meer over discriminatie op grond van opleidingsniveau, armoede en in het kader van coronamaatregelen. Ook vallen onder 'overig' klachten over discriminatie met betrekking tot het al dan niet racistische karakter van het sinterklaasfeest. Bij 1 discriminatieklacht was de grond onduidelijk.

4.3 In het kort

► Zowel bij de politie als bij ADV's steeg het aantal registraties met betrekking tot de grond herkomst. Bij ADV's waren er in 2020 2.842 meldingen over discriminatie op deze grond (+48 procent). Dat is nog afgezien van 4.098 ADV-meldingen over het carnavalslied 'Voorkomen is beter dan chinezen'. De politieregistraties over herkomst namen toe met 23 procent naar 2.657 in 2020. Ook het College en MiND ontvingen meer verzoeken en meldingen over discriminatie op grond van herkomst (respectievelijk 144 en 605). Bij de Nationale ombudsman kan de vergelijking met vorig jaar niet gemaakt worden, maar is herkomst met 41 procent van de klachten de meest geregistreerde discriminatiegrond. De stijging van het aantal registraties met betrekking tot de grond herkomst valt wellicht terug te voeren op veranderingen in het herkennen, benoemen en melden van racisme, als gevolg van de opkomst in Nederland van de Black Lives Matter-beweging. Daarnaast is het ook niet uitgesloten dat er in 2020 meer gevallen van ervaren discriminatie op grond van herkomst waren door maatschappelijke spanningen rondom het racisme-debat. ADV's ontvingen in 2020 opvallend veel meldingen van mensen die discriminatie ervoeren vanwege hun Oost-Aziatische achtergrond, hetgeen samenhangt met de coronapandemie.

► Net als vorig jaar betrof bijna een derde van de politieregistraties de discriminatiegrond seksuele gerichtheid, al was er in absolute zin sprake van een stijging van 1.603 in 2019 naar 1981 in 2020. Incidenten zijn in meerderheid gericht tegen (al dan niet homoseksuele) mannen. Het gaat veelal om uitlatingen, meer specifiek om schelden met woorden als 'homo' of 'flikker'. ADV's ontvingen in 2020 256 meldingen over discriminatie op grond van seksuele gerichtheid, aanzienlijk minder dan in 2019 toen er veel meldingen waren over twee

incidenten. Het College ontving 4 verzoeken om een oordeel en 40 vragen met betrekking tot de discriminatiegrond seksuele gerichtheid. Bij MiND ging 2 procent van alle meldingen (17 gevallen) om discriminatie op grond van seksuele voorkeur. De Nationale ombudsman ontving 1 klacht over discriminatie op deze grond door overheidsinstanties.

► De politie registreerde 517 meldingen van antisemitisme in 2020, 33 procent minder dan in 2019. De daling is deels te verklaren doordat voetbalwedstrijden als gevolg van coronamaatregelen met minder dan wel zonder publiek gespeeld werden. In de context van bepaalde wedstrijden worden namelijk vaak antisemitische leuzen en beledigingen aan het adres van supporters en handhavers geuit. Veruit de meeste door de politie geregistreerde incidenten met de grond antisemitisme betreffen uitlatingen. Vaak gaat het om schelden met 'jood', waarbij in veel gevallen onduidelijk is of dat gericht is tegen de (vermeende) achtergrond van het slachtoffer. ADV's ontvingen 82 meldingen, enkele meer dan in 2019.

De meldingen gaan over antisemitische uitingen, veelal in de media of op internet en over bekladdingen met hakenkruisen en antisemitische leuzen. MiND registreerde in 2020 40 meldingen over discriminerende uitingen op grond van antisemitisme, opnieuw minder dan het jaar ervoor. De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman registreren antisemitisme niet als aparte discriminatiegrond.

► Zowel de politie als ADV's registreerden in 2020 meer discriminatie-incidenten met de grond handicap dan in 2019 (96, respectievelijk 810). Bij de politie ging twee derde van de incidenten met deze grond om schelden met 'mongool'. ADV's ontvingen veel meldingen van mensen die werden geweigerd

in winkels of horeca omdat zij om medische redenen geen mondkapje kunnen dragen, wat de stijging voor een deel lijkt te verklaren. Ook het aantal verzoeken om een oordeel bij het College steeg met 26 procent (165). MiND registreerde 1 melding van discriminatie op grond van handicap op het internet. De Nationale ombudsman ontving 6 klachten over discriminatie door overheidsinstanties op deze grond. De Kinderombudsman ontving geen klachten over discriminatie op grond van handicap.

► De politie registreerde 41 discriminatie-incidenten met de grond geslacht. Veruit de meeste van deze incidenten betreffen transgender personen die uitgescholden, achtervolgd, gepest of mishandeld werden in de openbare ruimte. ADV's ontvingen 453 meldingen over discriminatie op grond van geslacht, minder dan in 2019 toen er veel meldingen binnen kwamen over wervingsbeleid van de TU Eindhoven. Ruim een derde deel van de meldingen met discriminatiegrond geslacht ging over de arbeidsmarkt, veelal over discriminatie op grond van zwangerschap of moederschap. Er waren 24 meldingen over een gemeente die alleen de mannentoiletten in het stadhuis genderneutraal had laten maken en de vrouwentoiletten niet. Transgender Netwerk Nederland (TNN) registreerde 33 meldingen van transgender personen. Het College ontving 95 verzoeken om een oordeel en 458 vragen over de discriminatiegrond geslacht. De Nationale ombudsman ontving 5 klachten over discriminatie op deze grond door overheidsinstanties. De Kinderombudsman registreerde geen klachten over discriminatie op deze grond.

► De politie registreerde 180 incidenten van godsdienstdiscriminatie, 45 minder dan in 2019. Bij de ADV's nam het aantal meldingen toe van 279 in 2019

naar 391 in 2020. Registraties bij zowel politie als ADV's hebben voornamelijk betrekking op discriminatie vanwege het islamitische geloof. Bij de politie gaat het veelal om discriminerende uitlatingen tegen en over moslims en vaker dan gemiddeld om bekladdingen en vernielingen. De stijging van ADV-meldingen is terug te voeren op een groot aantal meldingen over discriminerende posts van een woningbouwvereniging op diens Facebook-pagina over 'buitenlanders' en moslims. Het College ontving 22 verzoeken om een oordeel en 90 vragen over discriminatie op grond van godsdienst. Er waren 39 meldingen van discriminerende uitingen op internet op deze grond bij MiND en de Nationale ombudsman ontving in 2020 3 klachten over godsdienstdiscriminatie door overheidsinstanties. De Kinderombudsman registreerde geen klachten over godsdienstdiscriminatie.

► ADV's ontvingen 321 meldingen over discriminatie op grond van leeftijd, 29 meer dan in 2019. Deze meldingen gingen in bijna alle gevallen om omstreden behandeling, vaak op de arbeidsmarkt (47 procent). Het College ontving 63 verzoeken en 207 vragen met betrekking tot discriminatie op grond van leeftijd. Bij de Nationale ombudsman kwamen 11 klachten over discriminatie op deze grond door overheidsinstanties binnen. Bij de Kinderombudsman was er 1 klacht.

► Onder de overige discriminatiegronden die de verschillende instanties registreerden vielen onder meer 665 discriminatie-incidenten bij de politie in de categorie onbekend/overig, die voor het overgrote deel hakenkruisen in openbare ruimte betroffen zonder verwijzing naar Joden of een andere gediscrimineerde groep. ADV's ontvingen 118 meldingen op grond van nationaliteit. Het College zag een verdubbeling van

verzoeken met betrekking tot de grond nationaliteit, van 27 in 2019 naar 60 in 2020, en ook een groter aantal vragen over deze grond dan in de twee jaar ervoor (112). Bij zowel ADV-meldingen als verzoeken en vragen bij het College ging dit onder meer over de toeslagenaffaire. De Nationale ombudsman registreerde 10 klachten in de categorie overig, die gingen over inkomen, beroep, burgerlijke staat, woonland en het niet dragen van een mondkapje. Overige klachten bij de Kinderombudsman hadden onder meer betrekking op discriminatie op grond van opleidingsniveau, armoede en coronamaatregelen.

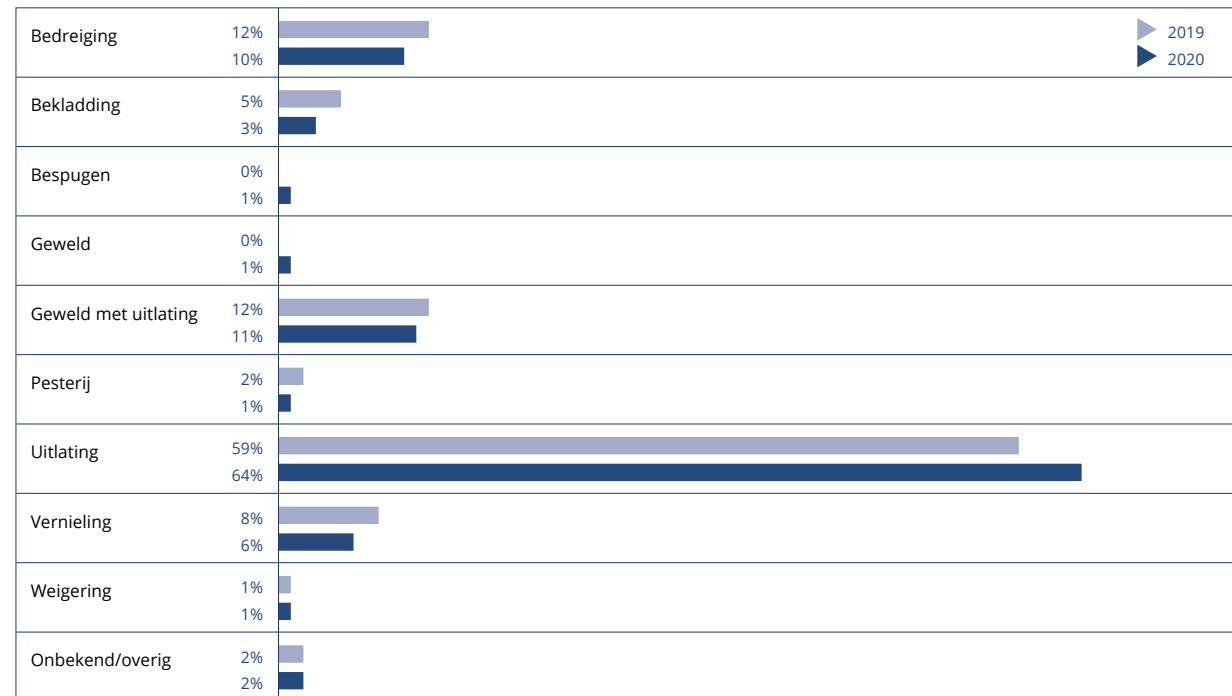
5.1 Inleiding

Discriminatie kan vele vormen aannemen. Geregistreerde incidenten en ervaringen van discriminatie variëren van scheldpartijen op straat tot afwijzingen bij sollicitaties. Er zijn voorbeelden van geweld, maar ook van discriminerende pamfletten en teksten op gebouwen. In dit hoofdstuk gaan we in op de wijze waarop discriminatie zich voordeed in de door politie en ADV's geregistreerde incidenten. De hieronder gepresenteerde indelingen zijn niet-juridisch van aard en worden geregistreerd om inzicht te geven in wat er zich afspeelde. De ADV's en de politie gebruiken verschillende categorieën en aanduidingen, waardoor ze voor een deel niet goed met elkaar vergeleken kunnen worden.

5.2 De wijze van discriminatie

Figuur 6 en figuur 7 geven de procentuele verdeling in de wijze van discriminatie weer die in de registraties van de politie en ADV's is vastgelegd. De absolute aantallen zijn te vinden in de tabellen in Bijlage 3.

In grote lijnen is de verdeling over de verschillende wijzen van discriminatie in de registraties gelijk gebleven. Er zijn een paar kleine verschuivingen te zien. Bij de politie is dat met name het percentage uitlatingen dat 5 procentpunten is gestegen en verreweg de meest geregistreerde discriminatiewijze blijft. In absolute zin gaat het om een toename van 3.225 incidenten in 2019 naar 3.924 in 2020. Bespugen en geweld komen relatief iets vaker voor in de registraties dan vorig jaar. Bedreiging, bekladding, pesterijen en vernieling zijn alle naar verhouding iets gedaald. Geweld en geweld in combinatie met een uitlating maakten gezamenlijk, net als in 2019, 12 procent van het aantal registraties uit.

Figuur 6 Discriminatie-incidenten politie naar wijze van discriminatie in 2019-2020

Bij de ADV's blijft 'omstreden behandeling' de wijze van discriminatie die het vaakst werd geregistreerd (3.127 meldingen). Het aandeel meldingen over vijandige bejegeningen (2.421 meldingen) is in 2020 echter gestegen en de verhouding tussen deze categorie en 'omstreden behandeling' veranderd. Dit was het vierde jaar op rij dat het aandeel meldingen over vijandige bejegening toenam. In absolute zin kwamen meldingen over elke wijze van discriminatie overigens meer voor dan in 2019, omdat in

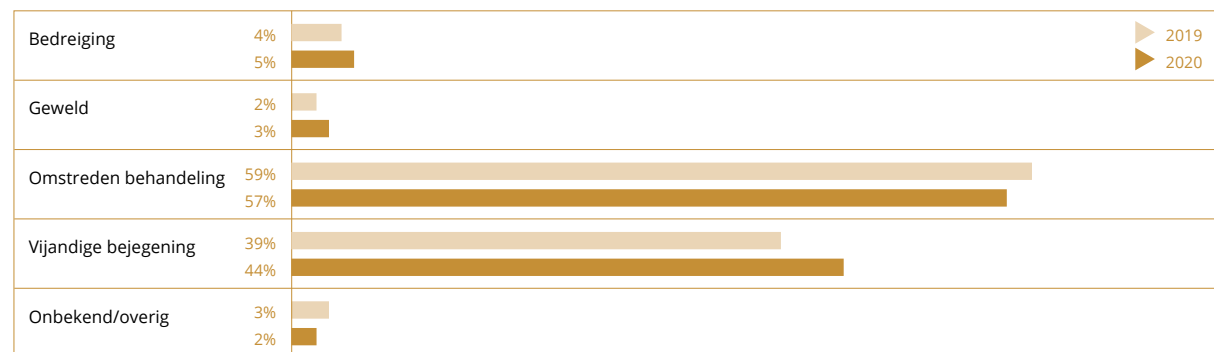
► Een man die is aangehouden door de politie schreeuwt hen toe: "Rot op met die neger! Kankerneger! Vieze stinkneger! Jullie zijn allemaal homo's!" Registratie politie

totaal er 25 procent meer meldingen binnenkwamen in 2020. Meldingen over bedreiging en vijandige bejegening namen het sterkst toe: er werden 51 procent meer bedreigingen gemeld en 43 procent meer vijandige bejegeningen. Hieronder gaan we verder in op de verschillende discriminatiewijzen, de verschuivingen en de achtergronden van de incidenten.

5.2.1 Uitlating en vijandige bejegening

64 procent van alle door de politie geregistreerde incidenten betrof een uitlating. Voor incidenten op alle gronden is dit veruit de meest geregistreerde discriminatiewijze, behalve bij onbekend/overig. Geregistreerde uitlatingen gaan iets vaker dan gemiddeld over de grond herkomst (48 procent, 1879 incidenten) en de grond seksuele gerichtheid (34 procent, 1330 incidenten).

Op basis van rapporten vóór 2019 weten we dat een groot deel (meer dan een derde) van de geregistreerde uitlatingen gericht was tegen werknemers met een publieke taak. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om politieagenten die worden uitgescholden bij het verrichten van een aanhouding. Veel gebruikte scheldwoorden tegen werknemers met een publieke taak zijn 'homo', 'Jood' en, in mindere mate, 'mongool'. Dergelijke woorden worden vaak als algemeen scheldwoord gebruikt, en lijken niet gericht te zijn tegen de seksuele gerichtheid, Joodse achtergrond of beperking van het slachtoffer. Ook door burgers onderling wordt veel gescholden met 'homo', 'Jood' en 'mongool', waarbij onduidelijk is of dit betrekking heeft op (vermeende) kenmerken van het slachtoffer en het aannemelijk is dat in veel gevallen sprake is van algemeen schelden.

Figuur 7 ADV-meldingen naar wijze van discriminatie in 2019-2020²⁰

Bij racistische uitlatingen of discriminerende uitingen op grond van godsdienst is dit beeld anders. Dergelijke uitlatingen zijn over het algemeen wel gericht tegen de (vermeende) herkomst, religie of huidskleur van het slachtoffer.

Vanuit een auto wordt de melder uitgescholden met: 'Ching Chang Chong Kutchinezen'. Registratie politie

Discriminerende uitlatingen lijken zich overal voor te doen: op school, in het verkeer, op straat, op sociale media, in winkels en tussen burens vanuit hun huis of tuin. Er zijn incidenten waarbij mensen vanuit het niets en kennelijk zonder aanleiding worden uitgescholden, maar ook waar een confrontatie, hoe klein ook, leidt tot bijvoorbeeld racistische of homofobe beledigingen. Een bijzondere categorie vormen burenruzies die langlopend kunnen zijn. Ergernissen over bijvoorbeeld geluid of vuilnis kunnen aanleiding zijn voor

Een vrouw zat klem tussen de deuren van een bus en sprak de chauffeur daar op aan. De chauffeur reageerde met: 'Kutmoslim, Kankerturk' en "Omdat je een moslim bent ga ik niet met jou in gesprek.' Registratie politie

terugkerende discriminerende uitlatingen. In andere gevallen zijn bijvoorbeeld transgender personen of gezinnen met een migratie-achtergrond doelwit van discriminatoir scheldende burenen.

► **Een man die zijn hond uitlaat krijgt ruzie met een vrouw die haar hond niet onder controle heeft, waardoor de honden elkaar te lijf gaan. De vrouw roept naar de man: 'Rot op naar je eigen land'.** Registratie politie

► **Een vrouw heeft langlopende problemen met haar buurvrouw. De buurvrouw scheldt haar uit voor 'kankerhoer', 'lesbische kankerhoer', 'teringhoer', 'kankerpot'.** Registratie politie

Wat bij de politie als 'uitlating' wordt geregistreerd valt bij ADV's onder 'vijandige bejegening'. Deze ADV-categorie is echter breder en omvat niet alleen discriminerende uitlatingen, maar ook pesten en ander gedrag dat als vijandig wordt ervaren, zoals bekladdingen. Deze categorie 'vijandige bejegening' wordt de laatste vier jaar naar verhouding (en in absolute zin) elk jaar groter. Het aantal meldingen over vijandige bejegening steeg van 1.689 meldingen in 2019 naar 2.421 meldingen in 2020, een stijging van 43 procent (het totaal aantal meldingen nam toe met 25 procent). Deze stijging laat zich slechts deels verklaren doordat er minimaal 148 meldingen binnenkwamen over discriminerende posts op Facebook door een woningbouwvereniging, die waren gericht tegen 'buitenlanders' en moslims.

Ervaringen van vijandige bejegening vinden relatief vaak plaats in de eigen buurt of wijk (427 meldingen, 19 procent) en de openbare ruimte (341 meldingen, 15 procent). Ook de terreinen media/reclame (178 meldingen, 8 procent) en publieke/politieke opinie (154 meldingen, 7 procent) komen relatief vaker voor in meldingen over vijandige bejegening. Meldingen over vijandige bejegening hebben relatief minder vaak betrekking op de arbeidsmarkt (297 meldingen, 13 procent), collectieve voorzieningen (132 meldingen, 6 procent) en commerciële dienstverlening (207 meldingen, 9 procent).

Meldingen over vijandige bejegening hadden vaker dan gemiddeld betrekking op de discriminatiegronden herkomst (1637 meldingen, 73 procent), godsdienst (267 meldingen, 12 procent) en seksuele gerichtheid (178 meldingen, 8 procent). De relatief grote omvang van godsdienst is terug te voeren op de al genoemde meldingen over een woningbouwvereniging die discriminerende uitlatingen op Facebook deed ten aanzien van moslims en 'buitenlanders'. De meldingen over de woningbouwvereniging zijn overigens vrijwel allemaal ook als discriminatie op grond van herkomst geregistreerd, maar zijn voor die (veel grotere) categorie minder vertekenend. De meldingen van vijandige bejegening gingen minder vaak dan gemiddeld over de gronden handicap (125 meldingen, 6 procent), leeftijd (20 meldingen, 1 procent) en geslacht (119 meldingen, 5 procent).

Ervaringen van discriminatoire vijandige bejegening in de eigen wijk of buurt gaan vaak over conflicten tussen burenen of buurtgenoten, veelal mensen die elkaar kennen. Dergelijke conflicten, en ook de ervaren discriminatie, spelen in veel gevallen al voor langere tijd. Incidenten in de openbare

► **Een patiënt schreeuwt tegen de medewerkers van een gezondheidscentrum: 'Kutmarokkanen' en 'ga terug naar je eigen land!', naast allerlei overige dreigementen en scheldkanonnades.** ADV-melding

► **Een vrouw heeft problemen met haar burenen. Die roepen dingen als 'go back to the jungle' tegen haar en haar kinderen.** ADV-melding

ruimte zijn meestal eenmalig van aard en de vijandige bejegening is in die gevallen doorgaans afkomstig van onbekenden.

Vijandige bejegening op de arbeidsmarkt zien we in de meldingen vooral terug als pesterijen of discriminerende beledigingen door collega's, klanten of leidinggevenden. Meldingen over uitingen in media/reclame hebben vaak betrekking op artikelen op websites of in landelijke nieuwsbladen die mensen als stigmatiserend ervaren ten aanzien van bijvoorbeeld mensen van kleur, mensen met een Chinese achtergrond of witte mensen. Er zijn ook diverse meldingen over het gebruik van woorden die mensen als aanstootgevend ervaren omdat ze volgens de melders stigmatiserend zijn jegens bepaalde groepen. Meldingen over discriminatie in de context van de publieke/politieke opinie betreffen bijvoorbeeld berichten op sociale media van politici of andere opiniemakers.

5.2.2 Omstreden behandeling

Hoewel de ADV-meldingen over omstreden behandeling in relatieve zin iets afnamen (van 59 naar 57 procent), nam het aantal meldingen hierover toe van 2.582 naar 3.127. Hieronder vallen alle incidenten waarbij melders zich ongelijk of oneerlijk behandeld voelen door een andere partij. Het kan daarbij gaan over onterechte afwijzing, bijvoorbeeld bij een sollicitatie of weigering van toegang in, bijvoorbeeld, een horecavoorziening. Bij omstreden behandeling gaat het niet zozeer om incidenten tussen personen onderling. De partij door wie melders zich gediscrimineerd voelen vertegenwoordigt doorgaans een organisatie, zoals een bedrijf, school of overheidsinstantie. De arbeidsmarkt (765 meldingen, 26 procent), commerciële dienstverlening

(651 meldingen, 22 procent) en collectieve voorzieningen (588 meldingen, 20 procent) zijn bovengemiddeld vertegenwoordigd in de meldingen over omstreden behandeling.

De meldingen van omstreden behandeling hadden minder vaak dan gemiddeld te maken met discriminatie op grond van herkomst (1102 meldingen, 38 procent). De grond handicap zien we in meldingen van omstreden behandeling juist bovengemiddeld veel terug. 660 meldingen (23 procent) over omstreden behandeling gaan over discriminatie vanwege een handicap of chronische ziekte. De meldingen hebben ook vaker dan gemiddeld betrekking op discriminatie op niet-wettelijke gronden (325 meldingen, 11 procent), geslacht (302 meldingen, 10 procent) en leeftijd (282 meldingen, 10 procent).

Meldingen van omstreden behandeling op grond van handicap hadden vaak betrekking op collectieve voorzieningen. Melders ervoeren tekorten of onrechtmatigheden in geboden voorzieningen in de zorg of het openbaar vervoer, of voorzieningen zoals een parkeerplaats. Er waren in 2020 veel meldingen van mensen die zich vanwege hun beperking onevenredig hard geraakt voelden door coronamaatregelen. ADV's ontvingen met name veel meldingen van mensen die geweigerd werden in een winkel of restaurant vanwege het niet dragen van een mondkapje om medische redenen (zie ook hoofdstuk 7).

Meldingen van omstreden behandeling op grond van leeftijd en geslacht hebben veelal betrekking op ervaren discriminatie op de arbeidsmarkt. Daarbij gaat het onder meer om vacatureteksten waarin leeftijdseisen worden

► **Melder is in transitie van man naar vrouw. De recruiter van het uitzendbureau was telefonisch positief over het cv van de cliënt en gaf aan dat ze goed Duits sprak. Dit veranderde echter direct toen ze de kamer binnenkwam voor het eerste gesprek. Er is letterlijk gezegd door de recruiter dat haar transitie een probleem is. Toen cliënt zei dat ze bereid was om als man naar het werk te komen, zei de recruiter dat dit niets uit zou maken omdat ze dan toch gepest zou worden.** ADV-melding

► **Melder is de toegang geweigerd bij een winkel. Vanwege de coronamaatregelen vraagt de winkel aan de klanten om handschoenen te dragen. De melder kan als gevolg van haar beperking geen handschoenen aantrekken. Ze mocht de winkel niet in.** ADV-melding

gesteld of specifiek naar een vrouw of man wordt gevraagd. Meldingen over leeftijdsdiscriminatie op de arbeidsmarkt hebben verder vaak te maken met afwijzingen voor een functie, waarbij melders het gevoel hebben dat de werkgever de voorkeur gaf aan een jongere kandidaat of letterlijk werd gezegd dat de leeftijd van de melder de reden was voor de afwijzing. Discriminatie op grond van geslacht op de arbeidsmarkt gaat in veel van de gevallen over discriminatie vanwege zwangerschap. Vrouwen kregen bijvoorbeeld geen contractverlenging nadat zij hadden meegedeeld zwanger te zijn, of ze konden niet terugkeren in hun eigen functie na hun bevallingsverlof.

Meldingen van omstreden behandeling op grond van herkomst hebben betrekking op situaties op allerlei terreinen. Zo zien we voorbeelden van discriminatie-ervaringen op de arbeidsmarkt, waar mensen het gevoel hebben niet te worden uitgenodigd voor een sollicitatiegesprek of afgewezen te worden voor een baan of stage vanwege hun herkomst. Andere meldingen gaan over de weigering van toegang aan mensen met een migratie-achtergrond tot een horecagelegenheid, over kinderen met een migratie-achtergrond die kritischer beoordeeld of zwaarder gestraft worden op school dan kinderen zonder migratie-achtergrond of over mensen die in winkels achtervolgd of gecontroleerd worden door beveiligers. Verschillende meldingen gaan over gemeentebestuur ten aanzien van woonwagenvaak, waardoor woonwageneigenaren geen uitzicht hebben op een standplaats.

De politie registreerde 56 incidenten in de categorie 'weigeringen'. Deze incidenten hadden vooral betrekking op onderscheid op grond van herkomst, geslacht en

handicap. Het ging bijvoorbeeld om mensen die niet in een horecagelegenheid mochten met hun hulphond, over een trans vrouw die niet werd geholpen bij een bank, over selectie op afkomst bij de toegang tot een winkel waar vanwege de coronamaatregelen maar een beperkt aantal mensen tegelijk naar binnen mag, en over buschauffeurs die mensen van kleur of mensen met een beperking niet binnenlaten.

► **Melder wilde met haar ouders en broertje plaatsnemen op het terras van het café. De eigenaar wilde hen alleen toelaten als haar moeder en zij hun hoofddoek zouden afdoen. Het hele gezin is toen maar vertrokken. Melder heeft daarna de manager gebeld en om uitleg gevraagd. De manager gaf aan dat hij hoofddoekjes vies vond.**

Registratie politie

5.2.3 Bekladding en vernieling

In 2020 registreerde de politie 210 bekladdingen en 392 vernielingen. In beide gevallen was sprake van een afname. Het aantal geregistreerde bekladdingen nam af met 15 procent, het aantal registraties met betrekking tot vernieling daalde met 9 procent. In beide categorieën ging het om 38 incidenten minder dan er in 2019 werden geregistreerd.

Bij bekladdingen en vernielingen kunnen we onderscheid maken tussen twee typen incidenten. Enerzijds zien we bekladdingen en vernielingen die een duidelijk doelwit hebben. Tekens en teksten zijn in die gevallen aangebracht in de persoonlijke woonomgeving of op eigendommen van een persoon, of op een gebouw of plek die direct geassocieerd kan worden met een specifieke groep, zoals een synagoge, Joodse begraafplaats of moskee. Of de aangebrachte termen

► **De dochter van melder meldt zich aan bij een nieuwe school. Ze geven aan dat er geen plek is. Als ze zich vervolgens onder een fictieve (Nederlands klinkende) naam aanmeldt, wordt ze welkom geheten.** ADV-melding

► **Melder kaart aan dat woonwageneigenaren niet rechtstreeks kunnen communiceren met de gemeente, terwijl andere bewoners van de gemeente dat wel kunnen. De bewoners van de woonwagenlocatie moeten problemen aankaarten via de beheerder van de woonwagenlocatie.** ADV-melding

of tekens adresseren de groep direct, zoals wanneer een hakenkruis wordt gecombineerd met een davidster of met vijandige teksten aan het adres van moslims. Ook zijn er vernielingen van monumenten of objecten ter herdenking van de slachtoffers van de Holocaust.

Anderzijds gaat het om discriminerende teksten of tekens in de openbare ruimte, waarbij niet duidelijk is of die gericht zijn tegen een persoon, groep of organisatie. Hierbij gaat het vrijwel altijd om hakenkruisen die zijn aangebracht op lantaarnpalen of ander straatmeubilair, of op schijnbaar willekeurig gekozen gebouwen. Bij dergelijke incidenten is geen discriminatiegrond opgenomen in de registratie. Hakenkruisen kunnen in deze gevallen wellicht worden geïnterpreteerd als algemeen symbool van agressie of bedreiging, zoals ook het schelden met discriminerende woorden als 'homo' en 'jood' tot 'algemeen' schelden verworpen lijkt te zijn. 74 procent van de bekladdingen en 72 procent van de vernielingen valt in deze categorie.

In 2019 betrof 26 procent van alle bekladdingen antisemitisme (65 registraties); in 2020 was dat nog maar 6 procent (13 registraties). De afname heeft mogelijk te maken met het gegeven dat er minder (groepen) mensen op straat waren als gevolg van de coronamaatregelen en voetbalwedstrijden zonder publiek gespeeld werden (dan wordt er ook nogal eens iets beklad). In 2020 was herkomst de meest geregistreerde grond bij bekladdingen (20 registraties, 10 procent). Het gaat bijvoorbeeld om racistische teksten of stickers op gebouwen of straatmeubilair, in enkele gevallen op de woning van een persoon met een migratieachtergrond.

Twee kransen die waren opgehangen bij het Joods monument vanwege de herdenking van de Holocaust zijn vernield en de bloemen vertrapt. Registratie politie

Melding van bekladding van een portiek. Op de muren zijn hakenkruisen en onder meer de tekst 'Fucking Muslims get out of here' aangebracht. Registratie politie

Ook de geregistreerde vernielingen zijn minder vaak als antisemitisme aangemerkt dan in 2019. In 2019 was 19 procent (83 registraties) van alle vernielingen geregistreerd als antisemitisme; in 2020 betrof het 4 procent van alle vernielingen (17 registraties). Vernielingen met de grond herkomst namen ook af, van 54 in 2019 naar 36 in 2020. Het aantal vernielingen met de gronden seksuele gerichtheid nam in 2020 iets toe (van 21 naar 39 registraties). Dit betreft onder meer incidenten waarbij homoseksuele mannen of lesbische vrouwen te maken kregen met eieren tegen de ruiten, vernielingen aan de woning of auto of homovijandige teksten gekrast in hun voordeur. Daarnaast zijn er diverse registraties waarbij een (verkeers)ruzie escaleert en mensen een vernieling plegen, bijvoorbeeld aan een auto, en het slachtoffer voor 'homo' uitschelden. In veel gevallen is daarbij niet duidelijk of de (vermeende) seksuele gerichtheid van het slachtoffer een rol speelde. Onder deze registraties zijn er ook enkele die gericht waren tegen politiemensen, waarbij vernielingen werden aangebracht aan een politieauto en de betrokken agenten voor 'homo' werden uitgemaakt. Het aantal incidenten van vernielingen met de grond 'onbekend/overig' nam in 2020 ook iets toe. Dit betreft aangebrachte

'losse' hakenkruisen, vergelijkbaar met de al genoemde bekladdingen waaraan geen discriminatiegrond kon worden toegekend.

► **Een woningstichting meldt dat de zijgevel van een woning was beklad met witte verf. Er was 'White Power', een hakenkruis en 'F T P' aangebracht. Verder was er witte verf tegen de voordeur van de woning ernaast gesmeerd. Deze woning staat al een tijdje leeg.** Registratie politie

► **Een verdachte die is aangehouden naar aanleiding van de vernieling van een raam zegt tijdens transport naar het politiebureau: 'Moet ik alleen maar mee voor dat raam. Ik heb zijn raam vernield. Het is een vieze homo. Hij neemt alleen maar mannen mee voor seks.'** Registratie politie

In minimaal 8 gevallen was een moskee doelwit van een bekladding of vernieling (vaak vernieling van ruiten), in 7 gevallen was de uiting gericht tegen een kerk en in 3 gevallen ging het om een synagoge (of locatie naast een synagoge). Bij ADV's kwamen ook meldingen binnen over bekladdingen of vernielingen. Deze werden niet apart geregistreerd en vielen onder de discriminatiewijze vijandige bejegening en geweld (zie paragraaf 5.2.1).

5.2.4 Bedreiging en geweld

De politie registreerde in 2020 nagenoeg evenveel incidenten van bedreiging en geweld als in 2019. Het ging in 2020 om 638 bedreigingen (10 procent) en om 699 geweldsincidenten (12 procent). Geweldsincidenten hadden vaker dan

gemiddeld betrekking op de discriminatiegronden herkomst (50 procent, 349 incidenten) en seksuele gerichtheid (40 procent van geweld, 282 incidenten) en minder vaak dan gemiddeld op antisemitisme (4 procent, 27 incidenten). Bedreigingen werden bovengemiddeld vaak geregistreerd in de categorie seksuele gerichtheid (43 procent, 277 incidenten). Bij de incidenten van bedreiging en geweld op grond van seksuele gerichtheid was in veel gevallen niet duidelijk of dit gericht was tegen personen die (vermeend) homoseksueel waren, met name bij incidenten waar het woord 'homo' als scheldwoord werd gebruikt zonder dat er meer bekend is over de context.

De bedreigingen lijken in aard op incidenten die zijn geregistreerd als uitlating (zie 5.2.1). We zien veel burenruzies, conflicten of pesterijen op school of op het werk en verkeersconflicten, waarbij ook een bedreiging wordt geuit. Soms gebeurt dit via sociale media. Er zijn ook veel bedreigingen aan het adres van politieagenten en andere handhavers.

De geweldsincidenten die de politie registreerden vonden onder andere plaats op de openbare weg, een school of in de eigen buurt of wijk van de slachtoffers. Bij veel incidenten is er eerst een irritatie of conflict, waarop wordt gereageerd met discriminerende scheldwoorden en geweld. Er zijn enkele gevallen waarbij (herhaaldelijke) racistische uitlatingen een gewelddadige reactie uitlokken. In de registraties zien we ook incidenten waarbij er geen duidelijke aanleiding lijkt te zijn voor het geweld en mensen uit het niets lijken te worden aangevallen en racistische of homofobe uitlatingen toegeworpen krijgen. Verdachten zijn in sommige gevallen onder invloed van alcohol of drugs.

► **Een man wordt herhaaldelijk door zijn buurman bedreigd met de woorden: 'Vieze vuile kankerhomo... Wacht maar tot je alleen loopt, dan maak ik je dood.'** Registratie politie

► **Een leerling wordt door schoolgenoten bedreigd met de dood en beledigd met uitspraken als: 'Ga kanker Nederlands praten, je bent in Nederland. Ga terug naar je eigen kankerland. Ga daar een aanslag plegen en niet hier.'** Registratie politie

► Een vrouw heeft al sinds de eerste dag dat zij burens werden problemen met een overbuurman. Hij scheldt haar vaak uit onder verwijzing naar haar herkomst. Nu heeft hij haar geslagen, een fiets toegeworpen en uitgescholden voor 'Marokkaanse hoer'. Registratie politie

Bij de ADV's was, net als in 2019, een stijging zichtbaar in het aantal meldingen van bedreiging en geweld: in 2020 ontvingen ADV's 289 meldingen van bedreiging (5 procent van het totaal, 98 meer dan in 2019) en 138 meldingen van geweld (3 procent van het totaal, 30 meer dan in 2019). ADV's adviseren melderders bij geweldsdelicten om aangifte te doen. Daarom bestaat de kans dat voor deze categorieën sprake is van een overlap tussen ADV-meldingen en politieregistraties. Meldingen over bedreiging en geweld hebben vaker dan gemiddeld betrekking op de discriminatiegronden herkomst en seksuele gerichtheid. 65 procent van de meldingen van geweld ging over de grond herkomst, 17 procent over seksuele gerichtheid. Van de meldingen van bedreiging had 64 procent betrekking op de grond herkomst en 17 procent op seksuele gerichtheid. De gemelde ervaringen vonden vooral plaats in de buurt of wijk, waarbij de bedreiging of het geweld afkomstig was van burens of buurtgenoten, of in de openbare ruimte. Bedreigingen werden zowel persoonlijk als via sociale media geuit.

5.3 De wijze van discriminatie bij de andere instanties

Het College voor de Rechten van Mensen is bevoegd om situaties te toetsen aan de gelijkebehandelingswetgeving. Verzoeken om een oordeel en vragen bij het College die in deze rapportage worden behandeld hebben dan ook betrekking op ervaren ongelijke behandeling.

Meldingen bij MiND gaan over mogelijk discriminerende uitingen op internet.

De klachten over discriminatie door overheidsinstanties die de Nationale ombudsman in behandeling neemt, kunnen verschillende wijzen van discriminatie betreffen. Ongelijke behandeling is de wijze waarover in 2020 de meeste klachten binnenkwamen (76). Daarbij gaat het bijvoorbeeld om mensen die het gevoel hebben eruit gepikt te worden bij controles door gezagsdragers, langer dan anderen te moeten wachten op dienstverlening door overheidsinstanties of te maken hebben met een negatieve beslissing door een overheidsinstantie over een aanvraag of zaak. De Nationale ombudsman ontving 28 klachten over regelgeving die mensen als discriminerend ervaren, 27 klachten over discriminerende bejegening door overheidsmedewerkers en 15 klachten over onvoldoende ondersteuning voor specifieke doelgroepen. Klachten in de laatstgenoemde categorie gaan bijvoorbeeld over het woonwagengebeleid van gemeenten, dat niet voorziet in standplaatsen voor woonwagengebouwen. Bij 11 klachten bij de Nationale ombudsman is de wijze van discriminatie onduidelijk.

De Kinderombudsman ontving in 2020 5 klachten over ongelijke behandeling. Het ging bijvoorbeeld om een klacht over ongelijke behandeling van een leerling die geen laptop heeft en bijgevolg tijdens de lockdowns geen onderwijs kon volgen, wat een onderwijsachterstand tot gevolg had. Er waren 4 klachten over discriminerende bejegening van kinderen. Bij 5 klachten was de wijze van discriminatie onduidelijk.

► Een lesbisch stel wordt via Facebook bedreigd door hun buurvrouw. ADV-melding

5.4 In het kort

► 64 procent van de door de politie geregistreerde incidenten betrof een uitlating. 48 procent daarvan had betrekking op de grond herkomst (1.879 registraties) en 34 procent op seksuele gerichtheid (1.330 registraties). Dergelijke incidenten doen zich vaak voor in de openbare ruimte en de uitlatingen zijn dan doorgaans afkomstig van onbekenden. Ook uitlatingen gedaan in de context van conflicten tussen burens of buurtgenoten komen veel voor. ADV's registreerden 2.421 meldingen van 'vijandige bejegening', een stijging van 43 procent. Het gaat in deze categorie niet alleen over uitlatingen maar ook over pesten, bekladding, vernieling en ander als vijandig ervaren gedrag.

► Bij ADV's is 'omstreden behandeling' de meest geregistreerde discriminatiewijze, met 57 procent (3.127 meldingen). De gemelde ervaringen hebben vaak betrekking op de arbeidsmarkt, collectieve voorzieningen en commerciële dienstverlening. De politie registreerde 56 incidenten in de categorie 'weigeringen'. Deze hadden vooral betrekking op onderscheid op grond van herkomst, geslacht en handicap.

► De politie registreerde 210 incidenten van bekladding en 392 incidenten van vernieling. Bij beide categorieën was sprake van een daling. 6 procent van de bekladdingen en 4 procent van de vernielingen werd geregistreerd als antisemitisme, veel minder dan in 2019. Bij 74 procent van de bekladdingen en 72 procent van de vernielingen was de discriminatiegrond onbekend of overig. Daarbij gaat het veelal om hakenkruisen waarvan niet duidelijk is of ze gericht zijn tegen een bepaalde persoon, groep of organisatie.

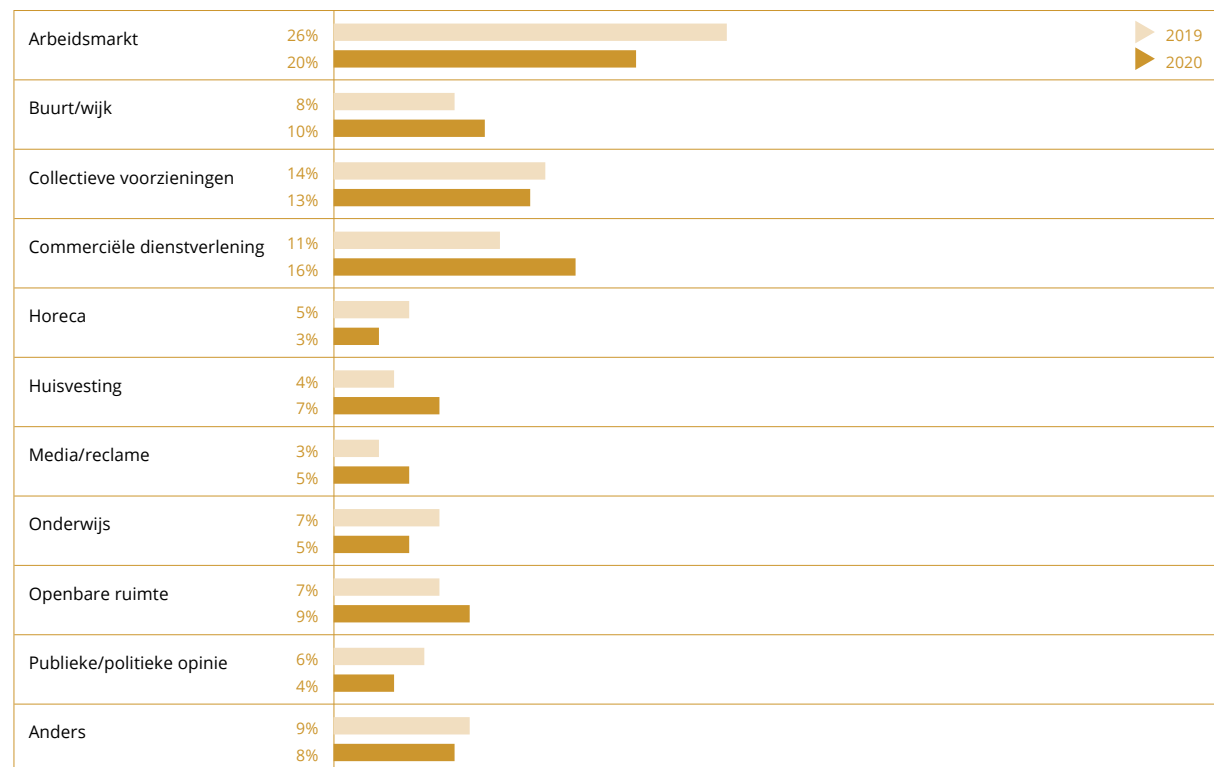
► De politie registreerde in 2020 638 bedreigingen (10 procent) en 699 geweldsincidenten (12 procent), nagenoeg evenveel als in 2019. Geweldsincidenten hadden vaker dan gemiddeld betrekking op de discriminatiegronden herkomst (50 procent, 349 incidenten) en seksuele gerichtheid (40 procent van geweld, 282 incidenten). Bedreigingen werden bovengemiddeld vaak geregistreerd in de categorie seksuele gerichtheid (43 procent, 277 incidenten). ADV's registreerden 289 meldingen van bedreiging en 138 meldingen van geweld. In beide categorieën is sprake van een stijging ten opzichte van 2019.

► Verzoeken om een oordeel en vragen bij het College die in deze rapportage worden behandeld hebben betrekking op ervaren ongelijke behandeling. Meldingen bij MiND gaan over mogelijk discriminerende uitingen op internet. De meest geregistreerde discriminatiewijze bij de Nationale ombudsman is ongelijke behandeling (76 klachten), gevolgd door klachten over regelgeving (28) en discriminerende bejegening door overheidsmedewerkers (27). De Kinderombudsman ontving 5 klachten over ongelijke behandeling en 4 over discriminerende bejegening van kinderen.

6.1 Inleiding

Mensen kunnen op verschillende plekken en in verschillende contexten met discriminatie te maken krijgen: op hun werk, op straat, bij de sportclub, op school, bij het winkelen of uitgaan, in hun buurt of zelfs binnen hun eigen gezin. De wijze waarop discriminatie zich voordoet hangt samen met de context. Zo komt het in een werksetting bijvoorbeeld vaker tot ongelijke behandeling en krijgen mensen tijdens het sporten eerder te maken met agressie of beledigingen. Om deze verschillen in uitingsvormen per context inzichtelijk te kunnen maken, registreren ADV's het *maatschappelijke terrein* waar de incidenten zich afspelen. Daar gaat dit hoofdstuk over, waarbij we ook specifiek ingaan op geregistreerde discriminatie op het internet (paragraaf 6.4).

Hoewel de politie nog steeds de locatie van incidenten registreert, is in het najaar van 2018 besloten deze bij de screening buiten beschouwing te laten vanwege de complexiteit van de handelingen die nodig zijn om deze informatie efficiënt en betrouwbaar uit de systemen te halen. Daarom richten we ons in dit hoofdstuk met name op de ADV-meldingen. De ADV's en het College nemen niet zozeer de fysieke locatie, maar het maatschappelijk terrein of de hoedanigheid van de melder als uitgangspunt. Als er bijvoorbeeld een incident was in een winkel, waarbij een kassamedewerker werd uitgescholden door een klant, is dit incident bij ADV's niet terug te vinden onder 'commerciële dienstverlening' (winkel), maar onder 'arbeidsmarkt' (voor de kassamedewerker is het op het werk). De Nationale ombudsman registreert de sector of het domein waarop een klacht over discriminatie door de overheid betrekking heeft, zoals bijvoorbeeld 'veiligheid' of 'Belastingdienst'. Ook de Kinderombudsman registreert de sector of het domein waarover een klacht over schending van kinderrechten gaat.

Figuur 8 ADV-meldingen naar maatschappelijk terrein in 2019-2020²¹

6.2 Maatschappelijk terrein

In figuur 8 is te zien hoe de ADV-meldingen uit 2020 verdeeld waren over de terreinen. In Bijlage 3 zijn de absolute aantallen te vinden. Uit de gegevens blijkt dat de meldingen die in 2020 bij ADV's binnenkwamen het vaakst betrekking hadden op de arbeidsmarkt (1.083 meldingen,

20 procent), collectieve voorzieningen (718 meldingen, 13 procent) en commerciële dienstverlening (883 meldingen, 16 procent). Dat komt overeen met het beeld in voorgaande jaren, enkele uitschieters op andere terreinen als gevolg van bulkmeldingen over één of enkele incidenten, daargelaten. Wel zien we enkele verschuivingen. Zo nam het aandeel en absolute aantal meldingen op het terrein arbeidsmarkt af van 26 procent in 2019 (1.140 meldingen) naar 20 procent in 2020 (1.083 meldingen). Het aandeel van de meldingen op het terrein van collectieve voorzieningen nam af van 14 procent in 2019 (594 meldingen) naar 13 procent in 2020 (718 meldingen), hoewel het aantal meldingen wel toenam. Op het terrein van commerciële dienstverlening zien we een grote relatieve en absolute toename van meldingen, van 11 procent in 2019 (479 meldingen) naar 16 procent in 2020 (883 meldingen). Deze verschuivingen zijn voor een deel te verklaren door de coronagerelateerde meldingen (zie hoofdstuk 7).

Het aandeel van het terrein buurt/wijk steeg van 8 procent in 2019 (363 meldingen), naar 10 procent in 2020 (536 meldingen). Dat gold ook voor het aandeel meldingen over discriminatie-ervaringen in de openbare ruimte, wat toenam van 7 procent in 2019 (288 meldingen), naar 9 procent in 2020 (489 meldingen). En op het terrein media en reclame is een toename zichtbaar van 3 procent in 2019 (138 meldingen), naar 5 procent in 2020 (273 meldingen). Tot slot zien we een toename van meldingen op het terrein huisvesting, van 4 procent in 2019 (196 meldingen), naar 7 procent in 2020 (397 meldingen). Deze laatste verschuiving is deels te herleiden naar een bulkmelding (minstens 148 meldingen) over discriminerende uitlatingen van een woningbouwvereniging op Facebook. Hieronder gaan we verder in op de

DISCRIMINATIEGROND- EN TERREIN	ANTISEMITISME	GESLACHT	Waarvan tegen transgender personen	GODSDIENST	Waarvan tegen moslims	HANDICAP/CHRONISCHE ZIEKTE	HERKOMST	LEEFTIJD	NATIONALITEIT	NIET-WETTELIJKE GRONDEN	SEKSUELE GERICHTHEID
Arbeidsmarkt	3	158	7	68	51	91	458	138	19	63	27
Buurt/Wijk	10	23	11	20	15	25	348	4	2	19	59
Collectieve voorzieningen	7	64	34	24	9	149	239	48	30	108	16
Commerciële dienstverlening	5	45	4	27	15	278	313	57	27	64	18
Horeca/amusement	1	12	1	2	2	24	72	4	1	15	4
Huisvesting	3	15	3	148	145	46	258	15	6	26	12
Media/Reclame	9	20	6	15	10	17	150	6	2	13	11
Onderwijs	1	12	4	18	14	35	150	6	1	10	7
Openbare ruimte/publiek domein	20	20	10	18	14	38	280	1	2	29	60
Politie/OM ²	1	7	1	3	2	10	130	2	4	15	4
Privésfeer	3	9	3	2	1	2	35	0	1	7	7
Publieke/politieke opinie	6	6	3	15	11	6	136	3	0	7	13
Sport/recreatie	2	19	4	4	4	14	41	9	3	11	6

Tabel 3 ADV-meldingen naar discriminatiegrond en terrein in 2020²²

afzonderlijke terreinen en op mogelijke verklaringen voor deze verschuivingen.

6.2.1 Arbeidsmarkt

Net als in voorgaande jaren is arbeidsmarkt in 2020 het terrein waarover de meeste meldingen binnenkwamen bij ADV's. Ondanks de stijging van het totale aantal meldingen, zien we wel een daling op het terrein van arbeidsmarkt van 26 procent in 2019 (1.140 meldingen) naar 20 procent in 2020 (1.083 meldingen). Dit is een voortzetting van een trend die we de afgelopen jaren al zagen in de cijfers. Meldingen

over arbeidsmarktdiscriminatie gaan bijvoorbeeld over sollicitaties, over ongelijke behandeling bij promotie of over discriminerende bejegening tijdens het werk.

47 procent van de meldingen op het terrein arbeidsmarkt had betrekking op de discriminatiegrond herkomst (458 meldingen), gevolgd door de discriminatiegrond geslacht met 16 procent van de meldingen (158 meldingen). Op de derde plaats kwam de grond leeftijd, met 14 procent van de meldingen (138 meldingen). Hoewel de volgorde van deze gronden onveranderd is ten opzichte van vorig jaar, is de afstand tussen herkomst en de andere twee gronden groter geworden. In 2020 waren er 98 meer meldingen over discriminatie op grond van herkomst op de arbeidsmarkt (een stijging van 27 procent), terwijl over discriminatie op grond van geslacht 69 meldingen minder (een daling van 30 procent) en leeftijd 39 meldingen minder (een daling van 28 procent) binnenkwamen bij ADV's. De daling van het aantal meldingen van discriminatie op grond van geslacht moet gezien worden in het licht van een bulkmelding in 2019 over het aannamebeleid van de TU Eindhoven, waarbij publiekelijk bekend werd gemaakt dat de universiteit bepaalde vacatures alleen zou openstellen voor vrouwen. Daarover ontvingen ADV's 56 meldingen in 2019.

► **Melder vraagt advies hoe om te gaan met een collega die stelselmatig collega's met een Marokkaanse achtergrond op de werkvloer (zorginstelling) pest. Hij noemt hen bijvoorbeeld 'zwartkoppen', negeert hen en praat óver hen in hun bijzijn. Maakt grappen over varkensvlees. Collega's hebben de man er meermaals op aangesproken, maar dat helpt niet.** ADV-melding

9 procent van de meldingen over arbeidsmarktdiscriminatie ging over discriminatie op grond van handicap (91 meldingen) en 7 procent (68 meldingen) over discriminatie op grond van godsdienst. Bij veruit de meeste ervaringen van arbeidsmarktdiscriminatie ging het om omstreden behandeling (78 procent, 765 meldingen). Bijna een derde van de meldingen had betrekking op vijandige bejegening (30 procent, 297 meldingen).

Bij elk van de genoemde gronden lijken specifieke vormen van discriminatie dominant te zijn in de meldingen. Zo gaan meldingen over arbeidsmarktdiscriminatie op grond van herkomst vaak over vijandige bejegening op de werkvloer. 68 procent van alle meldingen over discriminatie op de werkvloer betreft de grond herkomst. Het gaat daarbij om pesten, negeren of beledigen door collega's, leidinggevenden of cliënten.

Meldingen over discriminatie op grond van leeftijd gaan in meerderheid over omstreden behandeling, met name in de vorm van afwijzing bij sollicitatiegesprekken waarbij leeftijd expliciet als reden is genoemd of de melder vermoedt dat dat de reden was. Daarnaast zijn er meldingen over leeftijdseisen in personeelsadvertenties.

Meldingen over discriminatie op grond van geslacht op de arbeidsmarkt gaan voor een deel over zwangerschapsdiscriminatie. Vrouwen die hun werkgever meedelen dat ze zwanger zijn, krijgen bijvoorbeeld geen contractverlenging terwijl daar eerder wel uitzicht op was, of kunnen na het bevallingsverlof niet in hun oude functie terugkeren. Net als bij leeftijdsdiscriminatie zien we diverse meldingen over vacatureteksten waarin specifiek om een man of vrouw

► **Na twee jaar prettig gewerkt te hebben bij een bedrijf, werd een freelancer telefonisch door een nieuwe manager op de hoogte gebracht dat het bedrijf de freelancer niet meer zou inhuren omdat ze 'een jong team willen hebben'.** ADV-melding

► **Melder werkt bij een thuiszorgorganisatie. Enkele cliënten maken structureel beledigende en discriminerende opmerkingen over haar huidskleur en afkomst en de organisatie doet daar niets mee omdat het veelal cliënten betreft met dementie.** ADV-melding

wordt gevraagd. Andere meldingen betreffen ongelijke behandeling op de werkvloer, bijvoorbeeld in beloning of opleidingsmogelijkheden en er zijn ook enkele meldingen van transgender personen die zijn afgewezen voor een functie of vijandig bejegend worden op de werkvloer.

Melder heeft een contract voor bepaalde tijd en haar werk werd positief beoordeeld. Haar leidinggevende had toezeggingen gedaan over een vast contract en het bedrijf zou meebetalen aan een studie die de vrouw ging doen. Toen de vrouw aangaf dat zij zwanger was, werden ineens oude koeien uit de sloot gehaald om te onderbouwen dat zij niet goed zou functioneren en werd haar contract niet verlengd. ADV-melding

Bij meldingen over arbeidsdiscriminatie met de grond handicap gaat het enerzijds om omstreden behandeling, bijvoorbeeld omdat een werkgever te weinig rekening houdt met de beperking of ziekte van een medewerker. Anderzijds zien we meldingen over vijandige bejegening, waarbij mensen zich vanwege hun beperking of ziekte buitengesloten voelen of gepest worden.

De dochter van melder heeft astma. Het contract van de dochter wordt niet meer verlengd, omdat ze te vaak ziek zou zijn en omdat zij astma heeft. ADV-melding

In 2020 kwamen enkele cases van racisme van cliënten jegens zorgmedewerkers in de media. In de arbeidsmarktmeldingen bij ADV's waarbij is aangegeven dat het de zorg- en welzijns-

sector betreft, zien we ook enkele meldingen van dergelijke voorvallen (minstens 8). De meerderheid van deze meldingen over de zorg- en welzijnssector gaat echter over pesten of beledigen op de werkvloer door collega's of leidinggevenden (minstens 21) en discriminatie bij werving en selectie, contractverlenging of arbeidsvoorwaarden (minstens 24).

Het College ontving 313 verzoeken om een oordeel (49 procent) met betrekking tot arbeidsmarktdiscriminatie. In absolute zin gaat het om een stijging (in 2019 waren er 258 verzoeken over dit terrein), maar het aandeel verzoeken over dit terrein blijft vrijwel gelijk. Het aantal vragen aan het College over het terrein arbeidsmarkt nam af, van 1.154 in 2019 naar 980 in 2020, hoewel het hier nog altijd gaat om 51 procent van alle vragen.²³

De Nationale ombudsman ontving 6 klachten over discriminatie bij sollicitaties binnen overheidsinstanties of van ambtenaren die zich ongelijk behandeld of discriminatoir bejegend voelen op het werk.

6.2.2 Commerciële dienstverlening

Het aantal meldingen in de categorie commerciële dienstverlening nam opvallend toe van 479 (11 procent van het totaal) in 2019 naar 883 meldingen (16 procent van het totaal) in 2020, waar dit aantal de laatste jaren stabiel was rond de 10 procent. De stijging valt voor een groot deel te herleiden naar coronagerelateerde meldingen (minstens 267). Ook in deze categorie betreft het veelal problemen die melders ervaren rondom de mondkapjesplicht. In dit geval gaat het om winkels, waar mensen niet binnen mogen of uitgestuurd worden omdat zij, om medische redenen, geen mondkapje dragen.

79 procent van de meldingen over commerciële voorzieningen heeft betrekking op omstreken behandeling. De meldingen over de handhaving van de mondkapjesplicht in winkels en andere coronagerelateerde meldingen over de commerciële sector vallen hier voor het overgrote deel onder.

Meldingen over commerciële dienstverlening hadden bovengemiddeld vaak betrekking op de discriminatiegrond handicap (34 procent). Dat is deels terug te voeren op de meldingen over de mondkapjesplicht en andere meldingen die verband houden met coronamaatregelen waardoor mensen vanwege hun beperking extra benadeeld worden. Ook zijn er diverse meldingen van mensen die geweigerd worden bij een winkel vanwege hun hulphond. De discriminatiegronden leeftijd en nationaliteit komen ook iets vaker dan gemiddeld voor op het terrein van commerciële dienstverlening (7 respectievelijk 3 procent). Herkomst is op het terrein van commerciële dienstverlening ook de meest geregistreerde grond.

De meldingen op grond van herkomst hadden bijvoorbeeld betrekking op vijandige bejegening van mensen in winkels, een buschauffeur die doorreed zonder te stoppen voor een passagier of afbeeldingen van zwarte piet in winkels. Daarnaast zijn er veel meldingen van mensen met een Oost-Aziatische achtergrond die vervelend werden behandeld in winkels. Ze werden bijvoorbeeld niet geholpen, uitgescholden of mensen behielden nadrukkelijk meer afstand tot hen dan tot anderen.

Meldingen op grond van leeftijd gingen onder andere over mensen die vanwege hun leeftijd geen auto mogen huren, afgewezen worden voor een lening of verzekering of een

hogere verzekeringspremie moeten betalen. Daarnaast zijn er meldingen over de weigering van toegang aan jongeren door supermarkten. De discriminatie-ervaringen op grond van nationaliteit gingen met name over het aanvragen van een telefoonabonnement, het openen van een bankrekening of afsluiten van een hypotheek.

Melder wordt tijdens zijn bezoek aan een winkel bij de kassa beschuldigd van diefstal. De winkelmedewerker behandelt hem onbeschoft. Hij moet kleding uittrekken. Er wordt niks gevonden. Melder ontvangt na afloop geen excuus van de medewerker. Hij denkt dat het gedrag van de medewerker voortvloeit uit etnisch profileren. - ADV-melding. ADV-melding

Melder wordt door een medewerker van een supermarkt beledigend en bedreigend toegesproken. Daarbij wordt genoemd: 'Wat zijn jullie een raar volk.' Melder is van Aziatische afkomst en betreft dit op haar afkomst. ADV-melding

160 verzoeken om een oordeel bij het College hadden betrekking op het terrein 'leveringen van goederen en diensten' (25 procent van het totaal), vrijwel gelijk aan 2019, toen het ging om 161 verzoeken (30 procent). 39 procent van de vragen die het College ontving (747) had betrekking op dit terrein. Dit is een toename ten opzichte van 2019, toen het College 645 vragen (33 procent) over het terrein 'leveringen van goederen en diensten' ontving.

Door gebruik rolstoel kan melder niet mee met reguliere boot naar de eilanden en is aangewezen op snelboot. Deze kost echter wel veel meer geld. ADV-melding

De Kinderombudsman ontving 1 klacht met betrekking tot commerciële dienstverlening, die ging over speciale regels voor jongeren die in een supermarkt hun tas bij de ingang achter moeten laten en geen gebruik mogen maken van de zelfscanner.

6.2.3 Collectieve voorzieningen

In 2020 betrof 13 procent van alle ADV-meldingen het terrein van collectieve voorzieningen. Daarmee is dit de op twee na grootste categorie. Hoewel het relatieve aandeel van deze categorie met een procentpunt daalde, steeg het aantal meldingen van 594 in 2019 naar 718 in 2020. Verreweg het grootste deel van de meldingen over collectieve voorzieningen (86 procent) gaat over omstreden behandeling. De verdeling over de gronden is vergelijkbaar met vorig jaar: 35 procent van de meldingen over collectieve voorzieningen had betrekking op discriminatie op grond van herkomst, 22 procent ging over discriminatie op grond van handicap. Bij discriminatie bij collectieve voorzieningen gaat het dus vaker dan gemiddeld (15 procent) over handicap.

Net als in voorgaande jaren, gaan de meldingen over collectieve voorzieningen over allerlei onderwerpen. Zo zijn er meldingen over ongelijke behandeling bij het afsluiten van verzekering, door Jeugdzorg, van partners van zzp'ers, die geen recht hebben op geboorteverlof en bij de toekenning van Wmo-voorzieningen. Onder de meldingen zijn er minstens 98 die betrekking hebben op coronamaatregelen waardoor mensen zich uitgesloten of ongelijk behandeld voelen, op verschillende gronden. Daarbij gaat het in het bijzonder over de mondkapjesplicht, waar mensen die om medische redenen geen mondkapje kunnen dragen veel problemen mee ervaren, wat zij benoemen als discriminatie

op grond van handicap of chronische ziekte (zie ook hoofdstuk 7).

Mri-centrum wil geen afspraak maken met melder omdat ze heeft verteld dat ze geen mondkapje kan dragen, terwijl de uitzondering vanwege medische redenen aan de orde is.

ADV-melding

Melder (woonwagenvrouw) voelt zich discriminerend bejegend door een ambtenaar vanwege opmerkingen over haar herkomst. Het volgende werd gezegd: 'Je ziet er verzorgd uit, hebt nette kleren aan en je stinkt niet. Ik zou niet zeggen dat je van een woonwagenkamp komt.'

ADV-melding

6.2.4 Buurt, wijk en privésfeer

Bij discriminatie in de buurt of wijk gaat het om ervaringen van melders die in de woonomgeving plaatsvonden, bijvoorbeeld in contact met burens of buurtgenoten. Voor melders heeft dit soort ervaringen een grotere impact dan discriminatie op een willekeurige andere locatie, omdat discriminatie in de directe woonomgeving het gevoel van geborgenheid en veiligheid aantast dat men thuis ervaart. Bovendien speelt dit soort situaties vaak langdurig. Dit is ook het geval bij discriminatie in de privésfeer, waarbij het vaak gaat om conflicten tussen familieleden of vrienden. Deze twee terreinen bespreken we daarom bij elkaar.

Het aantal meldingen van discriminatie in de buurt of wijk steeg van 363 (8 procent) in 2019 naar 536 (10 procent) in

Melder vindt regelmatig afval in haar tuin. Zij zegt door buurtgenoten gepest te worden vanwege haar geloof. ADV-melding

2020. ADV's ontvingen 78 meldingen van discriminatie in de privésfeer, 1 procent van het totaal.

De meldingen van discriminatie in de buurt of wijk gingen vaker dan gemiddeld over discriminatie op grond van herkomst (348 meldingen, 70 procent) en seksuele gerichtheid (59 meldingen, 12 procent). Voor beide gronden gaat het in absolute zin om een toename ten opzichte van 2019. In het geval van discriminatie in de buurt of wijk is de toename van meldingen op grond van herkomst substantieel (132 meer meldingen dan in 2019).

Meldingen over incidenten in de buurt of wijk gaan met name over van vijandige bejegening (86 procent), veel vaker dan gemiddeld (44 procent). Ook meldingen over bedreiging (21 procent) en geweld (10 procent) zien we vaker op het terrein van buurt en wijk dan de overige terreinen.

Uit de meldingen komt naar voren dat melders veelal door hun burens worden uitgescholden, gepest of bedreigd vanwege hun herkomst, seksuele gerichtheid, godsdienst of genderidentiteit. Soms wordt daarbij ook geweld gebruikt, vernielingen aangericht of worden vieze dingen door de brievenbus gegooid. De aanleiding is niet altijd duidelijk. Soms lijkt de vijandigheid direct voort te komen uit afkeer jegens mensen met een migratie-achtergrond of LHBTIQ+-personen. In andere gevallen is er ook sprake van (soms wederzijdse) overlast of irritaties. Naast directe burens zijn ook buurtgenoten, zoals groepen jongeren, veroorzakers van een aantal incidenten.

Minimaal 11 meldingen betroffen belediging of pesterijen gericht tegen transgender personen.

► **Melder doet melding voor buurvrouw. Deze alleenstaande moeder wordt door een buurtgenoot zo erg gediscrimineerd dat ze al twee maanden niet meer in haar eigen woning kan verblijven. De veroorzaker zegt volgens de melder dat hij niet van buitenlanders houdt en dat deze moeten vertrekken.** ADV-melding

► **Homoseksuele man wordt regelmatig door zijn buurman uitgescholden voor 'vuile kankerhomo'. De buurman dreigt met fysiek geweld en heeft dat kracht bijgezet door vernielingen aan te richten aan de tuinpoort en de schutting. De man is ook bespuugd door zijn buurman, in het bijzijn van zijn kinderen.** ADV-melding

Discriminatie in de privésfeer heeft voor het grootste deel betrekking op de grond herkomst (55 procent). En ook hier gaat het overwegend om vijandige bejegening, in dit geval van (schoon)familieleden of (ex-)partners. Het gaat bijvoorbeeld om de nieuwe vriend van een vrouw die racistische opmerkingen over haar kinderen maakt, van een man die de transitie van zijn kind niet accepteert en van bedreiging door een ex-partner.

Het College registreert de buurt, wijk of privésfeer niet als apart terrein. Incidenten op deze terreinen vallen namelijk vaak buiten de gelijkebehandelingswetgeving.

6.2.5 Openbare ruimte

In 2020 ontvingen ADV's 489 meldingen van discriminatie in de openbare ruimte (9 procent van het totaal). Het gaat

► **Twee meisjes zijn door een groep kinderen in een speeltuin aangesproken dat ze weg moesten. Toen ze dat niet deden, zeiden de andere kinderen dat ze 'moesten oprotten naar Syrië, naar hun eigen speeltuin daar'. De meisjes werden geslagen met tassen en jassen. Toen de meisjes naar de vader van een van de kinderen gingen, zei deze ook dat ze moesten oprotten naar Syrië en hij spuugde naar hen.** ADV-melding

hierbij om situaties op straat, in parken of natuurgebieden en in het verkeer. In 2019 waren er nog 288 meldingen (7 procent) over discriminatie op dit terrein, dus we zien een flinke stijging. Net als bij discriminatie in de buurt en wijk gaat het bovengemiddeld vaak om meldingen over vijandige bejegening (75 procent), bedreiging (12 procent) en geweld (10 procent). En ook wat betreft de verdeling over de discriminatiegronden zien we een gelijkenis met discriminatie in buurt en wijk: 61 procent van alle meldingen over discriminatie in de openbare ruimte ging over discriminatie vanwege herkomst en 13 procent op grond van seksuele gerichtheid. Beide gronden zien we daarmee bovengemiddeld vaak terug in de meldingen over openbare ruimte.

► **Melder is na het shoppen geschopt, geduwd en uitgescholden voor 'fucking Chinese' en 'Chinese virus'.**
ADV-melding

Waar de vijandige bejegening in buurt of wijk vaak afkomstig is van bekenden, zijn de veroorzakers in de openbare ruimte doorgaans onbekenden. Beledigingen of bedreigingen worden vaak schijnbaar uit het niets gedaan, waarbij de herkomst, seksuele gerichtheid of een ander kenmerk van het slachtoffer kennelijk de trigger was. Minstens 99 meldingen werden gedaan door mensen met een Oost-Aziatische achtergrond die op straat waren uitgescholden, bespuugd en in een enkel geval mishandeld. Vaak werd daarbij verwezen naar corona of China.

► **Een vrouw loopt hand in hand met haar vriendin over straat. Een man op een elektrische step passeert hen, kijkt opzichtig om, draait zijn stepje en komt terug. Hij cirkelde om de vrouwen heen en riep 'homo's' en andere intimiderende en provocerende dingen.** ADV-melding

► **Melder is uit het niets uitgescholden op straat voor 'kankerwif' en 'negerin', nadat zij langs een voorbijganger liep.**
ADV-melding

6.2.6 Onderwijs

In 2020 ontvingen ADV's 254 meldingen over discriminatie in het onderwijs (5 procent van het totaal), iets minder dan in 2019, toen er 287 meldingen (7 procent) binnen kwamen. In voorgaande jaren schommelde het aandeel steeds tussen 6 en 7 procent.

Van de meldingen op het terrein van onderwijs had 65 procent betrekking op discriminatie op grond van herkomst. Discriminatie op grond van een handicap/chronische ziekte staat met 15 procent op de tweede plaats. In 61 procent van de gevallen gaan de meldingen over omstreden behandeling, 42 procent betreft vormen van vijandige bejegening. We zien een samenhang tussen de vorm en de grond: meldingen over discriminatie op grond van handicap gaan in meerderheid over ongelijke behandeling. Melders zijn niet toegelaten op een opleiding vanwege hun beperking of krijgen geen ondersteuning vanuit een onderwijsinstituut om op aangepaste wijze de opleiding te kunnen voltooien. Ook hier zijn er enkele meldingen over het verplicht moeten dragen van

► **Melder studeert aan een mbo. Samen met de school heeft zij een stappenplan en concrete afspraken gemaakt hoe ze met haar studie om moet gaan, met het oog op haar autisme. De school komt haar afspraken niet na, en heeft eigenlijk geen zin om haar verder te begeleiden. Ze hameren op een exit.** ADV-melding

► **Docenten en conciërges noemen Marokkaanse leerlingen stelselmatig: 'de buitenlanders'.**
ADV-melding

een mondkapje op school, terwijl melders of hun kind dat niet kunnen vanwege hun beperking of chronische ziekte.

Discriminatie-ervaringen in het onderwijs op grond van herkomst hebben in ongeveer gelijke mate betrekking op omstreden behandeling en vijandige bejegening. Meldingen gaan over een strengere beoordeling of behandeling of slechtere begeleiding van leerlingen of studenten met een migratie-achtergrond, over het niet toegelaten worden tot een school of opleiding, maar ook over discriminatoir pesten door kinderen op school waarbij schoolleiding volgens melders onvoldoende actie onderneemt. Ook zijn er meldingen van racistische uitspraken door leerkrachten en docenten aan het adres van leerlingen en studenten.

Het College ontving 163 vragen (8 procent) over discriminatie in het onderwijs en 7 verzoeken om een oordeel op het terrein van onderwijs.²⁴

Het grootste deel van de klachten (9) over discriminatie bij de Kinderombudsman gaat over het domein Onderwijs, waarbij onderwijsinstellingen niet of onvoldoende optreden tegen discriminatie, of zelf discriminerend handelen. Hieronder valt ook een klacht over een stageplaats.

6.2.7 Overige terreinen

In 2020 ontvingen ADV's 397 meldingen (7 procent van het totaal) over discriminatie bij de huisvesting, een stijging ten opzichte van 2019, toen er 196 meldingen (4 procent) over dit terrein waren. De stijging heeft voor een deel te maken met een zogeheten bulkmelding (minstens 148 meldingen) over discriminerende uitlatingen door een woningbouwvereniging op de Facebookpagina van de

organisatie, aan het adres van 'buitenlanders' en moslims. De gemelde discriminatie-ervaringen hebben daarnaast vaak betrekking op de afwijzing voor een (huur)woning vanwege herkomst, seksuele gerichtheid of ander kenmerk. In sommige gevallen gebeurde dat expliciet, in andere ging het om een vermoeden van de melder. Ook zijn er meldingen over conflicten tussen huurders en verhuurders, bijvoorbeeld over achterstallig onderhoud. Meldingen betroffen zowel de vrije als de sociale huursector. Er zijn minimaal 13 meldingen van woonwagengebouwoners die problemen ervaren met de gemeente over een standplaats of over de beschikbaarheid van gemeentelijke voorzieningen voor woonwagengebouwoners. Ook het College voor de Rechten van de Mens en de Nationale ombudsman ontvingen verzoeken en klachten over het standplaatsenbeleid van gemeenten, respectievelijk 14 en 4.

Het aantal meldingen bij ADV's over discriminatie op het terrein van publieke/politieke opinie daalde van 267 meldingen in 2019 (6 procent) naar 203 meldingen in 2020 (4 procent). In 80 procent van de gevallen ging het om vijandige bejegening, wat in deze context ook een discriminerende uitlating in de media of politiek kan betekenen. Meldingen gingen bovengemiddeld vaak over discriminatie op grond van herkomst (71 procent) en godsdienst (8 procent).

Over discriminatie in de horeca werden 147 meldingen (3 procent) gedaan, aanzienlijk minder dan in 2019 (toen 222 meldingen, 5 procent), wat logischerwijs lijkt samen te hangen met de sluiting van de horeca gedurende een deel van 2020, als onderdeel van de coronamaatregelen van het kabinet. Onder de meldingen bevinden zich ook discriminatie-ervaringen van mensen met een handicap of chronische

► **Wij willen vier standplaatsen maar de gemeente heeft het nieuwe woonwagengebouw naast zich neergelegd en doet er niets meer aan. Ook heeft de wethouder mij verteld dat er geen budget is voor woonwagengebouwoners, zelfs niet na 25 jaar bevroezingsbeleid.** Klacht Nationale ombudsman

ziekte die, omdat zij geen mondkapje kunnen dragen, de toegang tot een horecagelegenheid geweigerd worden.

6.3 Ervaren discriminatie door overheidsinstanties

De Nationale ombudsman behandelt klachten over overheidsinstanties. Ten behoeve van het voorliggende rapport heeft de Nationale ombudsman in kaart gebracht hoeveel klachten die het instituut ontving betrekking hadden op discriminatie door overheidsinstanties. In 2020 ging het om 157 klachten, een stijging ten opzichte van 2019, toen er 118 klachten over discriminatie binnenkwamen. 64 klachten (41 procent) hadden betrekking op de discriminatiegrond herkomst. Nationaliteit (23 klachten), leeftijd (11 klachten), handicap (6 klachten) en geslacht (5 klachten) vormden hierna de meest gemelde discriminatiegronden. Klachten over discriminatie binnen het veiligheidsdomein (bijvoorbeeld over de Koninklijke Marechaussee, politie en gemeentelijke buitengewoon opsporingsambtenaren) komen het meest voor bij de Nationale ombudsman (40 klachten), gevolgd door klachten over de Belastingdienst (20), migratie (bijvoorbeeld IND en COA) (19), wonen (vooral gemeenten; 18), mobiliteit (bijvoorbeeld CBR en RDW; 17) en financiële ondersteuning (bijvoorbeeld UWV, SVB, DUO en gemeenten; 15 klachten). Veel klachten bij de Nationale ombudsman gaan over ongelijke behandeling door overheidsinstanties (76 klachten). Klagers zijn bijvoorbeeld geselecteerd voor een controle, hebben te maken met langere wachttijden dan anderen of worden naar hun mening onterecht geconfronteerd met een negatieve beslissing. Andere klachten betreffen regelgeving (28 klachten), discriminerende bejegening (27 klachten) en mensen die zich onvoldoende gekend voelen in hun rechten door overheidsinstanties (15 klachten).

ADV's registreren discriminatie door overheidsinstanties niet als aparte categorie. Meldingen over dergelijke discriminatie-ervaringen vallen voor een deel in de categorie collectieve voorzieningen. Zoals beschreven in 6.2.3 zijn meldingen over collectieve voorzieningen divers van karakter. Voor zover deze meldingen betrekking hebben op overheidsinstanties, gaat het vaak om omstreden behandeling vanwege herkomst of handicap door gemeenten, uitkeringsinstanties, welzijnsorganisaties of zorgverleners. Meldingen over politie, Openbaar Ministerie (OM) en Koninklijke Marechaussee (Kmar) registreren ADV's wel apart. Het aantal meldingen op dit terrein steeg van 117 (3 procent van het totaal) in 2019 naar 185 (ook 3 procent) in 2020. 74 procent van deze meldingen heeft betrekking op de grond herkomst. Melders voelen zich ongelijk behandeld of vijandig bejegend door ordehandhavers, of beschrijven conflictsituaties met ordehandhavers. Een klein deel van de meldingen (0,62% van het totaal aantal ADV-meldingen) over discriminatie op grond van herkomst op dit terrein gaat over vermoedens van etnisch profileren door politie (16) of Koninklijke Marechaussee (18). Dat wil zeggen: het gebruik van criteria als huidskleur, nationaliteit, etniciteit, taal of geloof bij opsporing of handhaving, terwijl dat niet objectief te rechtvaardigen is.²⁵ In de categorie collectieve voorzieningen zijn ook 13 meldingen over etnisch profileren door de douane opgenomen. Omdat de Nationale ombudsman pas in de loop van 2020 een specifiek trefwoord voor etnisch profileren heeft ingevoerd in de registratie, is niet bekend hoeveel van de reguliere klachten hier betrekking op hadden. De Nationale ombudsman ontving in 2020 wel meldingen over etnisch profileren via een tijdelijk meldpunt, die niet als reguliere klacht zijn geregistreerd. Via het tijdelijke meldpunt ontving de Nationale ombudsman 159 meldingen die bruikbaar waren voor analyse.²⁶

► **Melder heeft een Surinaams paspoort en geldige verblijfsvergunning. Hij reist veel voor zijn werk. Op het vliegveld werden de geldigheid van zijn paspoort en verblijfsvergunning in twijfel getrokken. Hij moest uit de rij en wachten op een bank waar hij voor alle andere aankomende passagiers zichtbaar was, wat hij als vernederend en gênant ervoer. Uiteindelijk bleek er niks aan de hand. De KMar gaf geen uitleg.** ADV-melding

In 2020 was veel te doen over discriminerende praktijken bij de Belastingdienst. Op 17 juli 2020 publiceerde de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) een rapport over de werkwijze van de Belastingdienst waarbij mensen met een dubbele nationaliteit bij de aanvraag van kinderopvangtoeslag strenger gecontroleerd werden. De AP concludeerde dat de werkwijze van de afdeling Toeslagen van de Belastingdienst onrechtmatig, discriminerend en daarmee onbehoorlijk was en in strijd met de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). ADV's ontvingen minimaal 6 klachten van mensen die zich gediscrimineerd voelden op grond van hun herkomst en/of nationaliteit door de Belastingdienst, waarbij niet in alle gevallen duidelijk is of dit om de toeslagenaffaire ging. Ook het College voor de Rechten van de Mens ontving 33 vragen en 10 verzoeken om een oordeel aangaande discriminatie op grond van nationaliteit in de context van de toeslagenaffaire. Het College ontving bovendien, naar aanleiding van publiciteit rondom de Toeslagenaffaire, ook vragen over etnisch profileren door gemeentelijke sociale diensten en andere onderdelen van de Belastingdienst. De Nationale ombudsman ontving 11 klachten over de hersteloperatie kinderopvangtoeslag. Hoewel deze burgers niet klaagden over discriminatie, maar over de wijze waarop de hersteloperatie wordt uitgevoerd, liggen hieraan wel discriminatieklachten ten grondslag. Medewerkers van de Nationale ombudsman hebben de indruk dat de toeslagenaffaire vermoedens van discriminatie van mensen door overheidsinstanties, ook andere dan de Belastingdienst, heeft versterkt. Dat illustreert hoe veranderingen in het herkennen, benoemen en melden van discriminatie zich kunnen voordoen.

6.4 Discriminatie op het internet en in de media

Het Meldpunt internetdiscriminatie (MiND) registreert meldingen van discriminatie die zich op het internet afspelen. Internetgebruikers kunnen zich tot MiND wenden en discriminerende uitingen rapporteren. MiND beoordeelt vervolgens of de uitingen strafbaar zijn. Als dit het geval is, dan neemt MiND contact op met de beheerders van de betreffende websites en platforms om de uitingen te laten verwijderen. Discriminatie op sociale media rekent MiND ook onder discriminatie op het internet. Het kan zowel gaan over openbare uitingen als over privéberichten tussen gebruikers van socialemediaplatforms. Er bestaat dan ook een zekere overlap met andere terreinen: incidenten kunnen zich afspelen op het internet, maar gerelateerd zijn aan de arbeidsmarkt (bijvoorbeeld tussen collega's) of het onderwijs (bijvoorbeeld tussen leerlingen). Privéberichten worden inhoudelijk niet door MiND beoordeeld, omdat aangifte daarvoor noodzakelijk is. Meldingen over uitingen in privéberichten worden wel geregistreerd en melder worden doorverwezen.

In 2020 ontving MiND 843 meldingen van discriminatie op internet. Dit is een stijging ten opzichte van 2019 toen er 692 meldingen binnenkwamen. Een kanttekening bij de stijging is dat er over enkele uitingen veel meldingen binnenkwamen. Zo ontving MiND 279 meldingen over discriminerende uitingen over 'buitenlanders' en moslims op de Facebookpagina van een woningbouwvereniging, waarover ook bij ADV's veel meldingen binnen kwamen. En het carnavalslied *Voorkomen is beter dan chinezen*, dat in februari werd uitgezonden op Radio 10, leidde tot 90 meldingen. Bij de ADV's liepen de meldingen over dit liedje zelfs in de duizenden (zie 3.3).

► **Melder las, na een beroving in de buurt, een bericht op Facebook van een buurtbewoner die schreef: 'Mo en Abdul, meld je maar snel...'**
ADV-melding

Anders dan in voorgaande jaren hadden de meeste MiND-meldingen betrekking op sociale media (507 meldingen, 60 procent) en waren er minder meldingen over uitingen op overige/autonome websites (292 meldingen, 35 procent). Vorig jaar was dat vrijwel omgekeerd: toen ontving MiND 399 meldingen over overige/autonome website (58 procent) en 205 meldingen (30 procent) over sociale media. Het grote aantal meldingen over sociale media in 2020 is te herleiden naar de bulkmelding over de woningbouwvereniging. Niet verrassend was het aantal meldingen over Facebook daarmee ook hoger dan vorig jaar en ging maar liefst 64 procent van alle meldingen (323) over discriminerende uitingen op sociale media over dat platform. Twitter nam met 97 meldingen (19 procent) de tweede plek in.

Net als vorig jaar was herkomst de meest gemelde discriminatiegrond. Bovendien steeg het aantal meldingen op deze grond van 264 naar 605 meldingen (van 38 naar 72 procent). Opnieuw zien we hier een effect van de genoemde bulkmeldingen. De meldingen van discriminatie op grond van herkomst gingen vaak over vluchtelingen (281 meldingen, 55 procent), al speelt hier opnieuw de kwestie van de vele meldingen over de woningbouwvereniging die discriminerende uitingen over onder andere 'buitenlanders' plaatste op Facebook. 85 meldingen (16 procent) gingen over discriminatie op internet gericht tegen mensen met een donkere huidskleur. De bulkmelding over het carnavalslied resulteerde in een hoog aantal meldingen over discriminatie van Aziaten (130, 9 procent), hoewel ook zonder de 90 meldingen over het liedje sprake is van een toename ten opzichte van 2019 (destijds 11 meldingen over discriminerende uitingen jegens Aziaten).

7 procent van alle meldingen (61) ging over persoonlijke discriminatie (dus niet gericht tegen een groep), 5 procent (40 meldingen) had betrekking op antisemitisme en tevens 5 procent (39 meldingen) op godsdienstdiscriminatie, waarvan 38 meldingen betrekking hadden op de islam en 1 op het christendom.

ADV's registreren meldingen van discriminatie die te maken hebben met media en reclame. In 2020 steeg het aantal meldingen hierover met 135 en maakte het 5 procent uit van alle meldingen tegenover 3 procent in 2019. In 76 procent van de gevallen gaat het om een vijandige bejegening. Meldingen over discriminatie in media en reclame gaan meer dan gemiddeld over discriminatie op grond van herkomst (64 procent). Geslacht (9 procent) en godsdienst (6 procent) zijn de gronden die daarna het vaakst gemeld werden. Meldingen gaan over uitspraken in de reguliere media, bijvoorbeeld woorden of items in kranten en televisieprogramma's of reclames en over berichten op sociale media, zoals Facebook en Twitter.

6.5 In het kort

► In 2020 zien we enkele verschuivingen in de verdeling van ADV-meldingen over de terreinen. Zo nam het aandeel en absolute aantal meldingen op het terrein arbeidsmarkt af en zien we op het terrein van commerciële dienstverlening een grote relatieve en absolute toename. Deze verschuivingen zijn voor een deel te verklaren door de coronagerelateerde meldingen.

► Arbeidsmarkt was, net als in voorgaande jaren, het terrein waarover ADV's de meeste meldingen ontvingen. 47 procent van de meldingen op dit terrein betrof discriminatie op grond van herkomst (458), een stijging in zowel absolute als relatieve zin. 16 procent van de meldingen gingen over discriminatie op grond van geslacht (158) en 14 procent ging over de grond leeftijd (138). Het ging bijvoorbeeld om ervaren discriminatie bij werving en selectie of door collega's of klanten. Het College ontving 313 verzoeken om een oordeel over discriminatie op de arbeidsmarkt en 980 vragen. De Nationale ombudsman ontving 6 klachten over discriminatie met betrekking tot overheidsinstanties als werkgever.

► Het aantal ADV-meldingen over commerciële dienstverlening nam opvallend toe van 479 (11 procent van het totaal) in 2019 naar 883 meldingen (16 procent van het totaal) in 2020, waar dit aantal de laatste jaren stabiel was rond de 10 procent. De stijging valt voor een groot deel te herleiden naar coronagerelateerde meldingen (minstens 267), bijvoorbeeld van mensen die om medische redenen geen mondkapje kunnen dragen en om die reden winkels of horecagelegenheden niet binnen mochten. 160 verzoeken om een oordeel en 747 vragen bij het College hadden betrekking op het terrein 'leveringen van goederen

en diensten'. De Kinderombudsman ontving 1 klacht met betrekking tot commerciële dienstverlening.

► In 2020 betrof 13 procent van alle ADV-meldingen het terrein van collectieve voorzieningen. Daarmee is dit de op twee na grootste categorie. Meldingen gaan bijvoorbeeld over ongelijke behandeling door verzekeraars, Jeugdzorg of bij toekenning van Wmo-voorzieningen. Ook hier zien we meldingen over coronamaatregelen, waaronder de mondkapjesplicht die melders als problematisch ervaren vanwege een handicap of chronische ziekte.

► Het aantal meldingen van discriminatie in de buurt of wijk steeg van 363 (8 procent) in 2019 naar 536 (10 procent) in 2020. ADV's ontvingen 78 meldingen van discriminatie in de privésfeer, 1 procent van het totaal. Meldingen over discriminatie in de eigen buurt of wijk gingen in 70 procent van de gevallen over herkomst en in 12 procent over seksuele gerichtheid. Melders worden veelal door hun bureaus uitgescholden, gepest of bedreigd vanwege hun herkomst, seksuele gerichtheid, godsdienst of genderidentiteit. Discriminatie in de privésfeer gaat vooral over herkomst (55 procent), waarbij veelal sprake is van vijandige bejegening, bijvoorbeeld door (schoon)familieleden of (ex-)partners.

► In 2020 ontvingen ADV's 489 meldingen van discriminatie in de openbare ruimte (9 procent van het totaal), een flinke stijging ten opzichte van 2019. Meldingen betreffen vijandige bejegening, en in mindere mate bedreiging en geweld, bijvoorbeeld op straat of in het verkeer. Herkomst is de meest gemelde discriminatiegrond (61 procent), gevolgd door seksuele gerichtheid (13 procent). Minstens 99 meldingen werden gedaan door mensen met een Oost-Aziatische

achtergrond die op straat waren uitgescholden, bespuugd en in een enkel geval mishandeld.

► In 2020 ontvingen ADV's 254 meldingen over discriminatie in het onderwijs (5 procent van het totaal), iets minder dan in 2019. Van de meldingen op het terrein van onderwijs had 65 procent betrekking op discriminatie op grond van herkomst, en 15 procent op grond van een handicap/chronische ziekte. Meldingen gingen bijvoorbeeld over strengere beoordeling of behandeling van leerlingen of studenten met een migratie-achtergrond en over pesten op school. Het College ontving 7 verzoeken om een oordeel en 163 vragen (8 procent) over discriminatie in het onderwijs. Bij de Kinderombudsman gaat het grootste deel van de discriminatieklachten (9) over het domein Onderwijs. Het gaat om onderwijsinstellingen die niet of onvoldoende optreden tegen discriminatie, of zelf discriminerend zouden handelen.

► In 2020 ontvingen ADV's 397 meldingen (7 procent van het totaal) over discriminatie bij de huisvesting, een stijging ten opzichte van 2019, toen er 196 meldingen (4 procent) over dit terrein waren. De stijging heeft deels te maken met een bulkmelding (minstens 148 meldingen) over discriminerende uitslatingen door een woningbouwvereniging op de Facebookpagina van de organisatie, aan het adres van 'buitenlanders' en moslims. Meldingen hebben daarnaast vaak betrekking op afwijzing voor een (huur)woning vanwege bijvoorbeeld herkomst of seksuele gerichtheid.

► De Nationale ombudsman ontving in 2020 157 klachten, een stijging ten opzichte van 2019, toen er 118 klachten over discriminatie door overheidsinstanties binnenkwamen. De Ombudsman registreerde vooral klachten over discriminatie

op grond van herkomst of taal (64), gevolgd door nationaliteit (23), leeftijd (11), handicap (6) en geslacht (5). Klachten over discriminatie binnen het veiligheidsdomein (bijvoorbeeld over de Koninklijke Marechaussee, politie en buitengewoon opsporingsambtenaren) komen het meest voor (40), gevolgd door klachten over de Belastingdienst (20). Veel klachten bij de Nationale ombudsman gaan over ongelijke behandeling door overheidsinstanties (76 klachten).

► MiND ontving 843 meldingen van discriminatie op internet in 2020. Dit is een stijging ten opzichte van 2019 toen er 692 meldingen binnen kwamen. Net als vorig jaar was herkomst de meest gemelde discriminatiegrond. Bovendien steeg het aantal meldingen op deze grond van 264 naar 605 meldingen (van 38 naar 72 procent). Anders dan in voorgaande jaren hadden de meeste MiND-meldingen betrekking op sociale media (507 meldingen, 60 procent) en waren er minder meldingen over uitingen op overige/autonome websites (292 meldingen, 35 procent). Deze verschuivingen kunnen voor een deel verklaard worden door bulkmeldingen over enkele dezelfde uitingen.

7.1 Inleiding

In 2020 werden de levens van mensen op allerlei vlakken beïnvloed door de coronacrisis en de maatregelen die de overheid nam om de pandemie te bestrijden. Alle organisaties die in dit rapport worden besproken – de politie, ADV's, het College voor de Rechten van de Mens, MiND, de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman – registreerden incidenten en discriminatie-ervaringen die op de een of andere manier verband houden met corona.²⁷ Het gaat hierbij om incidenten en ervaringen die zich afspelen op verschillende maatschappelijke terreinen en die betrekking hebben op verschillende discriminatiegronden, wat de reden is om hier een apart hoofdstuk aan te wijden. Dit hoofdstuk dient gezien te worden als een schets van de wijzen waarop discriminatie zich voordoet in relatie tot corona. In Bijlage 2 is een toelichting opgenomen op de wijze waarop coronagerelateerde registraties uit de databestanden van de verschillende instanties zijn achterhaald.

In grote lijnen kunnen we de coronagerelateerde registraties als volgt typeren: het gaat enerzijds om incidenten die direct verband houden met de coronacrisis (discriminatie van mensen met een Oost-Aziatische achtergrond) en anderzijds om discriminatie-ervaringen gerelateerd aan de genomen maatregelen. Incidenten in de tweede categorie kunnen we nog onderverdelen naar: maatregelen die als discriminerend ervaren worden, handhaving van maatregelen die als discriminerend wordt ervaren en discriminerende bejegening van handhavers, beveiligers of winkelmedewerkers die dienen toe te zien op naleving van maatregelen. Hieronder wordt nader ingegaan op de aard van geregistreerde ervaringen en incidenten van discriminatie in relatie tot corona bij elk van de instanties.

7.2 Coronagerelateerde meldingen bij ADV's

In 2020 ontvingen ADV's minstens 703 meldingen²⁸ die een relatie hebben met corona. Daarnaast zijn er 4.098 meldingen binnen gekomen naar aanleiding van de uitzending door Radio 10 van het carnavalslied 'Voorkomen is beter dan chinezen'. Van de 703 meldingen gingen er 300 over discriminatie op grond van handicap en 267 over discriminatie op grond van herkomst, gevolgd door 34 meldingen over discriminatie op grond van leeftijd, 13 over de discriminatiegrond geslacht, 10 over seksuele gerichtheid en 7 over godsdienst. 61 meldingen betroffen discriminatie op niet-wettelijke gronden. Deze gingen vrijwel allemaal over mensen die geen mondkapje willen dragen, omdat zij principiële bezwaren hebben tegen de mondkapjesplicht. Hieronder beschrijven we een paar opvallende thema's die uit de ADV-meldingen naar voren komen.

7.2.1 Discriminatie Oost-Aziatische Nederlanders

In februari 2020, toen corona nog niet binnen onze landsgrenzen was opgedoken, ontvingen ADV's de eerste signalen dat mensen met een Oost-Aziatische achtergrond in Nederland met discriminatie te maken kregen naar aanleiding van het virus. Allereerst waren er de massale meldingen (4.098) over het al genoemde lied *Voorkomen is beter dan chinezen* dat Radio 10 uitzond en waarvan het filmpje op de website Dumpert werd geplaatst. Veel melders gaven aan diep geraakt te zijn door de racistische inhoud van dit lied en het denigrerend, stigmatiserend en kwetsend te vinden. Diverse melders die hun beklag deden over het lied, gaven aan ook racistisch bejegend te zijn onder verwijzing naar teksten uit dit lied.

► 'Als geadopteerde uit China voel ik mij op verschillende manieren gediscrimineerd en een "outsider", terwijl ik bijna mijn hele leven al hier woon en hier ben opgegroeid. Discriminatie van Chinezen/Aziaten in Nederland is niet nieuw, maar werd lang gewoon getolereerd en als grap gezien. Nu met het coronavirus komt het al meer onder de aandacht en wordt het al meer erkend als racisme, maar toch wordt het nu juist ook heftiger. Het carnavalsnummer dat werd uitgezonden door Radio 10 was de doorslaggevende factor om melding te doen van discriminatie.' ADV-melding

Veel melders verwezen in hun melding over het liedje naar eerdere ervaringen met discriminatie, die zij nooit gemeld hadden, en benoemen dat er nu een grens is overschreden. Buiten de meldingen over het carnavalslied zijn er minimaal 197 meldingen van mensen die persoonlijk werden geconfronteerd met discriminatie op grond van hun Oost-Aziatische achtergrond onder verwijzing naar corona. Mensen werden nageroepen op straat met bijvoorbeeld 'fucking Chinese', 'coronavirus' of 'corona'. Melders werden uitgelachen, er werd naar hen gehoest of er werd hoorbaar over hen gepraat. Melders gaven aan zich als een paria behandeld te voelen, doordat anderen hen negeerden of expliciet afstand tot hen bewaarden.

Er waren meldingen over pesterijen en discriminerende grappen. Zo werd een Chinees restaurant wekenlang telefonisch lastiggevallen. Er zijn ook meldingen van bedreiging en geweld, waarbij mensen bijvoorbeeld zijn achtervolgd of bespuugd. Diverse melders zeggen zich onveilig te voelen.

ADV's ontvingen 23 meldingen over discriminatie van Chinese studenten in een flat. In de lift van het gebouw werden racistische leuzen als 'Chinese corona' en 'Die Chinese' aangebracht en de wanden werden met poep besmeurd. Een jonge Chinese studente meldde dat ze was mishandeld door een groep studenten, toen ze hen vroeg het coronaviruslied niet te zingen. Ook was er een aantal meldingen over een influencer met veel volgers die racistische en agressieve uitlatingen deed over Chinezen op Instagram.

7.2.2 Discriminatie-ervaringen van mensen met een beperking
ADV's ontvingen minimaal 300 meldingen over discriminatie op grond van handicap/chronische ziekte, die verband

hielden met coronamaatregelen. Daarvan kwam het merendeel (minimaal 191) binnen na ingang van de mondkapjesplicht op 1 december. ADV's ontvingen veel meldingen van personen die om medische redenen geen mondkapje kunnen dragen, daar vaak een bewijs voor konden laten zien, maar toch werden geweigerd in een winkel of het openbaar vervoer vanwege het niet dragen van een mondkapje. Sommigen voelden zich ook vijandig bejegend door winkelpersoneel of andere aanwezigen vanwege het feit dat ze geen mondkapje droegen.

'Ik ben gediscrimineerd door een medewerker van de friettent, omdat ik vanwege mijn chronische ziekte geen mondkapje kan dragen. Ik liet hem mijn kaartje zien van de rijksoverheid, maar deze meneer had daar geen boodschap aan en vertelde mij dat iedereen hem wel zo'n kaartje kan laten zien en wees mij met mijn kinderen de weg naar de deur.' ADV-melding

Ook op het werk leidde de mondkapjesplicht voor sommige mensen met een beperking of chronische ziekte tot problemen. Met een werkgever konden dan bijvoorbeeld wel afspraken worden gemaakt over het niet dragen van een mondkapje, maar dat stuitte toch op bezwaren van collega's of klanten.

Andere meldingen die ADV's ontvingen van mensen met een beperking of chronische aandoening hadden betrekking op de consequenties die sommige coronamaatregelen voor hen hebben, waardoor zij zich ongelijk behandeld voelen. Sommige melders voelden zich gediscrimineerd omdat hen

Melder heeft verschillende incidenten meegemaakt, ze geeft aan dat ze na de virusuitbraak meerdere malen op een agressieve, discriminerende wijze bejegend is. Ze is daarbij uitgemaakt voor 'vieze Chinees, vies virus, ga weg uit Nederland.' Ook liep ze laatst langs een kinderdagverblijf waar ze door een jongen werd nageroepen met 'shing, shang, shong'. De jongen stak zijn tong uit en had zijn duimen omlaag als afkeurend gebaar. Ze is heel bang door al deze incidenten. Ze geeft aan dat ze in de wijk ook vaak wel bang is. Ze wordt vaak nageroepen

ADV-melding

vanwege de coronacrisis zorg wordt ontzegd. Zo werd een man met ademhalingsproblemen als gevolg van corona niet opgenomen in het ziekenhuis vanwege zijn leeftijd en chronische ziekte. Een andere melder ontving geen zorg aan huis meer omdat hij in de risicogroep valt, waardoor hij zich gediscrimineerd voelde. Er waren meerdere meldingen van mensen die hun scootmobiel niet meer mochten meenemen in een taxi.

Aanpassingen die winkels noodgedwongen hebben gedaan leidden ook tot gevoelens van discriminatie. Er waren meldingen van mensen die met krukken lopen of in een rolstoel zitten en geen karretje of mandje kunnen gebruiken en daarom een winkel niet in mochten. Uit de meldingen komt verder naar voren dat toegangsbeleid of langere looproutes in winkels problematisch zijn voor mensen die slecht ter been zijn, dat de verplichting om met pin te betalen in veel winkels lastig kan zijn voor mensen met een visuele beperking en dat mondkapjes bij kassamedewerkers liplezen onmogelijk maakt voor mensen die daar door slechthorendheid op zijn aangewezen.

7.2.3 Ervaren discriminatie op grond van leeftijd

ADV's ontvingen ook meldingen van mensen die zich uitgesloten voelen vanwege hun leeftijd door maatregelen die zijn genomen om risicogroepen te beschermen. Dan gaat het bijvoorbeeld om mensen boven een bepaalde leeftijd die geen werkzaamheden mogen verrichten, zoals stembureauhouders of schoolmedewerkers die niet mogen surveilleren bij examens, met het oog op het grotere risico dat zij lopen om ernstig ziek te worden door corona. Of het gaat om mensen die te oud zijn om aanspraak te mogen maken op de financiële tegemoetkoming aan zzp'ers door de

overheid, vanwege de inkomstenderving die zij ervaren door de coronacrisis. Er zijn ook meldingen over de noodscenario's voor het IC-beleid, waarbij jongeren voorrang zouden krijgen boven ouderen bij de toewijzing van beperkte IC-bedden. En het waren niet alleen ouderen die zich uitgesloten voelden. Meerdere melders maakten zich boos over het feit dat kinderen en jongeren geweigerd werden in winkels, als onderdeel van coronamaatregelen.

Een afspraak maken bij de tandarts is niet mogelijk als je boven de 70 jaar bent. Mijn tandarts meldt dat op de site en mijn afspraak werd afgezegd. ADV-melding

7.2.4 Handhaving coronamaatregelen

ADV's ontvingen veel meldingen van mensen die zich anders behandeld voelden dan anderen als het gaat om de handhaving van coronaregels, bijvoorbeeld in winkels, openbaar vervoer en de openbare ruimte. Zo zijn er meldingen van mensen die het vermoeden hebben dat zij, vanwege hun herkomst, strenger worden aangesproken op de regels, of aan regels moeten voldoen die niet lijken te gelden voor anderen.

7.3 Politie en corona: een beknopt beeld

Om voldoende volledig en betrouwbaar de invloed en impact van de coronacrisis op het thema discriminatie te kunnen weergeven, is een diepgaander onderzoek binnen de politiesystemen nodig dan mogelijk is voor deze rapportage. Hier wordt voor de politie volstaan met een beknopt kwalitatief en cijfermatig beeld. Het kwalitatieve deel gaat over coronagerelateerde discriminatieregistraties

Melder ging een visje eten bij een vishandel. Hij werd gevraagd dit buiten op te eten en ging ervan uit dat dit vanwege coronamaatregelen was. Toen hij eenmaal buiten was, besepte hij dat alleen hij en een andere klant (net als hij met een migratie-achtergrond) buiten stonden en witte Nederlandse klanten hun eten binnen mochten opeten. Toen hij een medewerker hierop aansprak was de reactie dat dit niet discriminerend bedoeld was. ADV-melding

in het bedrijfsprocessensysteem van de politie (BVH) én over de meldingen met een corona-aspect die in 2020 via het meldformulier discriminatie op politie.nl in behandeling zijn genomen. Het cijfermatige deel gaat alleen over meldingen die zijn gedaan via het meldpunt discriminatie van de politie op www.politie.nl.

7.3.1 Coronagerelateerde discriminatietrachten

Wat uit de politietrachten in relatie tot corona vooral naar voren komt, zijn meldingen en (soms) aangiften van mensen die zich benadeeld en/of gediscrimineerd voelen, omdat zij menen door de maatregelen anders behandeld te worden. Burgers geven bovendien te kennen dat zij uit de berichtgeving van de overheid niet altijd kunnen opmaken wat wel en niet mag. En, dat er in bepaalde gevallen met twee maten wordt gemeten: wel/geen demonstraties, wel naar de kapper/niet naar de sportschool, wel binnen in de winkels en buiten in de parken, maar niet buiten op de terrassen. De politie heeft tevens meldingen van burgers ontvangen, waarin zij aangeven zich door de maatregelen in hun vrijheden beperkt te voelen.

Daarnaast zien we in de trachten en meldingen dat vooral mensen in contactberoepen soms handelingsverlegen zijn. Dit lijkt vooral het geval in de situatie waarin de mondkapjes nog niet verplicht waren in openbare ruimten. Geprobeerd wordt de richtlijnen van de overheid goed uit te voeren, maar daarbij wordt soms discriminerend gehandeld. En er zijn gevallen waarin het echt fout gaat, volgens de volgende registratie uit BVH:

Aangever en zijn vrouw hebben beide chronische long-klachten waardoor zij vrijstelling genieten van de mondkapjesplicht. Dit kunnen zij ook aantonen. Zij zijn alsnog geweigerd in een winkel, waardoor aangifte van discriminatie wordt gedaan.

Voor de politie zelf en andere handhavers is het effect van de coronamaatregelen goed merkbaar: er lijkt een nieuwe bron van ergernis en conflict in de samenleving te zijn ontstaan. In de politietrachten en meldingen zijn er voorbeelden van ruzies over de zin van bepaalde regels en over het niet respecteren van maatregelen. Personen die toezien op naleving van de coronamaatregelen zoals winkelmedewerkers, beveiligers, medewerkers in het openbaar vervoer, maar vooral politieagenten en boa's, zijn geconfronteerd met beledigende, discriminerende opmerkingen, bedreigingen en soms geweld.

7.3.2 Meldingen met een corona-aspect via politie.nl

In 2020 ontving de politie 1030 coronagerelateerde meldingen via de site politie.nl. Dit betreft uitsluitend meldingen en geen aangiften.

Veruit het grootste deel hiervan (952) ging over het carnavalslied *Voorkomen is beter dan chinezen*. Via politie.nl werden daarnaast 25 meldingen gedaan door mensen die, vanwege hun Oost-Aziatische achtergrond, werden nageroepen (vooral met 'corona'), maar ook met 'kanker Chinees' en 'ga terug naar China' (belediging met een discriminatie-aspect). Daarnaast was sprake van bespugen of mensen maakten nies- of hoestgebaren.

14 meldingen hadden betrekking op een influencer en tv-beroemdheid die een filmpje op haar Instagram-account had geplaatst waarin zij zegt dat corona de schuld is van Chinezen en dat alle Chinezen dood moeten. Een ander incident rond corona waarover via politie.nl is gemeld, betrof het bekladden van de hal van een Wagenings studentenhuys, onder meer met poep. Dit item is in de landelijke media belicht. Het ging hier om 3 meldingen. Over bovengenoemde incidenten ontvingen ADV's ook meldingen.

Via politie.nl kwamen er in 2020 (december) 36 meldingen binnen onder de categorie 'weigering' in relatie tot het niet dragen van een mondkapje. Dit speelde zich vooral af in winkels en in het openbaar vervoer. Ook was op dit punt sprake van een aantal losse voorvallen zoals in het zwembad, bij de apotheek en bij een huisartsenpraktijk. Van deze meldingen kwamen er 17 van personen die (principeel) tegen mondkapjes zijn. De overige melders gaven aan door een medische beperking geen mondkapje te kunnen dragen, waarover vervolgens discussie ontstond. Al deze melders zijn verwezen naar een ADV en hebben de optie om aangifte te doen voorgelegd gekregen. Enkele meldingen betroffen (de richtlijnen van) de overheid, in deze gevallen is geadviseerd om aldaar een klacht in te dienen.

7.4 Coronagerelateerde registraties andere instanties

In 2020 ontving het College naar schatting 468 vragen waarin verwezen werd naar corona of coronamaatregelen. Het gaat om 13 procent van alle vragen. 334 van deze vragen ging over gelijke behandeling, de andere over andere mensenrechten en overige onderwerpen. Het grootste deel van de coronagerelateerde vragen (135) over gelijke behandeling had betrekking op handicap/chronische ziekte. Over herkomst kwamen 38 en over geslacht 28 vragen binnen. Vragen van mensen met een beperking gingen onder meer over het om medische redenen niet kunnen dragen van een mondkapje, en om looproutes of obstakels in winkels die lastig zijn voor mensen die verminderd mobiel zijn. Het College ontving 18 vragen over het carnavalslied *Voorkomen is beter dan chinezen*. En er waren vragen van vrouwen die geen contractverlenging kregen vanwege de coronacrisis, maar die vermoedden dat hun zwangerschap wellicht de echte reden was.

Daarnaast konden mensen met een beperking tussen 14 mei en 14 juni 2020 bij het tijdelijke Meldpunt Goed Toegankelijk van het College melding maken van problemen die zij ervaren of ideeën die zij hebben als het gaat om de toegankelijkheid van winkels, horeca en andere dienstverlening in tijden van corona. Het College ontving 147 meldingen; 122 indieners meldden een probleem en 25 wisten een oplossing. Een derde deel van de meldingen ging over de fysieke toegankelijkheid en bewegingsruimte in winkels en over informatie en communicatie, service en begeleiding die deze winkels bieden. Daarnaast waren er veel meldingen over (zorgen over) maatschappelijk isolement en beperkte openbare ruimte.

In 2020 ontving de Nationale ombudsman 18 discriminatieklachten die samenhangen met de coronamaatregelen. Deze hadden betrekking op verschillende gronden. Klachten over mondkapjes komen in verschillende vormen voor: zo waren er ook bij de Ombudsman klachten van mensen die verplicht werden om een mondkapje te dragen, terwijl dat om medische redenen voor hen niet mogelijk of onwenselijk is. Daarnaast waren er mensen die tegen de mondkapjesplicht zijn en zich zorgen maken over onderscheid in rechten tussen mensen die wel en niet een mondkapje willen dragen. Er waren ook klachten over discriminatie bij de handhaving van coronamaatregelen. MiND registreerde 118 meldingen over coronagerelateerde discriminerende uitingen. Een deel daarvan betrof uitlatingen gericht tegen mensen met een Oost-Aziatische achtergrond; verder betrof het uiteenlopende zaken.

► **Een melder vraagt zich af of mensen die niet gevaccineerd zijn, gediscrimineerd mogen worden. Bijvoorbeeld door geweigerd te worden bij een instantie of evenement. Melder vraagt zich af of dit in strijd is met de Grondwet.**

Vraag aan College

- ▶ **1** Dit aantal is gebaseerd op informatie uit ADV-net over 2020. ADV-net is het programma dat door vrijwel alle regionaal opererende ADV's wordt gebruikt om hun meldingen te registreren. ADV's die niet met ADV-netwerken, gebruiken eigen registratieprogramma's en hebben hun meldcijfers los aangeleverd. Die informatie is echter beperkter en laat geen uitspraken toe over de verbanden tussen discriminatiegronden, -terreinen en -wijzen. In 2020 is 92% van alle meldingen in ADV-net geregistreerd.
- ▶ **2** In dit rapport gebruiken we de term 'discriminatie op grond van herkomst' in plaats van 'discriminatie op grond van ras', omdat het begrip 'ras' verschillend geïnterpreteerd kan worden en hierdoor voor verwarring kan zorgen. We verwijzen met 'herkomst' wel naar het juridische begrip 'ras' zoals vastgelegd in het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie. Daarin wordt onder 'ras' verstaan: huidskleur, afkomst en nationale of etnische afstamming (Kamerstukken II 1990/91, 22 014, nr. 3, p. 13). De discriminatiegrond 'nationaliteit' wordt door ADV's en College apart geregistreerd en wordt ook in dit rapport waar relevant als aparte categorie weergegeven.
- ▶ **3** Ens, A. (2016), *Discriminatie melden bij de politie?*, Den Haag: Nationale Politie.
- ▶ **4** Andriessen, I. et al (2020), *Ervaren discriminatie in Nederland II*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- ▶ **5** Andriessen, I. (2017), *Discriminatie herkennen, benoemen en melden*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- ▶ **6** Klachten bij de Nationale ombudsman die mede raken aan discriminatie lijken niet consequent als discriminatie te zijn geregistreerd. Dat betekent dat het aantal meldingen over ervaren discriminatie mogelijk hoger ligt.
- ▶ **7** Klachten bij de Kinderombudsman die mede raken aan discriminatie (zoals klachten over Passend onderwijs) lijken

niet consequent als discriminatie te zijn geregistreerd. Dat betekent dat het aantal meldingen over ervaren discriminatie mogelijk hoger ligt.

- ▶ **8** De ADV's ontvingen 4.098 meldingen over het lied *Voorkomen is beter dan Chinezen* dat in februari werd uitgezonden op Radio 10. Deze meldingen zijn in de overige grafieken en tabellen buiten beschouwing gelaten, omdat de vergelijking met de cijfers van vorig jaar anders wordt bemoeilijkt.
- ▶ **9** Dit aantal meldingen is gebaseerd op informatie uit ADV-net. De meeste ADV's gebruiken dit registratiesysteem. In 2020 is 92% van alle meldingen hierin geregistreerd. Van de ADV's die meldingen op een andere manier registreren is informatie over de inhoud van meldingen niet voorhanden.
- ▶ **10** Omlo, J. (2020), *Verzetten, vermijden of veranderen? Reageren op discriminatie en stigmatisering*. Rotterdam: Art.1.
- ▶ **11** Alleen de meest geregistreerde gronden zijn in deze figuur opgenomen. In tabel 3 in bijlage 3 is de verdeling over alle discriminatiegronden te vinden. De percentages zijn berekend over het totaal aantal meldingen. Per melding kunnen meerdere discriminatiegronden zijn geregistreerd, waardoor de optelsom van de percentages hoger dan 100% kan zijn.
- ▶ **12** Fundamental Rights Agency (2020), *Roma and travellers in six countries*, questionnaire, Wenen: Fundamental Rights Agency.
- ▶ **13** Meldingen over discriminatie vanwege herkomst van Nederlanders zonder migratie-achtergrond blijken niet consequent als discriminatie te zijn geregistreerd. Dat betekent dat het (absolute en relatieve) aantal meldingen over discriminatie op grond van herkomst in feite hoger ligt.
- ▶ **14** Zowel de categorie 'geweld' als de categorie 'geweld in combinatie met uitlating'.
- ▶ **15** Deze tabel is gebaseerd op informatie uit ADV-net over 2020. ADV-net is het programma dat door vrijwel alle regionaal opererende ADV's wordt gebruikt om hun meldingen te

registreren. ADV's die niet met ADV-net werken, gebruiken eigen registratieprogramma's en hebben hun meldcijfers los aangeleverd. Die informatie is echter beperkter en laat geen uitspraken toe over de verbanden tussen discriminatiegronden, -terreinen en -wijzen. In 2020 is 92% van alle meldingen in ADV-net geregistreerd.

- ▶ **16** Fundamental Rights Agency (2020), *A long way to go for LGBTI equality*. Questionnaire, Wenen: Fundamental Rights Agency.
- ▶ **17** College voor de Rechten van de Mens (2020), Participatie van mensen met een beperking bij de totstandkoming van wetgeving en beleid, Jaarlijkse rapportage over de naleving van het VN-verdrag handicap in Nederland 2020, Utrecht: College voor de Rechten van de Mens.
- ▶ **18** Bij deze klachten is waarschijnlijk sprake van onderrapportage, omdat discriminatie bij klachten over het handelen van overheidsinstanties met betrekking tot echtscheidingen (bijvoorbeeld rond alimentatie, inzet van het Landelijk Bureau Inning Onderhoudsbijdragen (LBIO), rechtsbijstand, omgangsregelingen en gezagskwesaties) vaak een bijkomend onderwerp is. Dergelijke klachten worden bijgevolg niet altijd als discriminatie geregistreerd.
- ▶ **19** College voor de Rechten van de Mens (2020), *Zwanger en werk: dat baart zorgen*. Derde onderzoek naar discriminatie op de arbeidsmarkt van zwangere vrouwen en moeders met jonge kinderen, Utrecht: College voor de Rechten van de Mens.
- ▶ **20** De percentages zijn berekend over het totaal aantal meldingen. Per melding kunnen meerdere wijzen van discriminatie zijn geregistreerd, waardoor de optelsom

van de percentages hoger dan 100% kan zijn.

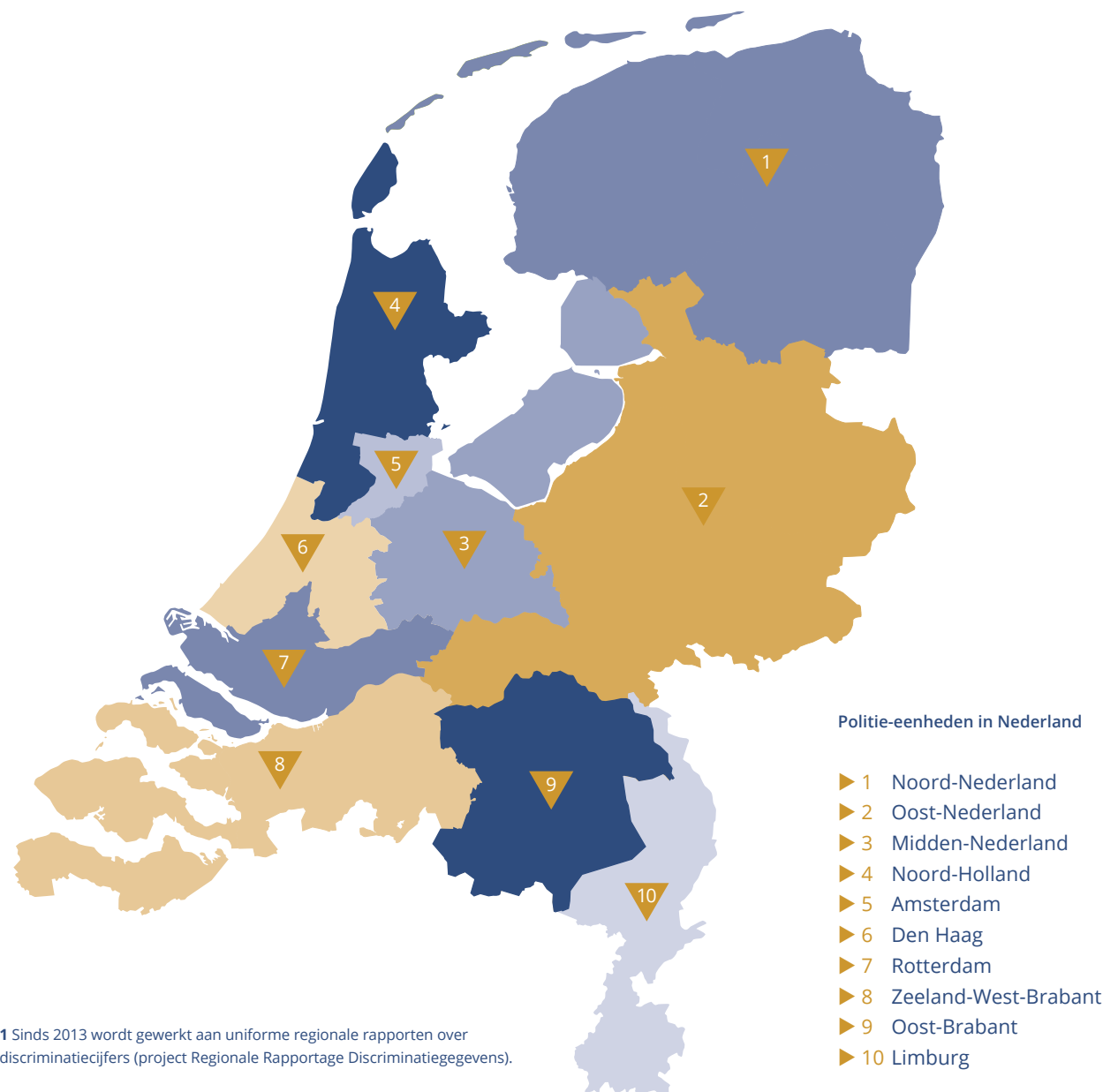
- ▶ **21** De percentages zijn berekend over het totaal aantal meldingen. In deze figuur staan alleen de meest voorkomende terreinen en is er een categorie 'anders' toegevoegd waarin alle meldingen staan die onder een ander terrein zijn geregistreerd. In tabel 6 in bijlage 3 is de verdeling over alle maatschappelijke terreinen te vinden.
- ▶ **22** Deze tabel is gebaseerd op informatie uit ADV-net over 2020. ADV-net is het programma dat door vrijwel alle regionaal opererende ADV's wordt gebruikt om hun meldingen te registreren. ADV's die niet met ADV-net werken, gebruiken eigen registratieprogramma's en hebben hun meldcijfers los aangeleverd. Die informatie is echter beperkter en laat geen uitspraken toe over de verbanden tussen discriminatiegronden, -terreinen en -wijzen. In 2020 is 92% van alle meldingen in ADV-net geregistreerd.
- ▶ **23** De percentages ten aanzien van de vragen bij het College zijn berekend over het totaal aantal contactmomenten over ten minste één maatschappelijk terrein, dus zonder vragen waar het terrein onbekend was of waarbij het ging om een terrein dat niet in de gelijkebehandelingswetgeving genoemd wordt.
- ▶ **24** Onderwijsgerelateerde verzoeken op grond van handicap of chronische ziekte (WGBH/CZ) worden vanaf 2018 geregistreerd op het AWGB-terrein 'leveren van en toegang tot goederen en diensten'.
- ▶ **25** Definitie gehanteerd door Amnesty International, de Nederlandse politie en de Nationale ombudsman. Zie bijvoorbeeld: <https://www.politie.nl/themas/proactief-controleren-etnisch-profileren.html>.
- ▶ **26** De politie registreert klachten van burgers, onder andere met betrekking tot etnisch profileren. De politie heeft op 21 mei 2021 gepubliceerd dat er in 2020 127 klachten over etnisch profileren bij de politie zijn ingediend (2019: 64).

- ▶ **27** Klachten over coronamaatregelen bij de Kinderombudsman die mede raken aan discriminatie lijken niet consequent als discriminatie te zijn geregistreerd. Alleen via het handmatig doorlopen van alle klachten over coronamaatregelen is het mogelijk daar duidelijkheid over te krijgen. Dat is mede vanwege de veelheid aan klachten over dat onderwerp niet mogelijk gebleken. Deze zijn daarom niet opgenomen in dit hoofdstuk.
- ▶ **28** Dit aantal meldingen is gebaseerd op informatie uit ADV-net. De meeste ADV's gebruiken dit registratiesysteem. In 2020 is 92% van alle meldingen hierin geregistreerd. Van de ADV's die meldingen op een andere manier registreren is informatie over de inhoud van meldingen niet voorhanden.

B1.1 Inleiding

In de voorgaande hoofdstukken zijn de discriminatieregistraties op landelijk niveau gepresenteerd. In deze bijlage kijken we naar de verdeling van meldingen en incidenten over de 10 politie-eenheden. De politie verzamelt en analyseert de gegevens op het niveau van de politie-eenheid. In de meeste politie-eenheden zijn meerdere ADV's actief. De meldingen van deze ADV's zijn per politie-eenheid bij elkaar opgeteld. Cijfers van het College voor de Rechten van de Mens, Nationale ombudsman en Kinderombudsman zijn in dit rapport niet uitgesplitst naar de politie-eenheden. Meldingen bij MiND over discriminatie op het internet zijn vaak niet gebonden aan een fysieke locatie en daarom ook niet opgenomen in de regionale vergelijking.

De politie-eenheden verschillen in een aantal opzichten van elkaar, bijvoorbeeld wat betreft bevolkingssamenstelling, infrastructuur (stedelijk of landelijk) en aanwezige voorzieningen. Dat heeft vanzelfsprekend invloed op de geregistreerde meldingen en incidenten en verklaart op zijn minst deels de verschillen die we zien in de cijfers per politie-eenheid. In dit hoofdstuk wordt het beeld in de verschillende politie-eenheden slechts in grote lijnen vanuit vergelijkend perspectief beschreven. Voor de geïnteresseerde lezer die meer wil weten over registraties per politie-eenheid en gemeente, verwijzen we naar de Monitors Discriminatie die, tegelijk met dit rapport, over elk van de afzonderlijke politie-eenheden verschijnen. Op de website [Discriminatie.nl](https://discriminatie.nl) zijn alle rapporten te vinden.¹ Deze bevatten informatie over de door de politie geregistreerde discriminatie-incidenten, de meldingen bij de ADV's en de verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens.

¹ Sinds 2013 wordt gewerkt aan uniforme regionale rapporten over discriminatiecijfers (project Regionale Rapportage Discriminatiegegevens).

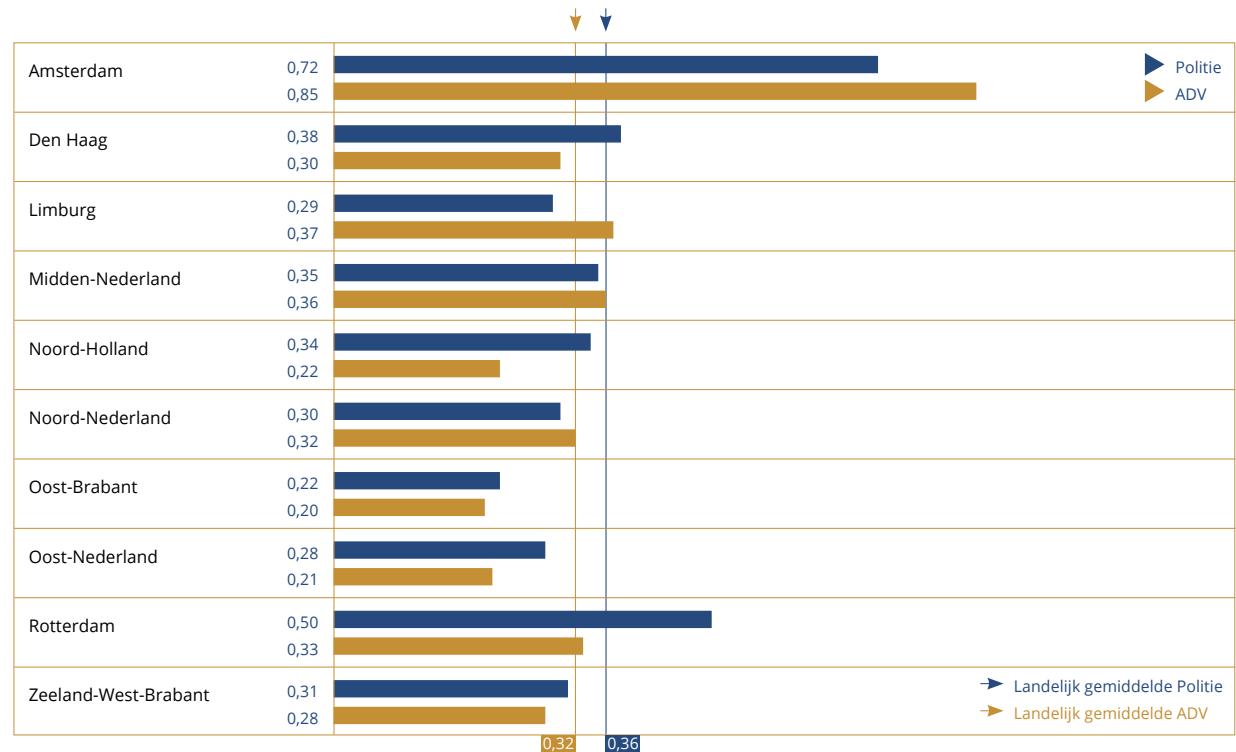
B1.2 Incidenten en meldingen naar politie-eenheid

In deze paragraaf bespreken we het aantal politieregistraties en ADV-meldingen per politie-eenheid. Omdat er grote verschillen zijn tussen politie-eenheden als het gaat om grootte en inwoneraantal, hebben we de aantallen registraties en meldingen per 1.000 inwoners berekend. In figuur 9 zijn deze promillages per eenheid weergegeven.

Landelijk gezien registreerde de politie 0,36 incidenten per 1.000 inwoners. Bij de ADV's ging het om een landelijk gemiddelde van 0,32 meldingen per 1.000 inwoners. Net als vorig jaar registreerde de politie een bovengemiddeld aantal meldingen per 1.000 inwoners in de eenheden Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. In Amsterdam gaat het zelfs om dubbel zoveel incidenten als gemiddeld. Bij de ADV-meldingen zien we een nog sterkere uitschieter voor Amsterdam dan in de politieregistraties. Limburg, Midden-Nederland en Rotterdam ontvingen ook meer meldingen per inwoner dan gemiddeld.

In Oost-Brabant, Oost-Nederland, Limburg en Noord-Nederland zien we dat de politie naar verhouding minder incidenten registreerde. In Oost-Brabant is ook het naar verhouding laagste aantal ADV-meldingen binnengekomen. Deze politie-eenheid stond vorig jaar eveneens onderaan wat betreft het aantal politieregistraties en ADV-meldingen per 1.000 inwoners. Ook in Oost-Nederland en Noord-Holland waren er naar verhouding weinig ADV-meldingen.

In enkele politie-eenheden zien we een redelijk vergelijkbaar beeld wat betreft de cijfers van politie en ADV's. Zo zijn in Noord-Holland, Oost-Brabant, Oost-Nederland en Zeeland-West-Brabant bovengemiddeld weinig incidenten en

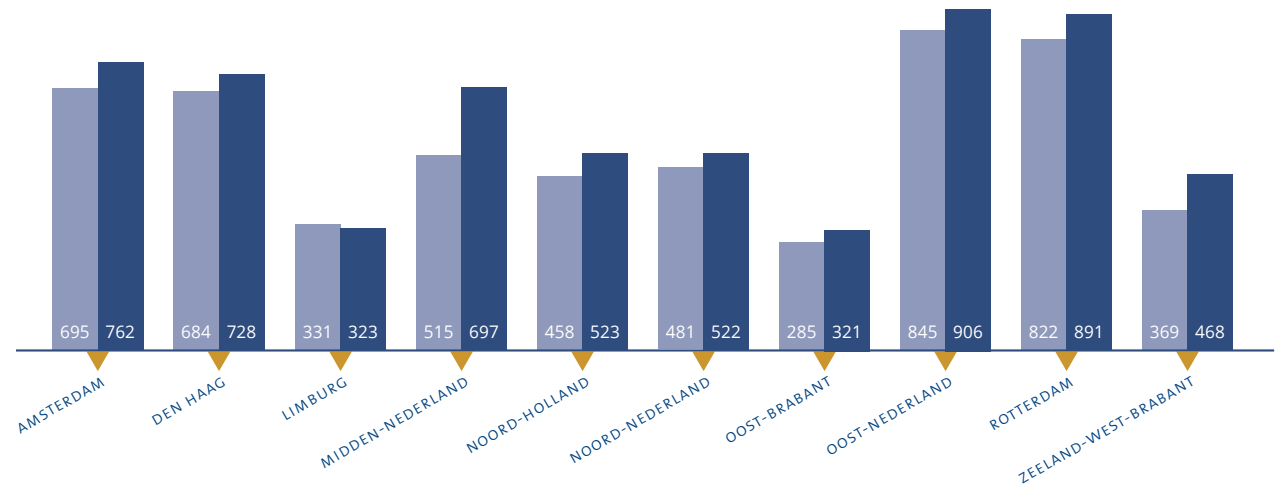
Figuur 9 Discriminatie-incidenten politie en ADV-meldingen per politie-eenheid naar aantal per 1.000 inwoners in 2020

meldingen geregistreerd. In sommige andere eenheden zijn er voor de ene organisatie bovengemiddeld veel en voor de andere juist bovengemiddeld weinig registraties (Den Haag, Limburg). In de politie-eenheden Rotterdam, Amsterdam en Noord-Holland wijken politieregistraties en ADV-meldingen het meest van elkaar af in aantal per 1.000 inwoners.

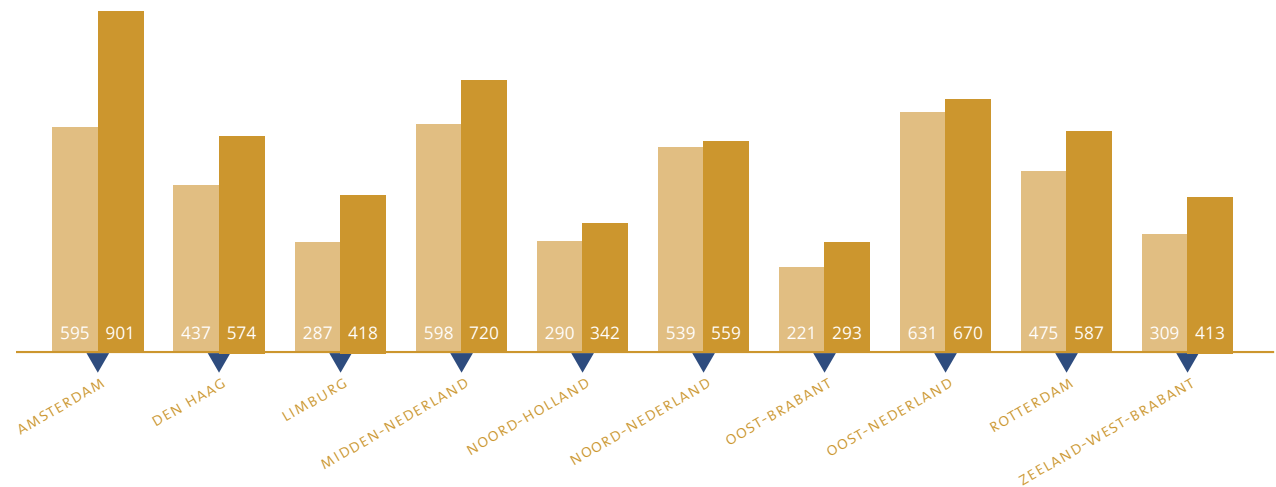
In Figuur 10 en 11 zijn de aantallen registraties en meldingen per politie-eenheid weergegeven.

Uitgaande van absolute aantallen, zien we de meeste politieregistraties in achtereenvolgens Oost-Nederland (de eenheid met de meeste inwoners) en de Randstedelijke eenheden Rotterdam, Amsterdam, Den Haag en Midden-Nederland. Dat beeld is onveranderd ten opzichte van 2019. De stijging van het totaal aantal politieregistraties zien we in alle eenheden terug, behalve in Limburg. In Midden-Nederland is de stijging van geregistreerde discriminatie-incidenten het grootst. Het is niet bekend waardoor deze verschuivingen veroorzaakt worden.

Bij de ADV-meldingen zien we dezelfde vijf eenheden bovenaan de lijst, maar de volgorde is anders. In Amsterdam zijn veruit de meeste meldingen binnengekomen. Hierna volgen Midden-Nederland, Oost-Nederland, Rotterdam en Den Haag. Hoewel in alle eenheden het aantal ADV-meldingen in 2020 is toegenomen, is de stijging in Amsterdam veel groter dan in andere eenheden. Daar kwamen 306 meer meldingen binnen dan in 2019. Dit is mogelijk te verklaren door een campagne tegen discriminatie die de gemeente Amsterdam in 2020 startte (<https://www.amsterdam.nl/kom-amsterdam!/>) en aan de grotere inzet van antidiscriminatievoorziening MDRA in Amsterdam op zichtbaarheid bij belangengroepen en via sociale media in 2020. In de politie-eenheid Amsterdam kwamen bovendien veel meldingen binnen van mensen met een Oost-Aziatische achtergrond.

Figuur 10 Discriminatie-incidenten politie per politie-eenheid in 2019-2020

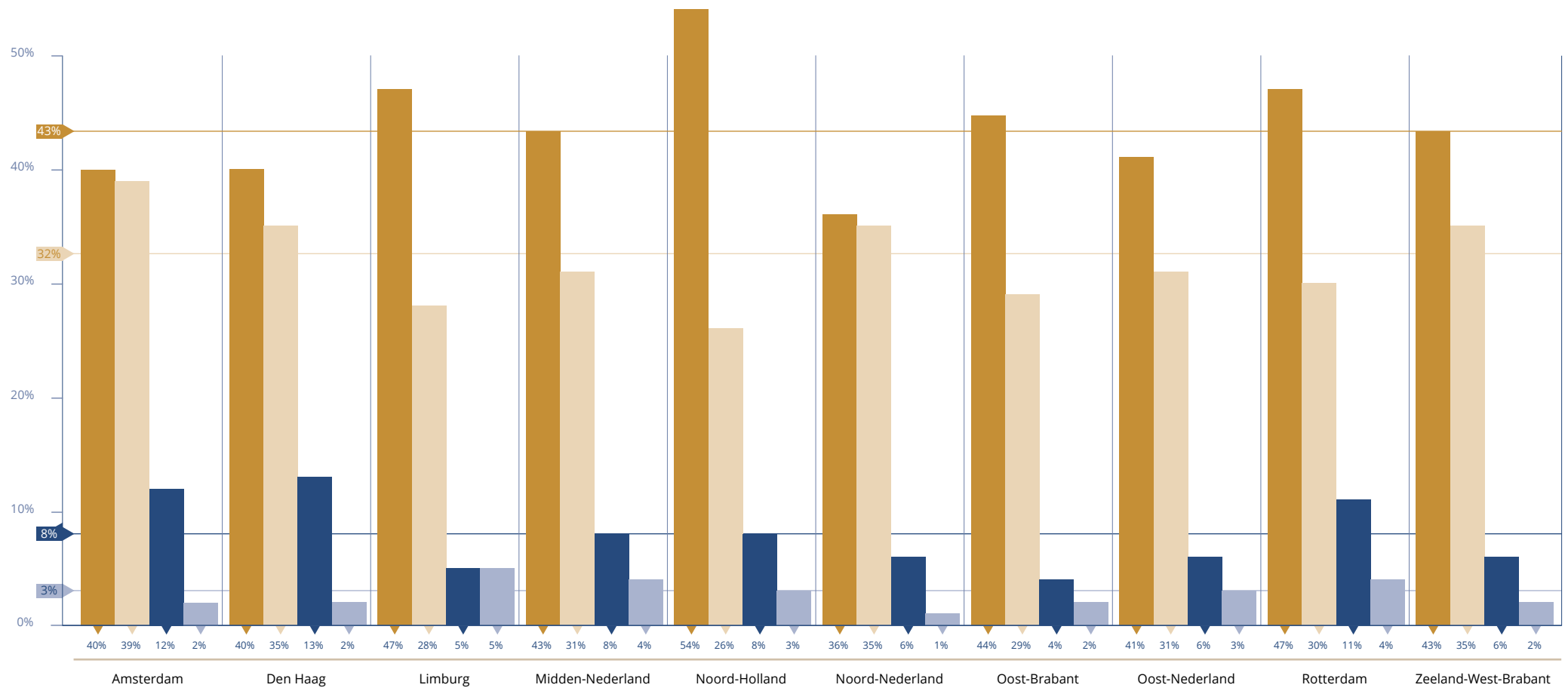
Figuur 11 ADV-meldingen per politie-eenheid in 2019-2020

B1.3 Discriminatiegrond

In figuur 12 en figuur 13 zijn de verdelingen van de registraties en meldingen naar discriminatiegrond per eenheid weergegeven. Alleen de meest geregistreerde gronden zijn hierin opgenomen.

Net als in voorgaande jaren, zijn in alle eenheden de meest geregistreerde discriminatiegronden bij de politie achtereenvolgens: herkomst, seksuele gerichtheid, antisemitisme en godsdienst. Alleen in Limburg hebben incidenten met betrekking tot antisemitisme en godsdienst een gelijk aandeel. In Noord-Holland hadden registraties met de grond herkomst het grootste aandeel in de registraties (54 procent); in Noord-Nederland was dit aandeel het kleinst (36 procent). Voor seksuele gerichtheid varieerde het aandeel registraties van 39 procent in Amsterdam tot 26 procent in Noord-Holland. In Den Haag was het aandeel registraties met de grond antisemitisme relatief het grootst (13 procent), gevolgd door Amsterdam (12 procent) en Rotterdam (11 procent). In Oost-Brabant was deze discriminatiegrond relatief het kleinst (4 procent). Het grotere aandeel in Den Haag en Rotterdam heeft er mogelijk mee te maken dat, zo weten we uit het verleden, dit eenheden zijn waar veel incidenten tegen werknemers met een publieke taak werden geregistreerd. En daarbij gaat het vaak om incidenten waarbij politiemedewerkers voor 'Jood' worden uitgemaakt. Het grotere aandeel van antisemitische incidenten in Amsterdam heeft wellicht deels te maken met pro-Israël-demonstraties die daar werden gehouden; er zijn diverse registraties van pro-Israël-demonstranten die antisemitische uitlatingen of bedreigingen naar hun hoofd kregen.

Ook bij de ADV-meldingen is herkomst veruit de meest geregistreerde discriminatiegrond in alle eenheden. In de eenheden Amsterdam, Den Haag, Limburg, Noord-Holland, Rotterdam en Midden-Nederland betreft dit zelfs 50 procent of meer van alle meldingen. In de meeste eenheden vormt handicap/chronische ziekte de grond die, na herkomst, het meest gemeld werd. In Oost-Brabant was het aandeel meldingen over discriminatie op grond van handicap het grootst (22 procent); in Amsterdam het kleinst (8 procent). In twee politie-eenheden wordt de tweede plaats ingenomen door een andere grond. In Amsterdam zijn dat geslacht en seksuele gerichtheid, in Limburg godsdienst. In beide gevallen is dit te herleiden naar een bulkmelding. In Amsterdam waren er 24 meldingen over de toiletten in het stadhuis waar alleen de mannentoiletten genderneutraal waren gemaakt. In Limburg was er een grotere bulkmelding, over discriminerende uitlatingen jegens 'buitenlanders' en moslims op de Facebookpagina van een woningbouwvereniging. 140 van de 148 meldingen over deze uitlatingen werden (ook) als discriminatie op grond van godsdienst weggeschreven, wat het grote aandeel van de grond godsdienst in Limburg verklaart.

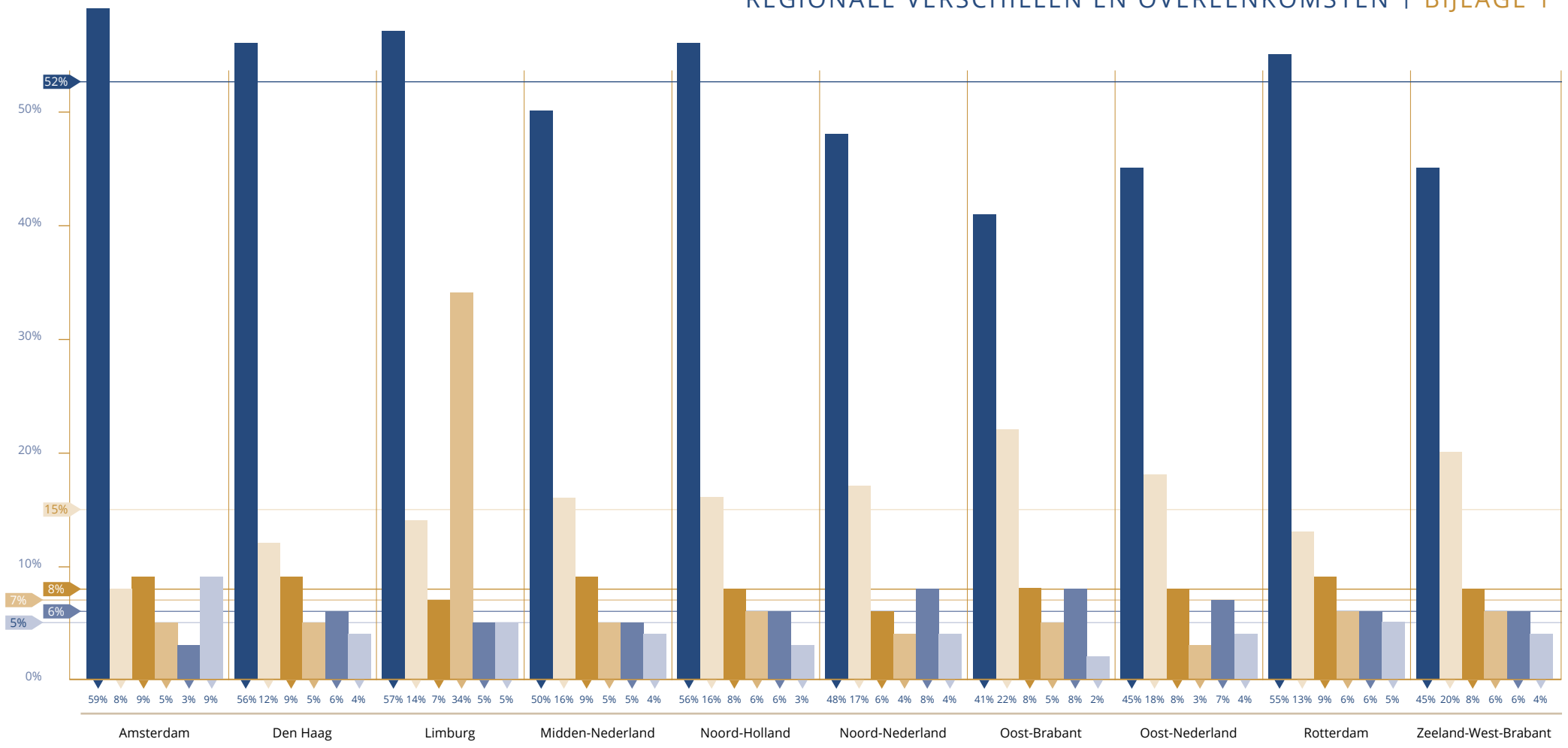

Figuur 12 Discriminatie-incidenten politie per politie-eenheid naar discriminatiegrond in 2020²

De landelijke percentages staan aangegeven in de gekleurde pijlen links.

- Herkomst
- Seksuele gerichtheid
- Antisemitisme
- Godsdienst

² Alleen de meest geregistreerde gronden zijn in deze figuur opgenomen. In tabel 9 in bijlage 3 is de verdeling over alle discriminatiegronden te vinden.

Figuur 13 ADV-meldingen per politie-eenheid naar discriminatiegrond in 2020³

De landelijke percentages staan aangegeven in de gekleurde pijlen links.

- ▶ Herkomst
- ▶ Handicap/chronische ziekte
- ▶ Geslacht
- ▶ Godsdienst
- ▶ Leeftijd
- ▶ Seksuele gerichtheid

³ In tabel 10 in bijlage 3 is de verdeling over alle discriminatiegronden te vinden. De percentages zijn berekend over het totaal aantal meldingen. Per melding kunnen meerdere discriminatiegronden zijn geregistreerd.

B1.4 Discriminatiewijze

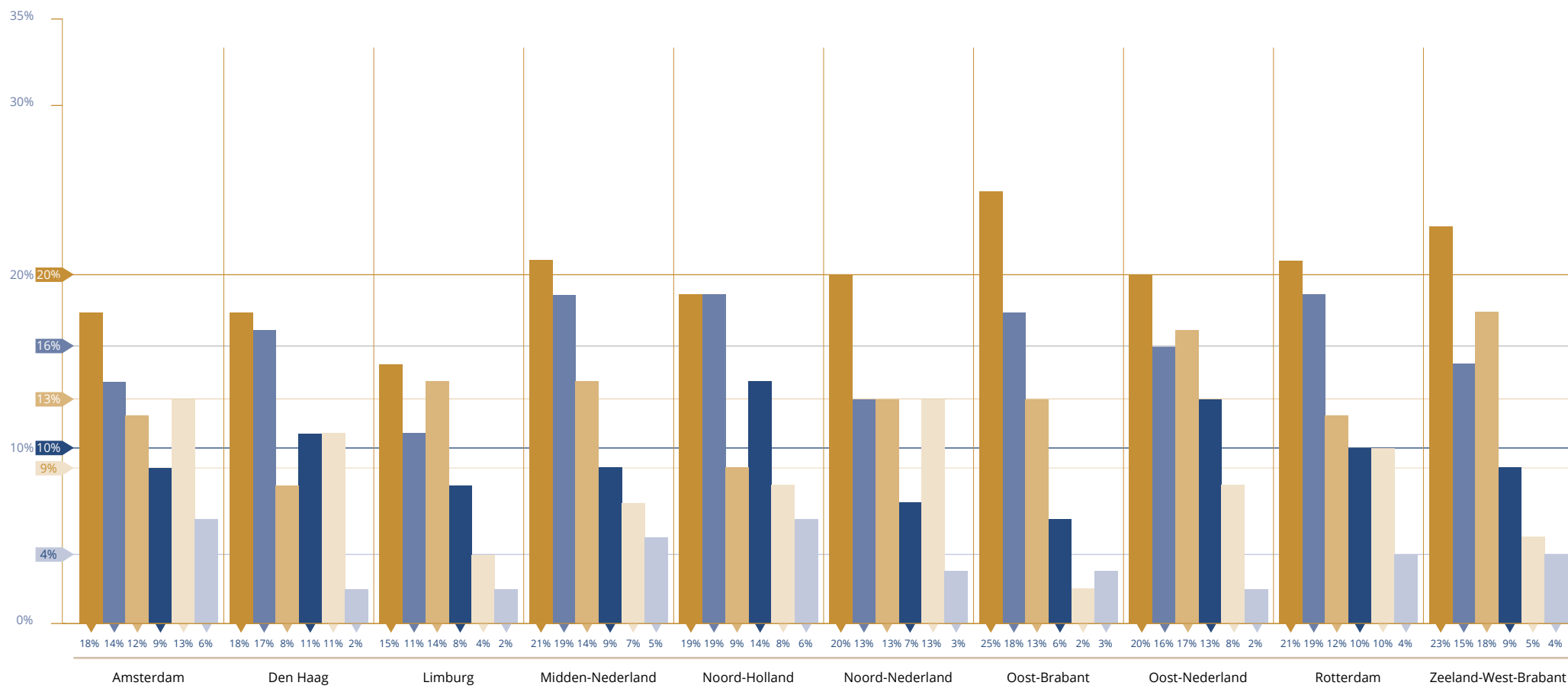
In alle politie-eenheden betreft minimaal 58 procent van de door de politie geregistreeerde discriminatie-incidenten een uitlating. In Den Haag betrof het zelfs 77 procent van de registraties en in Rotterdam ging het om 67 procent. Het aandeel registraties van geweld loopt uiteen van 7 procent in Den Haag tot 18 procent in Zeeland-West-Brabant. In absolute aantallen zien we de meeste geweldsincidenten in Oost-Nederland (118) en Amsterdam (96). In Amsterdam was het aandeel bedreigingen het hoogst, namelijk 15 procent. Oost-Nederland en Rotterdam volgen met 13 procent. In Noord-Nederland (3 procent), Den Haag (5 procent) en Oost-Brabant (5 procent) is het aandeel bedreigingen het laagst. Vernieling en bekladding zien we relatief veel in de registraties in Noord-Nederland (17 procent), terwijl dit in de Randstedelijke eenheden Rotterdam (6 procent), Den Haag (8 procent) en Amsterdam (7 procent) een aanzienlijk kleiner deel van de meldingen vormt.

Als we kijken naar de verdeling van ADV-meldingen naar discriminatiewijze per eenheid valt op dat in alle eenheden, behalve Amsterdam en Limburg, omstreden behandeling met meer dan 50 procent van alle meldingen de discriminatiewijze is die het meest werd gemeld. In de eenheden Amsterdam en Limburg is het aandeel vijandige bejegeningen echter groter (respectievelijk 61 en 62 procent). In Oost-Brabant was het aandeel omstreden behandeling het hoogst (70 procent) en vijandige bejegening het laagst (25 procent). In de eenheid Amsterdam had 5 procent van alle meldingen betrekking op geweld (45 meldingen), in de andere eenheden varieerde dit van 0 procent (Oost-Brabant) tot 3 procent (Den Haag, Noord-Nederland, Rotterdam en Zeeland-West-Brabant). Ook het aandeel meldingen van bedreiging was veruit het grootst

in Amsterdam (12 procent), terwijl in andere eenheden dit uiteenliep van 2 procent in Den Haag tot 6 procent in Limburg.

B1.5 Maatschappelijk terrein

Figuur 14 toont de verdeling van de ADV-meldingen naar maatschappelijk terrein in elke eenheid. Net als vorig jaar was arbeidsmarkt in alle eenheden het terrein waarover de meeste meldingen binnen kwamen. In Noord-Holland vormden meldingen over discriminatie bij commerciële dienstverlening een even groot aandeel van de meldingen als meldingen over de arbeidsmarkt (beide 19 procent). In Oost-Brabant was het aandeel van arbeidsmarkt het grootst (25 procent), in Limburg het kleinst (15 procent). De verdere verdeling van meldingen over maatschappelijke terreinen varieert tussen de eenheden. In de meeste eenheden is commerciële dienstverlening het op een na grootste terrein, variërend van 19 procent in Rotterdam, Noord-Holland en Midden-Nederland tot 11 procent in Limburg. Het terrein collectieve voorzieningen staat echter op de tweede plaats in Zeeland-West-Brabant (18 procent), Oost-Nederland (17 procent) en Limburg (14 procent). In Amsterdam en Noord-Nederland zien we het grootste aandeel meldingen over discriminatie in de openbare ruimte (beide 13 procent), terwijl discriminatie in de openbare ruimte maar 2 procent van alle meldingen in Oost-Brabant beslaat.

Figuur 14 ADV-meldingen per politie-eenheid naar maatschappelijk terrein 2020

De landelijke percentages staan aangegeven in de gekleurde pijlen links.

- Arbeidsmarkt
- Commerciële dienstverlening
- Collectieve voorzieningen
- Buurt/wijk
- Openbare ruimte
- Publieke/politieke opinie

Dit rapport geeft de omvang en aard weer van de discriminatie-incidenten die in 2020 in de systemen van de politie zijn gevonden en de meldingen die ADV's in dat jaar ontvingen. Daarnaast zijn ook data van het College voor de Rechten van de Mens, het meldpunt internet discriminatie MiND, de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman in het rapport opgenomen. In deze bijlage wordt per organisatie kort ingegaan op de (wettelijke) taken die deze heeft in de bestrijding van discriminatie. Vervolgens wordt uitgelegd welke data van de bewuste organisatie worden gebruikt. Zie hiervoor ook Hoofdstuk 2.

Vergelijkbaarheid van meldings- en incidentregistraties

De gegevens van instanties die meldings- en incidentregistraties over discriminatie bijhouden, zijn niet gelijksoortig en kunnen daarom niet bij elkaar worden opgeteld. Instanties hebben verschillende verantwoordelijkheden, taken en procedures en hun registraties zijn hierop ingericht. Dit betekent dat zij andere typen situaties registreren en andere categorieën hanteren. Daarnaast zijn er verschillen tussen de gebruikte definities van bepaalde termen en tussen registratieprotocollen. Ten slotte is er sprake van enige overlap tussen de registraties van verschillende organisaties. Het komt namelijk voor dat gedupeerden zich zowel bij een ADV als bij de politie melden, of zich zowel bij een ADV melden als bij het College voor de Rechten van de Mens een verzoek om een oordeel indienen. En ook tussen de cijfers van ADV's en Nationale ombudsman of tussen College en Nationale ombudsman kan sprake zijn van een overlap. Optellen zou daarom tot een vermoedelijk klein, maar onbekend aantal dubbeltellingen leiden. De informatie uit de verschillende bronnen wordt om deze redenen apart gepresenteerd en dient als complementair te worden gezien.

B2.1 Politie

Het maken van onderscheid kan strafbaar zijn. Burgers of organisaties kunnen daarom aangifte doen van discriminatie of een incident melden bij de politie. In het Wetboek van Strafrecht is discriminatie op vijf discriminatiegronden strafbaar gesteld, te weten: ras (in dit rapport 'herkomst' genoemd), geslacht, godsdienst/levensovertuiging, seksuele gerichtheid en handicap. Het merendeel van de bij de politie gemelde discriminatievormen zit 'verborgen' achter andere delicten (belediging, bedreiging, mishandeling, et cetera). Denk aan een mishandeling waarbij het slachtoffer doelwit was vanwege zijn huidskleur, of een vernieling aan het huis van een homoseksuel stel. Bij een dergelijk 'commuun delict' dient de officier van justitie een strafverzwaring te eisen vanwege een discriminatie-aspect. De data over discriminatie worden verkregen met behulp van een landelijke trefwoordenlijst, samengesteld op basis van de vijf hiervoor genoemde discriminatiegronden. Deze wordt uitgezet in de Basis Voorziening Integrale Bevraging (BVI-IB); het raadpleegsysteem van de politie waarin dagelijks een aantal standaardformulieren (tekst) uit de Basis Voorziening Handhaving (BVH) wordt geüpload (zie figuur B1). Materiedeskundigen binnen de politie screenen de resultaten van deze zoekslag op de aanwezigheid van discriminatoire aspecten. Alle gescreeende resultaten bij elkaar vormen de eindlijst voor deze jaarcijfers. De eindlijst is ingelezen in Excel. Dit databestand is verder bewerkt, waarbij dubbel geregistreerde incidenten zoveel mogelijk zijn verwijderd, en vormde uiteindelijk de basis voor de analyse in dit rapport.

Instroom van discriminatiefeiten bij het OM

Jaarlijks rapporteert het OM over de feiten die zijn ingestroomd bij het OM omdat deze mogelijk strafbaar

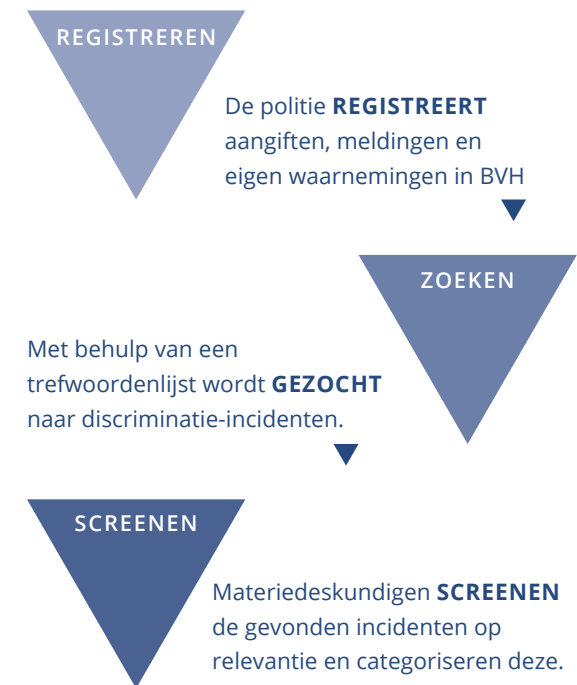
zijn op grond van een van de discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht, of een ander strafbaar feit betreffen waarbij mogelijk een discriminatieaspect heeft gespeeld.¹ Het gaat hierbij om aanzienlijk lagere aantallen feiten dan er discriminatie-incidenten geregistreerd worden door de politie. Hiervoor zijn verschillende redenen aan te wijzen. In de eerste plaats bevatten de door de politie geregistreeerde discriminatie-incidenten naast aangiften ook meldingen, waarmee burgers de politie op de hoogte stellen van een situatie. In veel gevallen behoeft een melding geen nadere actie van de politie en zal een melding daarom niet leiden tot een ingestroomd feit bij het OM. Daarnaast is het na een melding of aangifte mogelijk dat er geen verdachte wordt gevonden of dat er sprake is van onvoldoende bewijs. Verder kan het zijn dat een incident bij de politie staat geregistreerd als specifiek discriminatiefeit, maar dat bij de beoordeling of onderzoek door het OM blijkt dat niet is voldaan aan één of meer bestanddelen van het strafrechtelijke discriminatiefeit. Bij commune feiten met een mogelijk discriminatie-aspect, die in de politiesystemen als discriminatie-incident worden aangemerkt, kan na opsporing blijken dat het discriminatieaspect niet aannemelijk kan worden gemaakt. Tot slot is een belangrijk uitgangspunt voor de afdoening van discriminatiezaken dat strafrechtelijke middelen niet noodzakelijkerwijs de meest betekenisvolle oplossing bieden voor een slachtoffer.² Daarom kan, na goedkeuring van de officier van justitie en in overleg met het slachtoffer, ook een niet-strafrechtelijke opvolging gegeven worden aan een discriminatie-incident, zoals een interventie door de wijkagent of de inzet van mediation.

B2.2 Antidiscriminatievoorzieningen

Mensen die discriminatie hebben ervaren of hebben waargenomen kunnen hiervan melding maken of een klacht indienen bij een antidiscriminatievoorziening (ADV). Sinds de introductie van de Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (Wga) in 2009 dient elke gemeente zijn burgers toegang te bieden tot een ADV. Over de ontvangen meldingen dienen gemeenten jaarlijks te rapporteren aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Voor de rapportage over 2020 konden gemeenten voor het vijfde jaar op rij wat die rapportage betreft volstaan door gegevens over de meldingen aan te leveren voor dit landelijke rapport.

Meldingen en klachten bij ADV's betreffen allerlei discriminatiegronden. Daarbij kan het zowel om gronden gaan die wettelijk zijn vastgelegd in het Wetboek van Strafrecht of de gelijkebehandelingswetgeving (bijvoorbeeld ras of seksuele gerichtheid), als om gronden die niet in de wet zijn opgenomen (zoals uiterlijk). Meldingen kunnen betrekking hebben op een incident of situatie die tegen een persoon is gericht (de melder of iemand anders), maar ook op een gebeurtenis die niet tegen specifieke personen is gericht, zoals een artikel in de media of een regeling die voor een bepaalde groep nadelig uitpakt. Bij de registratie van meldingen en klachten bij ADV's staat het perspectief van de melder centraal. Van de geregistreeerde meldingen en klachten bij een ADV is vaak niet juridisch of objectief aangetoond dat er sprake was van discriminatie.

De meeste ADV's registreren meldingen en klachten middels een speciaal daarvoor ontwikkeld registratieprogramma. Alle klachten en meldingen worden geregistreerd, tenzij

Figuur B2 Totstandkoming politiecijfers discriminatie

Noten

¹ Openbaar Ministerie (2020), *Strafbare Discriminatie in Beeld 2019*. Amsterdam: Openbaar Ministerie (OM).

² Openbaar Ministerie (2019), *Aanwijzing Discriminatie*, 1 januari 2019.

onvoldoende gegevens beschikbaar zijn of de melding geen betrekking heeft op (ervaren) discriminatie. De meeste ADV's hebben een regionale functie, waarbij het werkgebied overlapt met een voormalige politieregio; daarnaast is er een aantal lokale ADV's. De regionale ADV's vormen gezamenlijk de landelijke vereniging Discriminatie.nl.

Een melding doen van discriminatie kan via de website Discriminatie.nl of met behulp van de app Discriminatie Melder. De melder wordt dan automatisch doorverwezen naar de ADV in zijn of haar regio. Een klachtbehandelaar neemt desgewenst contact met de melder op, bespreekt de situatie met de melder en adviseert hem of haar over de mogelijkheden en wat de ADV voor de melder kan doen. De ADV doet onderzoek naar wat zich heeft voorgedaan en kan de melder desgewenst ondersteunen en begeleiden of bemiddelen tussen partijen.

B2.3 College voor de Rechten van de Mens

Mensen die discriminatie hebben ervaren op school of bijvoorbeeld op hun werk, kunnen het College voor de Rechten van de Mens (het College) verzoeken om een oordeel uit te spreken over de kwestie. Het College is bevoegd om situaties te toetsen aan de gelijkebehandelingswetgeving. Dat betekent dat de situatie waarover een oordeel wordt gevraagd betrekking moet hebben op de discriminatieruimten en -gronden die in deze wetgeving zijn opgenomen. Als het College de klacht mag behandelen wordt een onderzoek gestart, waarna een zitting volgt en het College uitspraak doet en bepaalt of er al dan niet sprake is van discriminatie. Soms komt het niet tot een zitting, bijvoorbeeld omdat een verzoeker het verzoek intrekt. Alle verzoeken die het College ontvangt worden geregistreerd.

In dit rapport zijn instroomcijfers van 2019 en 2020 van het College opgenomen. Daarnaast is gekeken naar de vragen en meldingen die het College in 2020 ontving.

Voor meer informatie over de oordelen die door het College zijn uitgesproken, verwijzen we de lezer naar het jaarverslag en de Monitor Discriminatiezaken van het College.³ Mensen die discriminatie hebben ervaren kunnen zich met vragen of een klacht wenden tot het College via www.mensenrechten.nl/contact.

B2.4 Meldpunt Internet Discriminatie

Discriminerende uitingen op internet kunnen gemeld worden bij het meldpunt Internet Discriminatie (MiND). Via een digitaal meldformulier kunnen als discriminerend ervaren uitingen bij MiND onder de aandacht worden gebracht. MiND onderzoekt vervolgens of de uiting (nog) online staat en of deze strafbaar zou kunnen zijn op basis van artikel 137c t/m 137e van het Wetboek van Strafrecht en de bijbehorende jurisprudentie. Indien een uiting als mogelijk strafbaar wordt ingeschat, probeert MiND de uiting offline te krijgen door een verzoek hiertoe in te dienen bij de beheerder of moderator van de betreffende website. Als dat – ook na herhaald verzoek – niet gebeurt, doet de organisatie aangifte. Het OM kan hierop besluiten een strafrechtelijk onderzoek te starten. Alle meldingen die MiND ontvangt, worden geregistreerd. In dit rapport wordt op verschillende plaatsen aan deze cijfers gerefereerd. In het jaarverslag van de organisatie is ook informatie beschikbaar over de uitingen die door MiND als mogelijk strafbaar zijn ingeschat, de acties die zijn ondernomen naar aanleiding van zulke uitingen en de resultaten daarvan.

³ College voor de Rechten van de Mens (2021), Monitor Discriminatiezaken 2020: College voor de Rechten van de Mens, Utrecht: College voor de Rechten van de Mens.

Discriminerende uitingen kunnen gemeld worden bij MiND via de website www.mindnederland.nl.

B2.5 Nationale ombudsman

Mensen met klachten over overheidsinstanties kunnen bij de Nationale ombudsman terecht. Dat geldt ook voor inwoners van het Caribisch deel van Nederland. De Nationale Ombudsman behandelt klachten over gedragingen van zowel rijksoverheid als aangesloten decentrale overheden. Een deel van de klachten die de Nationale ombudsman ontvangt gaat over discriminatie.

De Nationale ombudsman verwijst burgers die nog niet bij de overheidsinstantie zelf hebben geklaagd eerst naar de klachtprocedure aldaar. In het klachtrecht (titel 9 van de Awb) is namelijk geregeld dat burgers eerst bij de overheidsinstantie zelf moeten klagen. Alleen in bijzondere situaties, waarin dit niet van de burger geveerd kan worden, kan de ombudsman de klacht direct in behandeling nemen. De ombudsman kan klachten bemiddelen, een praktische oplossing proberen te bewerkstelligen door middel van een interventie, of een onderzoek doen naar en oordeel geven over de klacht. Oordelen van de Nationale ombudsman worden op de website www.nationaleombudsman.nl gepubliceerd.

De Nationale ombudsman registreert een klacht als een klacht over discriminatie wanneer een burger aangeeft dat er in zijn of haar ogen sprake was hiervan. Het gaat dus om discriminatie-ervaringen.

In dit rapport zijn de klachtcijfers van 2019 en 2020 op het terrein van discriminatie opgenomen. Daarbij zijn de

klachtcijfers over 2020 geanalyseerd. In 2020 deed de Nationale ombudsman onderzoek naar de manier waarop overheidsinstanties zouden moeten omgaan met klachten over etnisch profileren. In het kader van dat onderzoek had de ombudsman vijf weken lang een meldpunt. De meldpuntcijfers zijn ook in deze rapportage opgenomen.

Burgers met klachten over discriminatie door de overheid kunnen contact opnemen met de Nationale ombudsman via 0800 335 55 55, het webformulier op www.nationaleombudsman.nl en de socialmediakanalen (Whatsapp, Twitter, Facebook).

B2.6 Kinderombudsman

De Kinderombudsman bevordert de naleving van kinderrechten in Nederland, ook in het Caribisch deel van het Nederland. Iedereen – kinderen, ouders, professionals en hulpverleners – kan zelf een klacht voorleggen aan de Kinderombudsman of om hulp en advies vragen bij situaties waarin ze vermoeden dat kinderrechten niet worden nageleefd. Een deel van de klachten die de Kinderombudsman ontvangt gaat over discriminatie. Als een officiële klacht niet naar tevredenheid is afgehandeld, dan kan de Kinderombudsman die klacht in behandeling nemen. Evenals de Nationale ombudsman kan de Kinderombudsman in klachten bemiddelen, een praktische oplossing proberen te bewerkstelligen door middel van een interventie of een onderzoek doen naar (en oordeel geven over) de klacht.

De Kinderombudsman registreert een klacht als een klacht over discriminatie wanneer een ouder, professional of kind zelf aangeeft dat er in zijn/haar ogen sprake is

van discriminatie. Hierbij gaat het dus om discriminatie-ervaringen; niet om vastgestelde discriminatie per se.

In dit verslag zijn de klachtcijfers van 2019 en 2020 op het terrein van discriminatie opgenomen. Daarnaast zijn de klachtcijfers over 2020 geanalyseerd. Het komt voor dat een klacht wel geregistreerd is als een klacht over pesten, maar niet als een klacht over discriminatie. In de analyse is daarom ook gekeken naar de klachten over pesten.

Mensen met een klacht ten aanzien van de schending van kinderrechten (in de vorm van discriminatie of anderszins) kunnen contact opnemen met de Kinderombudsman via 0800 876 54 32 of ombudswerk@dekinderombudsman.nl.

B2.7 Coronagerelateerde discriminatieregistraties

Voor dit jaarverslag is een nadere analyse gedaan van meldingen en incidenten die op de een of andere manier te maken hebben met de coronacrisis. Hieronder wordt toegelicht hoe relevante registraties bij ADV's en politie zijn geïdentificeerd. Het College voor de Rechten van de Mens, MiND en de Nationale ombudsman hebben zelf met trefwoorden hun registratiesystemen doorzocht. Klachten over coronamaatregelen bij de Kinderombudsman die mede raken aan discriminatie lijken niet consequent als discriminatie te zijn geregistreerd. Alleen via het handmatig doorlopen van alle klachten over coronamaatregelen is het mogelijk daar duidelijkheid over te krijgen. Dat is mede vanwege de veelheid aan klachten over dat onderwerp niet mogelijk gebleken. Deze zijn daarom niet opgenomen in dit hoofdstuk.

ADV's

- ▶ ADV's die met ADV-net werken hebben in 2020 gewerkt met een 'trend label' ('coronavirus', of 'mondkapje coronavirus') voor meldingen die met de coronacrisis te maken hadden. Omdat blijkt dat deze trendlabels niet consequent zijn gehanteerd, hebben we daarnaast de zaakbeschrijvingen in ADV-net doorzocht op de woorden 'corona' en 'covid'. De gevonden beschrijvingen zijn beoordeeld op relevantie, dat wil zeggen dat meldingen waarin geen enkel verband lijkt te bestaan tussen de discriminatie-ervaring en de pandemie of de maatregelen daaromtrent eruit zijn gehaald. Dit resulteerde in 703 als relevant beoordeelde meldingen in ADV-net.
- ▶ Daarnaast zijn er 4.098 meldingen die ADV's ontvingen naar aanleiding van de uitzending door Radio 10 van het carnavalslied *Voorkomen is beter dan chinezen*.
- ▶ Het aantal relevante ADV-meldingen dat we hebben achterhaald is per definitie niet volledig, omdat we ons hebben gebaseerd op zaakbeschrijvingen in ADV-net. Dit registratiesysteem wordt niet door alle ADV's in Nederland gebruikt, zij het wel door de meeste. In 2020 is 92% van alle meldingen in ADV-net geregistreerd. Van de ADV's die meldingen op een andere manier registreren is informatie over de inhoud van meldingen niet voorhanden.

Politie

Met behulp van een zoekslag met verschillende zoektermen is gezocht naar incidenten die verband houden met corona in het bedrijfsprocessensysteem van de politie (BVH) en in de meldingen die in 2020 via het meldformulier discriminatie op politie.nl in behandeling zijn genomen. Hiervan is een beknopte kwalitatieve analyse gemaakt. Daarnaast zijn de coronagerelateerde meldingen die zijn gedaan via het meldpunt discriminatie van de politie op www.politie.nl ook getalsmatig in beeld gebracht.

DISCRIMINATIETRACHTINGEN	TOTAAL 2019	TOTAAL 2020
Politie		
Discriminatie-incidenten	5.487	6.141
ADV's		
Meldingen ¹	4.382	5.477
MiND		
Meldingen	692	843
College voor de Rechten van de Mens		
Verzoeken om een oordeel	541	638
College voor de Rechten van de Mens		
Vragen en meldingen	3.529	2.723
Nationale ombudsman		
Klachten	118	157
Kinderombudsman		
Klachten	15	13

Tabel 1 Overzicht van discriminatie-incidenten bij politie, meldingen bij ADV's en MiND, klachten bij de Nationale ombudsman en de Kinderombudsman en de verzoeken om een oordeel bij het College voor de Rechten van de Mens, 2019-2020

Noten

1 In figuur 1 zijn de 4.098 meldingen die in 2020 bij de ADV's binnenkwamen naar aanleiding van het uitzenden van het liedje *Voorkomen is beter dan chinezen* op Radio 10 niet meegeteld. Dat is in het hele rapport het geval, tenzij anders vermeld.

NOTA BENE

► De cijfers in dit rapport zijn afkomstig uit verschillende databronnen. Voor de politieregistraties is gebruikgemaakt van de daartoe opgestelde databestanden (zie bijlage 2 voor de toelichting). De ADV-cijfers zijn voor dit rapport aangeleverd door de ADV's. Door data beschikbaar te stellen voor deze rapportage, voldoen gemeenten en ADV's in 2020 2021 aan de rapportageverplichting in het kader van de Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen. De Nationale ombudsman en de Kinderombudsman hebben hun cijfers aangeleverd voor dit rapport. De cijfers van het College voor de Rechten van de Mens en MiND zijn overgenomen uit de jaarverslagen van deze organisaties. De cijfers van 2019 zijn overgenomen uit de voorganger van dit rapport: *Discriminatiecijfers in 2019*.

DISCRIMINATIEGROND - POLITIE	TOTAAL 2019	%	TOTAAL 2020	%
Antisemitisme ²	768	14%	517	8%
Geslacht	38	1%	41	1%
Godsdienst	225	4%	180	3%
Handicap	79	1%	96	2%
Herkomst	2.156	39%	2.657	43%
Levensovertuiging	19	0%	4	0%
Seksuele gerichtheid	1.603	29%	1.981	32%
Onbekend/Overig	599	11%	665	11%

Tabel 2 Discriminatie-incidenten politie naar discriminatiegrond in 2019-2020

DISCRIMINATIEGROND - ADV	AANTAL 2019	% 2019	AANTAL 2020	% 2020
Antisemitisme ²	78	2%	82	1%
Arbeidscontract	16	0%	28	1%
Arbeidsduur	5	0%	5	0%
Burgerlijke staat	43	1%	29	1%
Geslacht	515	12%	453	8%
<i>Waarvan tegen transgender personen</i>	92	2%	99	2%
Godsdienst	279	6%	391	7%
<i>Waarvan tegen moslims³</i>	192	4%	307	6%
Handicap/chronische ziekte	552	13%	810	15%
Herkomst	1.922	44%	2.842	52%
Leeftijd	292	7%	321	6%
Levensovertuiging	14	0%	17	0%
Nationaliteit	109	2%	118	2%
Politieke gezindheid	16	0%	16	0%
Seksuele gerichtheid	377	9%	256	5%
Niet-wettelijke gronden	369	8%	447	8%
Onbekend	66	2%	113	2%

Tabel 3 ADV-meldingen naar discriminatiegrond in 2019-2020⁴**Noten**

- 2** Antisemitische incidenten vallen juridisch gezien onder discriminatie op grond van herkomst en/of onder discriminatie op grond van godsdienst. Omdat dit onderscheid bij de registratie lastig is te maken, is ervoor gekozen om antisemitisme apart weer te geven.
- 3** Omdat een groot deel van de incidenten met de discriminatiegrond godsdienst betrekking heeft op het islamitische geloof is dit deel van de incidenten apart inzichtelijk gemaakt.
- 4** De percentages zijn berekend over het totaal aantal meldingen. Per melding kunnen meerdere discriminatiegronden zijn geregistreerd, waardoor de optelsom van de percentages hoger dan 100% kan zijn.

WIJZE VAN DISCRIMINATIE - POLITIE	TOTAAL 2019	%	TOTAAL 2020	%
Bedreiging	632	12%	638	10%
Bekladding	248	5%	210	3%
Bespugen	12	0%	43	1%
Geweld	27	0%	40	1%
Geweld i.c.m. uitlating	667	12%	659	11%
Pesterij	96	2%	84	1%
Uitlating	3.225	59%	3.924	64%
Vernieling	430	8%	392	6%
Weigering	60	1%	56	1%
Onbekend/overig	90	2%	95	2%

Tabel 4 Discriminatie-incidenten politie naar wijze van discriminatie in 2019-2020

WIJZE VAN DISCRIMINATIE - ADV	AANTAL 2019	% 2019	AANTAL 2020	% 2020
Bedreiging	191	4%	289	5%
Geweld	108	2%	138	3%
Omstreden behandeling	2.582	59%	3.127	57%
Vijandige bejegening	1.689	39%	2.421	44%
Overig	84	2%	55	1%
Onbekend	41	1%	58	1%

Tabel 5 ADV-meldingen naar wijze van discriminatie in 2019-2020⁵**Noot**

5 Percentages zijn berekend over het totaal aantal meldingen. Per melding kunnen meerdere wijzen van discriminatie zijn geregistreerd. De optelsom van de percentages kan daardoor hoger dan 100% zijn.

MAATSCHAPPELIJK TERREIN - ADV	AANTAL 2019	% 2019	AANTAL 2020	% 2020
Arbeidsmarkt	1.140	26%	1.083	20%
Buurt/wijk	363	8%	536	10%
Collectieve voorzieningen	594	14%	718	13%
Commerciële dienstverlening	479	11%	883	16%
Horeca/amusement	222	5%	147	3%
Huisvesting	196	4%	397	7%
Media en reclame	138	3%	273	5%
Onderwijs	287	7%	254	5%
Openbare ruimte	288	7%	489	9%
Politie/OM ⁶	117	3%	185	3%
Privésfeer	56	1%	78	1%
Publieke/politieke opinie	267	6%	203	4%
Sport/recreatie	146	3%	118	2%
Overig	43	1%	61	1%
Onbekend	46	1%	66	1%

Tabel 6 ADV-meldingen naar maatschappelijk terrein in 2019-2020⁷**Noot**

6 In deze categorie is ook een aantal meldingen over de Koninklijke Marechaussee (Kmar) opgenomen.

7 De percentages zijn berekend over het totaal aantal meldingen. Per melding kunnen meerdere terreinen zijn geregistreerd. De optelsom van de percentages kan daardoor hoger zijn dan 100%.

POLITIE-EENHEID - POLITIE	AANTAL 2019	PER 1000	AANTAL 2020	PER 1000
Amsterdam	695	0,66	762	0,72
Den Haag	686	0,36	728	0,38
Limburg	331	0,30	323	0,29
Midden-Nederland	515	0,26	697	0,35
Noord-Holland	458	0,30	523	0,34
Noord-Nederland	481	0,28	522	0,30
Oost-Brabant	285	0,20	321	0,22
Oost-Nederland	845	0,26	906	0,28
Rotterdam	822	0,46	891	0,50
Zeeland-West-Brabant	369	0,25	468	0,31
Landelijk totaal	5.487	0,32	6.141	0,36

Tabel 7 Discriminatie-incidenten politie per politie-eenheid en naar aantal per 1.000 inwoners in 2019-2020

POLITIE-EENHEID - ADV	AANTAL 2019	PER 1000	AANTAL 2020	PER 1000
Amsterdam	595	0,56	901	0,85
Den Haag	437	0,23	574	0,30
Limburg	287	0,26	418	0,37
Midden-Nederland	598	0,30	720	0,36
Noord-Holland	290	0,19	342	0,22
Noord-Nederland	539	0,31	559	0,32
Oost-Brabant	221	0,15	293	0,20
Oost-Nederland	631	0,20	670	0,21
Rotterdam	475	0,27	587	0,33
Zeeland-West-Brabant	309	0,21	413	0,28
Landelijk totaal	4.382	0,25	5.477	0,32

Tabel 8 ADV-meldingen per politie-eenheid en naar aantal per 1.000 inwoners in 2019-2020

POLITIE-EENHEID	AANTAL INWONERS ⁸
Amsterdam	1.058.067
Den Haag	1.904.968
Limburg	1.116.137
Midden-Nederland	2.013.674
Noord-Holland	1.540.322
Noord-Nederland	1.723.829
Oost-Brabant	1.431.819
Oost-Nederland	3.228.403
Rotterdam	1.768.925
Zeeland-West-Brabant	1.496.019
Landelijk totaal	17.282.163

Noten

⁸ Inwoneraantallen per 1 januari 2019 (bron: *Regioatlas*)

DISCRIMINATIEGROND - POLITIE	AMSTERDAM	DEN HAAG	LIMBURG	MIDDEN-NEDERLAND	NOORD-HOLLAND	NOORD-NEDERLAND	OOST-BRABANT	OOST-NEDERLAND	ROTTERDAM	ZEELAND-WEST-BRABANT
Antisemitisme	91	95	17	55	42	29	12	53	97	26
Geslacht	11	0	4	4	0	0	2	12	6	2
Godsdienst	16	13	16	29	14	6	6	31	40	9
Handicap	4	4	6	19	2	9	4	24	17	7
Herkomst	308	293	153	301	281	190	142	373	416	200
Levensovertuiging	0	3	0	0	0	0	0	1	0	0
Seksuele gerichtheid	296	254	91	215	138	184	94	279	264	166
Onbekend	36	66	36	74	46	104	61	133	51	58

Tabel 9

Discriminatie-incidenten politie per politie-eenheid
naar discriminatiegrond in 2020

DISCRIMINATIEGROND - ADV	AMSTERDAM	DEN HAAG	LIMBURG	MIDDEN-NEDERLAND	NOORD-HOLLAND	NOORD-NEDERLAND	OOST-BRABANT	OOST-NEDERLAND	ROTTERDAM	ZEELAND-WEST-BRABANT
Antisemitisme	28	4	2	7	4	14	1	9	10	3
Arbeidscontract	3	4	2	4	1	4	1	5	2	2
Arbeidsduur	0	1	2	0	0	0	0	1	1	0
Burgerlijke staat	1	4	3	7	2	2	3	2	2	3
Geslacht	79	52	29	68	27	35	24	56	52	31
<i>Waarvan tegen transgender personen</i>	<i>29</i>	<i>3</i>	<i>14</i>	<i>12</i>	<i>6</i>	<i>11</i>	<i>9</i>	<i>8</i>	<i>5</i>	<i>2</i>
Godsdienst	46	29	141	38	22	24	14	17	37	23
<i>Waarvan tegen moslims</i>	<i>40</i>	<i>9</i>	<i>135</i>	<i>30</i>	<i>19</i>	<i>16</i>	<i>6</i>	<i>11</i>	<i>23</i>	<i>18</i>
Handicap/chronische ziekte	69	69	59	116	54	95	64	123	78	83
Herkomst	536	321	239	357	190	271	119	302	320	187
Leeftijd	31	34	20	39	20	43	22	50	36	26
Levensovertuiging	1	6	0	3	0	1	1	3	1	1
Nationaliteit	12	19	11	15	8	8	20	10	6	9
Politieke gezindheid	5	2	0	0	0	1	2	3	1	2
Seksuele gerichtheid	80	23	19	27	10	21	5	24	29	18
Niet-wettelijke gronden	53	38	37	58	19	55	28	71	42	46
Onbekend	39	8	5	12	6	3	10	11	11	8

Tabel 10

ADV-meldingen per politie-eenheid
naar discriminatiegrond in 2020⁹

Noot

⁹ Per melding kunnen meerdere discriminatiegronden zijn geregistreerd.

WIJZE VAN DISCRIMINATIE - POLITIE	AMSTERDAM	DEN HAAG	LIMBURG	MIDDEN-NEDERLAND	NOORD-HOLLAND	NOORD-NEDERLAND	OOST-BRABANT	OOST-NEDERLAND	ROTTERDAM	ZEELAND-WEST-BRABANT
Bedreiging	112	40	34	76	61	17	16	115	115	52
Bekladding	14	12	20	25	18	27	14	21	46	13
Bespugen	13	6	2	1	4	3	1	3	7	3
Geweld	3	1	4	3	2	1	3	10	7	6
Geweld in combinatie met uitlating	93	47	30	77	68	40	35	108	82	79
Pesterij	14	4	10	8	15	6	5	6	12	4
Uitlating	462	557	206	445	307	339	208	535	593	272
Vernieling	41	41	7	49	38	63	33	76	11	33
Weigering	3	4	5	6	7	8	3	9	9	2
Onbekend/overig	7	16	5	7	3	18	3	23	9	4

Tabel 11 Discriminatie-incidenten politie per politie-eenheid naar wijze van discriminatie in 2020

WIJZE VAN DISCRIMINATIE - ADV	AMSTERDAM	DEN HAAG	LIMBURG	MIDDEN-NEDERLAND	NOORD-HOLLAND	NOORD-NEDERLAND	OOST-BRABANT	OOST-NEDERLAND	ROTTERDAM	ZEELAND-WEST-BRABANT
Bedreiging	107	9	23	21	18	24	14	22	29	22
Geweld	45	15	6	15	4	14	1	10	17	11
Omstreden behandeling	449	322	165	429	186	339	205	410	358	264
Vijandige bejegening	548	249	258	299	149	232	73	247	221	145
Overig	7	0	2	1	5	4	14	8	5	9
Onbekend	14	9	2	1	4	1	8	8	7	4

Tabel 12 ADV-meldingen per politie-eenheid naar wijze van discriminatie in 2020¹⁰**Noot**

10 Per melding kunnen meerdere wijzen van discriminatie zijn geregistreerd.

MAATSCHAPPELIJK TERREIN - ADV	AMSTERDAM	DEN HAAG	LIMBURG	MIDDEN-NEDERLAND	NOORD-HOLLAND	NOORD-NEDERLAND	OOST-BRABANT	OOST-NEDERLAND	ROTTERDAM	ZEELAND-WEST-BRABANT
Arbeidsmarkt	161	106	64	151	64	111	73	136	122	95
Buurt/wijk	81	66	35	66	47	41	17	85	61	37
Collectieve voorzieningen	112	48	60	98	31	75	38	113	68	75
Commerciële dienstverlening	126	96	48	140	65	72	54	108	110	64
Horeca/amusement	30	15	6	11	9	16	13	18	14	15
Huisvesting	42	34	135	39	25	35	12	29	24	22
Media en reclame	54	66	9	25	16	42	9	27	11	14
Onderwijs	28	30	11	51	15	31	18	29	25	16
Openbare ruimte	115	64	18	48	29	73	7	56	60	19
Politie/OM ¹⁰	37	20	16	28	2	15	8	19	29	11
Privésfeer	16	8	3	8	3	8	10	9	3	10
Publieke/politieke opinie	52	10	10	34	20	15	9	13	24	16
Sport/recreatie	22	13	3	14	7	10	6	18	13	12
Overig	4	0	0	5	4	12	15	6	12	3
Onbekend	21	9	0	2	5	3	6	4	11	5

Tabel 13 ADV-meldingen per politie-eenheid naar maatschappelijk terrein in 2020¹¹**Noot**

10 In deze categorie is ook een aantal meldingen over de Koninklijke Marechaussee (Kmar) opgenomen.

11 Per melding kunnen meerdere maatschappelijke terreinen zijn geregistreerd.

MET DANK AAN

Dit rapport is tot stand gekomen met dank aan: de antidiscriminatievoorzieningen, Discriminatie.nl (de landelijke vereniging van antidiscriminatievoorzieningen), MiND, het College voor de Rechten van de Mens, de Nationale ombudsman, de Kinderombudsman en de materiedeskundigen van de politie: Siska Bhairosingh, Mathilde Paarlberg, Tufan Okkali, Hans Steenland en Richard Vrans. De begeleidingscommissie: Marcel Coenders (Sociaal en Cultureel Planbureau), Pierre van Steen, Winnie van Blanken (politie), Warsha Kanhai (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties), Elz Coolman (Ministerie van Justitie en Veiligheid), Ilona Votel (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid), Igor Petrović (College voor de Rechten van de Mens), Frederique Janss (Landelijke Vereniging tegen Discriminatie), Marc Janssen (MiND), Natalia Molina Espeleta (Nationale ombudsman).

COLOFON

Rotterdam/Den Haag, juni 2021

Dit rapport is geschreven door Art.1 in opdracht van de Nationale Politie en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het is tot stand gekomen in samenwerking met Discriminatie.nl, de landelijke vereniging van antidiscriminatievoorzieningen.

Tekst

Saskia van Bon
Bauke Fiere
Nienke de Wit

Uitgave

Art.1